

Jaarverslag 2021

Jaarverslag 2021

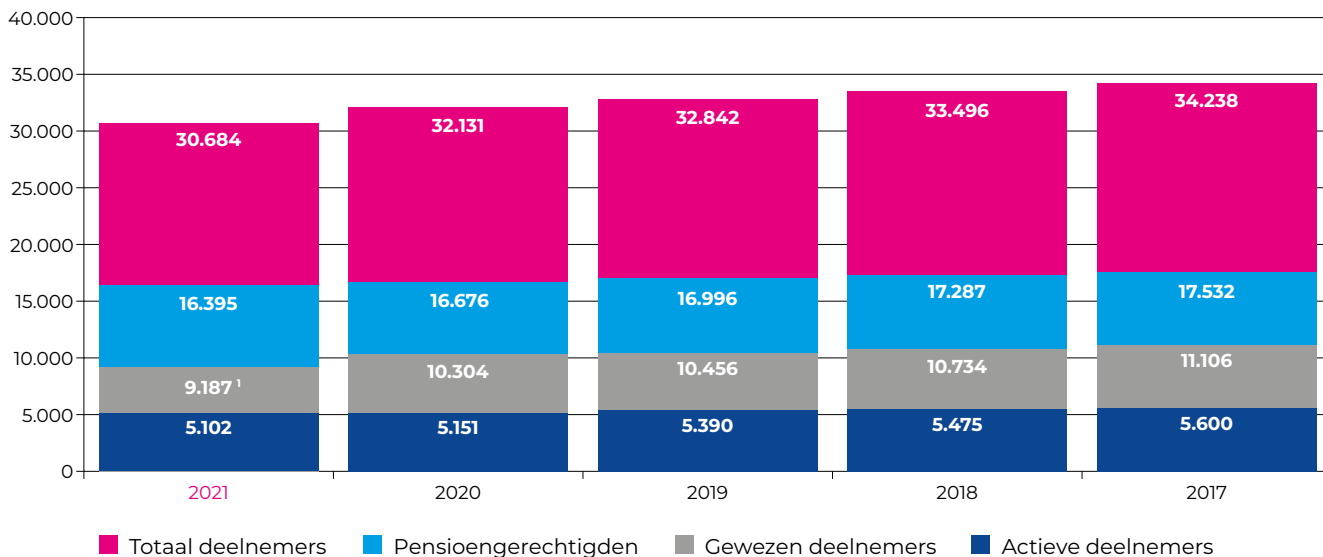
Inhoud

Kerncijfers	6
Voorwoord	8
VERSLAG VAN HET BESTUUR	10
1 Missie, visie en strategie	11
2 Pensioen	14
3 Beleggingen	19
4 Communicatie	34
5 Financiën	37
6 Governance	39
7 Risicomanagement	47
Bijlage: Personalía	53
VERSLAGEN VERANTWOORDINGSORGAAN EN RAAD VAN TOEZICHT	56
Verslag van het verantwoordingsorgaan	57
Reactie bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan	59
Verslag van de raad van toezicht	60
Reactie bestuur op verslag van de raad van toezicht	65
JAARREKENING	66
1 Balans per 31 december 2021	67
2 Staat van baten en lasten	68
3 Kasstroomoverzicht	69
4 Algemene toelichting	70
5 Toelichting op de balans	78
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	102
OVERIGE GEGEVENS	114
Actuariële verklaring	115
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	117
BIJLAGEN	124
Verloopstaat deelnemers	125
Begrippenlijst	126

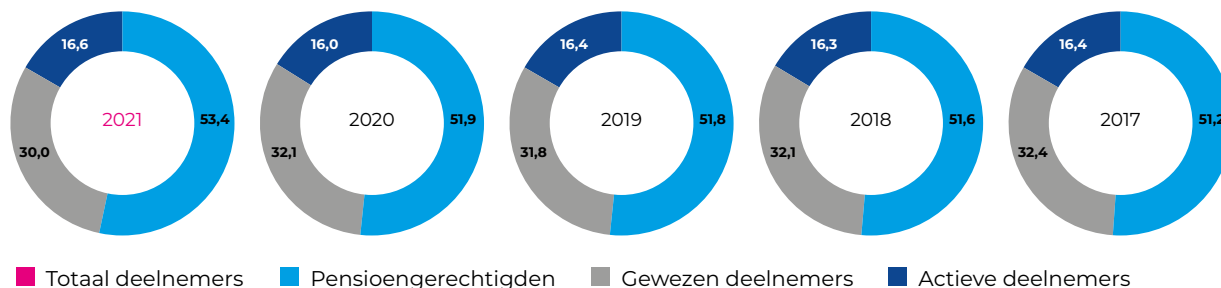
Kerncijfers

Deelnemers

Aantallen

Procentuele verdeling

Bedragen in € miljoen

	2021	2020	2019	2018	2017
 Premiebijdragen					
Werkgever + werknemers	80,4	76,1	79,1	73,9	75,9
 Pensioenuitkeringen	200,5	202,8	205,8	208,3	211,1

¹ Het aantal gewezen deelnemers is in 2021 door het wettelijke traject 'waardeoverdracht kleine pensioenen' eenmalig extra gedaald.

Bedragen in € miljoen	2021	2020	2019	2018	2017
					
Waardeoverdrachten					
Saldo uitgaand/inkomend	-6,9 ²	0,1	-1,5	-1,7	-1,3
					
Technische voorziening	5.247	5.704	5.389	4.899	4.884
					
Pensioenvermogen	6.098	5.802	5.726	5.156	5.503
					
Beleggingsrendement %	6,9	5,1	14,1	-3,6	7,5
					
Dekkingsgraad % *					
Vereist	116,2	116,0	116,8	117,2	118,0
Actueel	116,2	101,7	106,3	105,3	112,7
Beleidsdekkingsgraad	110,8	96,1	104,1	111,8	108,9
					
Toeslagen %					
Actieve deelnemers	-	-	-	0,55	-
Gewezen deelnemers	-	-	-	0,35	-
Pensioengerechtigden	-	-	-	0,35	-
					
Kosten uitvoering					
Uitvoeringskosten	4,3	5,0	4,6	4,4	4,4
Vermogensbeheerkosten	26,3	21,8	21,0	20,9	23,1
Transactiekosten	9,6	12,4	7,9	6,6	2,7

² Het saldo van uitgaande en inkomende waardeoverdrachten in 2021 is afwijkend vanwege het traject 'waarde-overdracht kleine pensioenen'.

* Voor de berekening van de dekkingsgraad wordt de voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers in de technische voorziening opgenomen.

Voorwoord

Beste lezer,

Met veel genoegen presenteren wij hierbij het jaarverslag van Pensioenfonds APF over 2021. Wij geven je graag de gelegenheid om kennis te nemen van de ontwikkelingen die ons pensioenfonds in 2021 heeft doorgemaakt. Ook geven wij je een inkijkje in de plannen die wij voor het komend jaar hebben.

Coronapandemie

Vorig jaar rond deze tijd was de grote vraag of het einde van de pandemie in zicht was. Wie kon toen vermoeden dat ook dit jaarverslag zou beginnen met dit onderwerp, dat ons heel 2021 nog in de greep hield. Het niet gebruikelijke werd gewoon zoals thuiswerken en digitaal samenwerken, het gebruikelijke werd anders. En dat heeft opnieuw veel flexibiliteit en veerkracht van iedereen gevraagd. De gevolgen van de pandemie voor het fonds op lange termijn kunnen wij vooralsnog niet goed overzien, maar ook in 2022 houden wij hier rekening mee. In september 2022 wordt duidelijk of de pandemie impact heeft op de levensverwachting van de bevolking en daarmee de verwachte toekomstige uitkeringen van het fonds.

Oekraïne crisis

Wij zijn geschokt door de gebeurtenissen in Oekraïne vanaf eind februari 2022 en het menselijk leed dat hiervan het gevolg is. Wij sluiten aan op het EU sanctiebeleid en willen daarom niet meer beleggen in de Russische Staat, inclusief bedrijven die voor minstens 50% staatseigendom zijn. Ook screenen wij onze administratie naar aanleiding van de updates van de sanctielijsten van DNB. Wij zijn alert op de risico's en directe en indirecte gevolgen. Vooralsnog lijkt de financiële positie van het fonds niet geraakt te worden. Tegelijk betekent de hogere inflatie dat het doel om koopkracht op peil te houden moeilijker te bereiken zal zijn. Wij houden je op de hoogte van eventuele maatregelen die we nemen.

Resultaten

De actuele dekkingsgraad van Pensioenfonds APF heeft zich in 2021 uitstekend ontwikkeld van bijna 102% naar ruim 116%. In het eerste kwartaal steeg de rente en in het tweede kwartaal leverden onze beleggingen een positieve bijdrage aan de hoogte van de actuele dekkingsgraad. In het tweede halfjaar was vooral de maand december gunstig, omdat rente en rendementen allebei een positieve bijdrage leverden. De gemiddelde dekkingsgraad (beleidsdekkingsgraad) is per eind 2021 uitgekomen op iets meer dan 110%. Alle cijfers vind je in dit jaarverslag.

Helaas was het herstel van onze financiële positie op de peildatum van 30 september 2021 nog niet voldoende om per 1 januari 2022 een toeslag te verlenen. Als de positieve ontwikkeling verder doorzet, komt daar weer ruimte voor. Behalve de gestegen rente, is in de tweede helft van 2021 ook de prijsinflatie omhoog gegaan. Het risico op koopkrachtverlies blijft daarmee onverminderd van toepassing.

Wij zijn blij met deze aanzienlijke versterking van onze financiële positie. Wij hopen dat het financiële herstel verder doorzet en blijven daarbij wel oplettend. Dit is nodig omdat het inkopen van pensioen nog steeds duur is door de lage rente. Daarom moet ons pensioenfonds beleggingsrisico's blijven nemen om de doelstelling van een waardevast pensioen waar te maken.

Duurzaam en verantwoord beleggen

Wij hebben ons beleid voor duurzaam beleggen verder geconcretiseerd. Daarbij nemen wij de klimaatdoelstellingen van Parijs als basis. Zo besloten wij tot het vereenvoudigen en verduurzamen van de wereldwijde aandelenbeleggingen. Daarnaast hebben wij de verplichte wettelijke Europese bepalingen doorgevoerd. Europese wetgeving op het gebied van duurzaam beleggen is in werking getreden. Doel daarvan is om meer transparantie te bieden over hoe pensioenfonds duurzaamheidsrisico's en -kansen opnemen in hun beleggingsbeslissingen. Via onze [website](#) houden wij jullie hiervan op de hoogte.

Het thema duurzaam beleggen is en blijft een van de belangrijkste speerpunten voor de beleggingen van ons pensioenfonds. Daarom hebben wij een adviseur op het gebied van duurzaamheid aangetrokken.

Naar een nieuw pensioenstelsel

De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is een complex proces wat strategisch en operationeel veel van ons vraagt.

De voorbereidingen op de te maken keuzes en het te volgen proces zijn opgestart. De eerste stap was de projectaanpak die we samen met de sociale partners hebben afgesproken. Voor onze deelnemers hebben wij in 2021 een speciale webpagina met informatie over het nieuwe pensioenstelsel ontwikkeld.

Andere belangrijke ontwikkelingen en resultaten van 2021

- ▶ Het aantal aangesloten werkgevers is uitgebreid van 2 naar 4. Wij hebben met de afgesplitste ondernemingen van Nouryon – Nobian en Salt Specialties – een afzonderlijke uitvoeringsovereenkomst gesloten.
- ▶ We hebben een toets uitgevoerd naar het functioneren van onze IT & informatiebeveiliging. Het beleid en de monitoring is naar aanleiding daarvan verder aangescherpt.
- ▶ Onze interne governance is versterkt door een heldere vastlegging van de rollen en verantwoordelijkheden van alle fondsorganen.

Blik op 2022

Natuurlijk blijven wij ons ook komend jaar weer volledig voor jou inzetten. Daarbij gaat veel aandacht uit naar de verdere voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel. Uitgangspunt daarbij is dat voor alle deelnemers een evenwichtige overgang wordt gerealiseerd. In 2022 stellen wij samen met sociale partners de datum van de overstap naar de nieuwe pensioenregeling vast. Daarnaast willen wij de structuur van het huidige pensioenreglement verbeteren en beter leesbaar maken en gaan wij onderzoeken of de huidige risicobereidheid van onze deelnemers nog steeds passend is.

Uiteraard zullen wij ook de risico's goed in de gaten blijven houden. Door de oorlog in Oekraïne kunnen andere risico's prominent worden.

Tot slot

Met de behaalde resultaten kunnen wij tevreden terugkijken op het afgelopen jaar, zij het dat we helaas nog geen indexatie konden verlenen. Er is goede voortgang geboekt en wij hebben vertrouwen in de toekomstbestendigheid en de strategie van ons pensioenfonds. In dit voorwoord hebben wij slechts een aantal thema's aangeroerd. Uiteraard zijn er in 2021 nog veel meer onderwerpen aan de orde geweest. Die vind je terug in het bestuursverslag.

Het bestuur is het bestuursbureau, de sleutelfunctiehouders, de uitbestedingspartners en alle anderen die ons onder uitdagende omstandigheden hebben ondersteund zeer erkentelijk. Wij werden in maart 2022 overvallen door het bericht van plotseling overlijden van Henri van der Zee. Henri was als bestuurder en penningmeester vele jaren enorm betrokken bij het pensioenfonds. De laatste 2 jaar was Henri lid van de auditcommissie. We memoreren Henri als een deskundig en betrokken collega.

Tot slot willen wij de leden van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht bedanken voor hun inbreng en betrokkenheid. In het bijzonder willen wij Dirk Jan Smit en Dominique Dijkhuis bedanken voor hun waardevolle bijdragen, die zij aan het werk van de raad van toezicht en ons fonds hebben geleverd.

Han Jalink, voorzitter

VERSLAG VAN HET BESTUUR

1 Missie, visie en strategie

Profiel

Stichting Pensioenfonds APF is opgericht in 1972 en statutair gevestigd in Arnhem. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41047382.

Het is een ondernemingspensioenfonds dat moet voldoen aan de wet- en regelgeving voor Nederlandse pensioenfonds. Het doel is om uitvoering te geven aan het pensioenreglement en de aanvaarde opdrachten, zoals die gelden voor de vier aangesloten ondernemingen AkzoNobel, Nouryon, Nobian en Salt Specialties. Hiervoor wordt per eind 2021 voor meer dan 30.000 actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden ruim € 6 miljard vermogen beheerd en belegd.

Missie

Pensioenfonds APF is het pensioenfonds voor alle (oud-)medewerkers van de vier aangesloten ondernemingen en draagt zorg voor de uitvoering van de pensioenregeling zoals overeengekomen door sociale partners. Wij willen een waardevast pensioen voor alle deelnemers realiseren.

Visie

Wij willen het vertrouwen in het pensioen voor onze stakeholders waarmaken. Wij laten ons hierbij inspireren en motiveren door onze band met de vier aangesloten ondernemingen. Daarbij vormen openheid, transparantie en de bereidheid om verantwoording af te leggen de basis voor het vertrouwen in het pensioenfonds.

Wij baseren ons bestaansrecht als zelfstandig ondernemingspensioenfonds op onze omvang en het uitgangspunt dat een collectieve en solidaire pensioenvoorziening het beste resultaat oplevert voor de deelnemers.

Door proactief bestuur blijven wij innoveren waardoor wij waarde blijven toevoegen voor huidige en toekomstige deelnemers. Met uitbesteding worden de expertises van specialisten op het gebied van pensioenuitvoering, vermogensbeheer en pensioencommunicatie gebundeld tot een hoogwaardige, maatschappelijk verantwoorde en kostenbewuste dienstverlening aan deelnemers. Door duurzaam lange termijn vermogensbeheer vertrouwen wij erop dat op lange termijn een waardevast pensioen wordt gerealiseerd. Deelnemers nemen de regie over hun eigen pensioen door heldere en deskundige ondersteuning van Pensioenfonds APF.

Strategische doelstellingen

Pensioenfonds APF heeft de volgende vier strategische doelstellingen:

- ▶ Zorgen voor tevreden deelnemers
- ▶ Ontwerpen en implementeren van een toekomstbestendige pensioenregeling
- ▶ Realiseren van een waardevast pensioen
- ▶ Versterken vernieuwingskracht van Pensioenfonds APF

Strategie en vooruitblik

Om de missie te kunnen uitvoeren en onze visie te verwezenlijken, richten wij ons op de volgende speerpunten:

- ▶ Versterken van de financiële positie;
- ▶ Behalen van een zo hoog mogelijk pensioenresultaat binnen aanvaardbare risico's;
- ▶ Evenwichtige belangenafweging voor alle stakeholders;
- ▶ Voeren van een kostenefficiënte en risicobewuste werkwijze en organisatie;
- ▶ Maatschappelijk verantwoorde uitvoering en beleggingsbeleid;
- ▶ Heldere, juiste, tijdige en evenwichtige communicatie;
- ▶ Proactief voldoen aan wet- en regelgeving.

Wij richten ons op het uitvoeren van de pensioenregeling voor de vier aangesloten ondernemingen. Wij zijn van mening dat de omvang van het (toekomstige) deelnemersbestand in combinatie met de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving een voldoende basis biedt om zelfstandig voort te bestaan. Wij werken proactief aan een concurrerende propositie voor een toekomstbestendige pensioenregeling met collectieve elementen binnen het nieuwe pensioenstelsel om de sponsors en deelnemers aan ons te blijven binden.

Hierbij volgen wij een gefaseerde aanpak. Met de vier aangesloten ondernemingen is een uitvoeringsovereenkomst gesloten die loopt tot en met 31 december 2023. Deze periode wordt benut voor het maken van principiële keuzes en de ontwikkeling van een nieuwe regeling in samenwerking met alle stakeholders. Hoewel sociale partners de inhoud van de regeling bepalen, stelt Pensioenfonds APF zich actief en ondersteunend op door regie in dit proces aan te bieden. Op de voorkeuren van de sociale partners van AkzoNobel en Nouryon zullen wij onze propositie baseren.

Naar verwachting loopt het besluitvormings- en ontwerp proces tot in 2023, waarna de implementatie voor een nieuwe regeling en mogelijk invaren van de bestaande rechten zal volgen. Parallel hieraan werken wij aan het reduceren van complexiteit en het optimaliseren van de datakwaliteit, zodat een overgang naar een nieuwe regeling zo soepel mogelijk kan verlopen. De migratie naar het nieuwe moderne IT-platform van Achmea Pensioenservices (Achmea PS) zal naar verwachting op hetzelfde moment plaatsvinden als de transitie naar het nieuwe stelsel. Met Achmea Investment Management (Achmea IM) wordt bezien wat er eventueel voor de transitie moet gebeuren met de beleggingsportefeuille en hoe dit dan het beste kan verlopen.

Het door onze pensioenuitvoerder Achmea PS voor de administratie ontwikkelde nieuwe IT-platform (RAP) zal de digitale klantbediening en -communicatie verbeteren, de kosten verlagen en meer flexibiliteit bieden. Daarnaast hebben wij met Achmea PS een strategisch partnership gesloten, om elkaar te versterken en de mogelijkheden op een onderscheidende propositie voor de nieuwe regeling te vergroten. Wij staan daarbij open voor samenwerkingsvormen met andere pensioenfonds indien dat toegevoegde waarde heeft voor deelnemers, sociale partners of voor het pensioenfonds zelf.

Met onze fiduciair manager Achmea IM werken wij actief aan het 'samen sterker'-programma, om de dienstverlening optimaal te laten aansluiten bij onze strategie en doelstellingen. Voor het nemen van beleggingsbeslissingen is duurzaamheid als vierde strategische pijler toegevoegd, naast rendement, risico en kosten. Wij zullen duurzaamheid als factor in de gehele portefeuille beoordelen, om een beter risicorendementsprofiel te creëren en bij te dragen aan een betere -meer duurzame- wereld. In dit bestuursverslag hebben wij opnieuw een apart hoofdstuk opgenomen over de wijze waarop wij duurzaam beleggen vormgeven.

Met behulp van ons nieuwe en moderne online communicatieplatform nemen wij initiatieven om meer en beter inzicht in de wensen en voorkeuren van alle deelnemers te krijgen. Ons doel is om deelnemers bewust te maken van hun eigen verantwoordelijkheid en keuzemogelijkheden. Waar mogelijk kunnen zij dan de regie nemen over hun eigen pensioen. Om actiever te kunnen communiceren en onze efficiency te vergroten, communiceren wij zoveel mogelijk digitaal met onze deelnemers. Voor zover mogelijk worden de keuzes van en door deelnemers geautomatiseerd verwerkt.

Met een verdieping van het integrale risicomanagement verstevigen wij de basis voor een beheerste en integere uitvoering, een concurrerende propositie en een soepele transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. In 2022 gaan wij de inrichting van het risicobeheer aanpassen en ons IRM kader aanscherpen.

Om de financiële strategische doelen waar te maken, hanteert Pensioenfonds APF -mede op basis van de ALM-studie en de portefeuilleconstructiestudie- vanaf 2021 een premiebeleid met een minimum premiedekkingsgraad. Wij sturen daarbij strak op de pensioenuitvoeringskosten en optimaliseren de beleggingsportefeuille binnen de afgesproken risicohouding voor een zo hoog mogelijk pensioenresultaat. Om een waardevast pensioen te realiseren, sturen wij op aanvaardbare en beloonde beleggingsrisico's en reduceren we de vermogensbeheerskosten.

2 Pensioen

In dit hoofdstuk vind je de hoofdlijnen van de pensioenregelingen die wij uitvoeren. Meer informatie kan je op onze website vinden.

Onderdelen pensioenregeling 2021

AkzoNobel Nederland en Nouryon (inclusief afgesplitste ondernemingen) hebben voor al hun werknemers in Nederland een pensioenregeling afgesloten. Deze bestaat uit een basisregeling en een excedentregeling, met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar:

- ▶ een collectieve middelloonregeling voor het jaarsalaris tot maximaal het grensbedrag basisregeling (zie onderstaande tabel) met een vaste werkgeverspremie (CDC-regeling);
- ▶ voor degenen die een vast jaarsalaris hebben boven het grensbedrag van de basisregeling, geldt voor het salaris daarboven een individuele beschikbare premieregeling (BP-regeling), tot een maximum pensioengevend loon (zie onderstaande tabel). Voor het salaris boven dit maximum is geen pensioenopbouw van toepassing.

Bovendien verzekeren we voor de actieve deelnemers een extra tijdelijk partnerpensioen van € 10.180,80 bruto per jaar.

CDC-regeling

Kern van onze CDC-regeling is dat de genoemde ondernemingen alleen verantwoordelijk zijn voor het afdragen van de in de CAO vastgelegde werkgeverspremie. De pensioenaanspraken en -rechten die we vermelden in het pensioenreglement en op individuele pensioenopgaven zijn daarmee voorwaardelijk. Het pensioenfonds moet beschikken over voldoende financiële middelen. De ondernemingen staan garant voor het betalen van de werkgeverspremie. Als het pensioenfonds een tekort heeft, dan storten de ondernemingen niet bij. Als het pensioenfonds meer vermogen dan noodzakelijk heeft, dan wordt dit ook niet teruggestort naar de ondernemingen. We laten in de volgend tabel de ontwikkeling van de belangrijkste parameters zien:

	Parameters	2021	2020
Akzo Nobel	Opbouwpercentage ouderdompensioen	1,618%	1,618%
	Percentage nabestaandenpensioen	1,133%	1,133%
	Grensbedrag basisregeling	€ 72.684	€ 71.716
	Pensioenpremie (van grondslag)	29,8%	27,8%
Nouryon, Nobian, Salt	Opbouwpercentage ouderdompensioen	1,571%	1,618%
	Percentage nabestaandenpensioen	1,100%	1,133%
	Grensbedrag basisregeling	€ 73.325	€ 72.241
	Pensioenpremie (van grondslag)	29,8%	28,4%
Alle ondernemingen	Maximum pensioengevend loon:	€ 112.189	€ 110.111
	Franchise	€ 14.544	€ 14.167
	Verzekerd bedrag Tijdelijk partnerpensioen	€ 10.180,80	€ 9.916,90
	Afkoopgrens	€ 503,24	€ 497,27

Beschikbare premiereregeling

Werknemers met een jaarsalaris boven het opbouw grensbedrag bouwen een deel van hun pensioen op in de Beschikbare Premiereregeling (BP). Wij beleggen maandelijks de premies – na aftrek van kosten – zodat de deelnemer een BP-kapitaal opbouwt. Op de pensioendatum kopen we van het BP-kapitaal bij het pensioenfonds pensioen voor de deelnemer aan. Ook heeft de deelnemer de mogelijkheid om (bij een externe partij) een variabele pensioenuitkering aan te kopen. Dit wordt ook wel ‘doorbeleggen’ genoemd. We hebben de beleggingen van de BP-regeling in januari 2021 uit de collectieve beleggings-portefeuille overgebracht naar modules zodat de deelnemer individueel in beleggingsfondsen deelneemt. We beleggen het BP-kapitaal en de premies op basis van lifecyclebeleggen. Bij lifecyclebeleggen worden de ingelegde premies belegd volgens een mix die gebaseerd is op leeftijdscategorieën van de deelnemers. Deelnemers kunnen daarbij kiezen uit drie risicoprofielen: defensief, neutraal en offensief. Indien geen keuze wordt gemaakt dan wordt het neutrale profiel toegepast. In elk van deze profielen beleggen jonge deelnemers vooral in aandelen (module Rendement). Naarmate de leeftijd vordert, verschuift de beleggingsmix naar meer vastrentende waarden (module Rente). Daardoor neemt het beleggingsrisico af naarmate de pensioenleeftijd dichterbij komt. Om meer zekerheid te hebben over de hoogte van de uitkering bij pensionering dekken we het renterisico steeds meer af richting de pensioendatum. Dat doen we met de module Matching. Tot de pensioendatum dragen deelnemers hierbij zelf het beleggingsrisico en op de pensioendatum het inkooprisico.

De deelnemer kan de voorkeur voor een risicoprofiel op het deelnemersportaal aanpassen. Om dit te kunnen doen moet de deelnemer eerst op het deelnemersportaal diverse vragen beantwoorden ('beleggingsbalans'), waarmee een beeld van de risicohouding van de deelnemer wordt vastgesteld.

Tijdelijk partnerpensioen

Als een medewerker overlijdt, is naast het levenslange partnerpensioen ook een extra tijdelijke overlijdensdekking voor de achterblijvende partner verzekerd. De uitkering stopt uiterlijk op de AOW-ingangsdatum.

Werknemers, deelnemers met wachtgeldregeling en pre-gepensioneerden betalen maandelijks een premie voor de verzekering van het tijdelijk partnerpensioen. De premiebetaling stopt op de leeftijd van 62 jaar zonder dat dit gevolgen heeft voor de dekking.

Toeslagen

In hoeverre houdt het pensioen zijn waarde als er sprake is van inflatie? Wij hebben de ambitie de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten jaarlijks te verhogen met de prijsinflatie. Als onze financiële positie het toelaat, verhogen we de pensioenen. Dat kan wettelijk gezien als de beleidsdekkingsgraad van ons pensioenfonds hoger ligt dan 110%³. Eind 2021 hebben wij helaas moeten besluiten geen toeslag per 1 januari 2022 toe te kennen. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds was op de peildatum 30 september 2021 107,1% en daarmee lager dan de vereiste 110%. De prijsinflatie bedroeg 2,70%. De gemiste toeslag over 2021 is dus 2,70%. Voor actieve deelnemers is de totale gemiste toeslag over de afgelopen 10 jaar ongeveer 16%. Voor gewezen deelnemers en gepensioneerden ligt dit op ongeveer 15%. Als onze financiële positie zeer sterk verbetert, dan is het mogelijk dat de gemiste toeslagen in de toekomst alsnog worden toegekend, tot maximaal 10 jaar terug. Wij achten de kans hierop zeer klein, gelet op de huidige financiële positie.

³ De verhoging is afhankelijk van de vermogenspositie van het pensioenfonds. Het bestuur beslist of er wel of geen toeslag op de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten verleend wordt. Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd en geen extra premie ontvangen om opgebouwde pensioenaanspraken en de pensioenrechten in de toekomst te verhogen.

Uitvoeringsovereenkomsten

Wij hebben in 2020 uitvoeringsovereenkomsten afgesloten met de werkgevers AkzoNobel en Nouryon in Nederland voor de periode die loopt tot en met 31 december 2023. Daarnaast hebben wij in 2021 uitvoeringsovereenkomsten afgesloten met de werkgevers Nobian (vanaf 1 juli 2021) en Salt Specialties (vanaf 1 oktober 2021), welke eveneens lopen tot en met 31 december 2023.

Uitbesteding pensioenbeheer

Wij hebben de pensioenbeheeradministratie, pensioencommunicatie en de financiële verslaglegging uitbesteed aan Achmea Pensioenservices (APS). Wij toetsen op kwartaalbasis of de dienstverlening van de uitvoeringsorganisatie voldoet aan wat wij met hen hebben afgesproken. De naleving van de afspraken en de geleverde kwaliteit zijn daarbij de belangrijkste aandachtspunten.

Wij hebben onze uitbestedingsovereenkomst met APS eind 2020 verlengd tot en met 31 december 2023. Het bestuursbureau bewaakt in samenwerking met de penningmeester de kosten van het pensioenbeheer. In het boekjaar zijn er geen vermeldenswaardige bevindingen geweest ten aanzien van de beheersing van de uitbestede activiteiten.

Een van onze gepensioneerde deelnemers is het niet eens met een reglementaire bepaling over de verrekening van opgebouwd buitenlands pensioen. Hij is hiermee naar de rechter gegaan. Wij zijn door de rechter in het gelijk gesteld. Er volgt echter nog een proces in hoger beroep.

Achmea PS bouwt voor al haar klanten aan een nieuw toekomstbestendig administratieplatform onder de naam RAP. Wij zullen naar verwachting per 1 januari 2025 op dit platform overstappen.

Uitkeringen

Wij keren aan een kleine 17.000 pensioengerechtigden op jaarbasis ruim € 200 miljoen uit. De volgende tabel geeft een indruk van de verdeling hiervan over 4 pensioenvormen en de gemiddelde uitkering per pensioenvorm.

Vorm	Bedrag (€ mio)	Gemiddeld (€)
Ouderdomspensioen	145,0	13.163
Nabestaandenpensioen	52,3	9.248
Wezenpensioen	0,2	3.072
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1,4	31.303

Premie CDC-regeling

Wij voeren als basisregeling een collectieve pensioenregeling met vaste werkgeverspremie (CDC-regeling) uit. Voor iedere aangesloten onderneming bedraagt de totale pensioenpremie, inclusief werknemersbijdrage, voor 2021 29,8%.

De gedempte kostendeckende premie is de meetlat waaraan wij jaarlijks moeten toetsen of de totaal ontvangen feitelijke pensioenpremie voldoet aan wettelijke eisen. Een pensioenfonds mag ten behoeve van stabilisering van de premie kiezen om bij die toets uit te gaan van een gedempte premie. Daarbij wordt gerekend met een verwacht toekomstig rendement onder aftrek van inflatie.

In de voorzieningen moet het pensioenfonds rekening houden met de 'risicovrije rente'. Op basis daarvan wordt de zuivere kostendekkende premie berekend. Deze is de laatste jaren gestegen omdat de risicovrije rente is gedaald. Doordat de feitelijke premie lager ligt dan de zuivere kostendekkende premie, ontstaat een verlies op pensioeninkoop. De premiedekkingsgraad is een maatstaf voor de mate waarin de werkelijk ontvangen pensioenpremie dekking geeft voor de stijging van de voorziening als gevolg van pensioentoekenning.

Wij stellen de feitelijke premie jaarlijks vooraf vast als een inschatting van de gedempte kostendekkende premie. Voor de periode 2021-2023 is een extra voorwaarde afgesproken bij het niveau van de premie en het opbouwpercentage. Het bestuur wil dat de inkoop van pensioen evenwichtig is. Wij hebben daarom de impact van het niveau van de premiedekkingsgraad voor de verschillende belanghebbenden beoordeeld en deze afgewogen. We hebben als conclusie van deze evenwichtige belangenafweging afgesproken dat de premiedekkingsgraad bij het vaststellen van de premie voor het jaar volgend op de peildatum 30 september, minimaal 75% bedraagt. Daarmee voorkomen we dat de inkoop van pensioenen te veel ten koste gaat van het totale vermogen. In de praktijk zal de achteraf gemeten premiedekkingsgraad fluctueren.

Het reglementaire opbouwpercentage van 1,875% is in boekjaar verlaagd naar 1,618% voor AkzoNobel en 1,571% voor Nouryon (inclusief afgesplitste ondernemingen). De premie is 29,8% van de pensioengrondslag voor alle ondernemingen.

De zuivere-, gedempte- en feitelijke premies voor risico fonds zijn als volgt:

Bedragen (x € 1 miljoen)	2021	2020	2019	2018	2017
Zuivere kostendekkende premie	113,0	98,3	95,5	90,6	94,1
Gedempte kostendekkende premie	68,1	49,0	65,6	61,6	61,7
Feitelijke premie	70,5	66,7	69,5	64,5	66,9
Tekort feitelijke premie versus zuivere premie	-/-42,5	-/-31,3	-/-26,0	-/-26,1	-/-27,2
Overschot feitelijke premie versus gedempte premie	2,4	17,7	3,9	2,9	5,2

De premiedekkingsgraad heeft het volgende verloop:

Stand per jaareinde	2021	2020	2019	2018	2017
Premiedekkingsgraad	72,6%*	79,3%	85,4%	84,0%	84,0%

Transparantie van de kosten

Wij willen transparant zijn over de kosten die we maken. We presenteren de kosten op de manier die de Pensioenfederatie adviseert. Daarbij maken we onderscheid tussen de kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer. In dit hoofdstuk kan je informatie vinden over pensioenbeheer. Voor vermogensbeheer kan je informatie vinden in [hoofdstuk 3](#).

Wij stellen jaarlijks een begroting op en beoordelen per kwartaal de werkelijke kosten ten opzichte van de begroting.

* Door ontwikkelingen tussen het peilmoment 30 september (niveau 75%) en de balansdatum is het niveau op balansdatum iets lager dan 75%.

Kosten pensioenbeheer: € 4,3 miljoen, per deelnemer € 200

De kosten voor pensioenbeheer ad € 4,3 miljoen (2020: € 5,0 miljoen) zijn de kosten die het pensioenfonds moet maken voor een goede uitvoering van de pensioenregeling, zoals administratiekosten, kosten voor communicatie, projectkosten, bestuurskosten, controle- en advieskosten en accountantskosten.

Een deel van de kosten hangt samen met het in stand houden van het pensioenfonds en is niet of minder beïnvloedbaar, zoals de kosten van de toezichthouders, de certificerend actuaris en accountant.

Wij vinden het belangrijk dat we niet teveel geld uitgeven aan kosten, omdat het geld ten behoeve van onze deelnemers is. Wij zijn op basis van de beschikbare marktinformatie, de omvang van het pensioenfonds alsmede de benodigde werkzaamheden en de kwaliteit van de dienstverlening, van mening dat de uitvoeringskosten in verhouding zijn met het niveau van de dienstverlening.

In 2021 zijn de kosten om een aantal redenen lager dan in 2020. De belangrijkste redenen zijn dat we in 2021 minder projectkosten hadden, meer van digitalisering konden profiteren en een verlichting van de BTW-druk konden realiseren.

De pensioenbeheer kosten per deelnemer (exclusief gewezen deelnemers) bedragen in 2021 € 200 (2020: € 231). De kosten per deelnemer omgeslagen over alle deelnemers bedragen in 2021 € 140 (2020: € 157).

3 Beleggingen

Beleggingsbeleid

Pensioenfonds APF voert een consistent beleggingsbeleid uit. Beleggen is geen doel, maar een middel om onze fondsdoelstellingen te halen.

Strategische doelstellingen beleggingen

Het bestuur stelt het strategisch beleggingsbeleid vast. Voor de aspecten rendement, risico, duurzaamheid en kosten in de beleggingsportefeuille zijn strategische doelstellingen geformuleerd:

- ▶ Een netto jaarrendement van tenminste 3% (na kosten) voor de beleggingsportefeuille is de doelstelling voor de periode 2021-2025.
Over 2021 is een netto rendement van 6,5% behaald en hiermee deze doelstelling. Met een netto rendement boven 3% in de komende jaren zou de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel zonder tekort worden gemaakt.
- ▶ De strategische asset allocatie betekent een vereist eigen vermogen dat zich moet blijven bewegen rondom 16,2%.
Ook gedurende 2021 is aan deze doelstelling voldaan. Hiermee hebben wij in de beleggingsportefeuille feitelijk uitvoering gegeven aan het beleid dat past bij de risicohouding en ambitie van het pensioenfonds.
- ▶ De kostendoelstelling is om de beheerkosten in de beleggingsportefeuille de komende drie jaar (gemeten over 2024) te verlagen naar 0,30% als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.
De beheerkosten zijn 0,36% over het verslagjaar 2021 en nog niet op het gewenste niveau. Wel zijn in 2021 besluiten genomen waardoor over 2022 de beheerkosten zichtbaar lager zijn.
- ▶ Met duurzaam beleggen worden twee centrale doelstellingen beoogd:
 - het genereren van een beter beleggingsresultaat (beter risicorendementsprofiel);
 - het bijdragen aan een betere – meer duurzame – wereld, door het voorkomen en mitigeren van negatieve impact van de beleggingen op de wereld en het stimuleren van en beleggen met positieve duurzame impact op de wereld.

In 2021 hebben wij concrete duurzaamheidscriteria vastgesteld waarmee in de beleggingen, naast het behalen van rendement, binnen de risicobeperkingen en tegen passende beheerkosten, uitvoering wordt gegeven aan bovenstaande doelstellingen.

Het bestuur ziet klimaatverandering als een relevant en urgent thema om zowel vanuit maatschappelijk als risico-rendementsperspectief op te sturen.

- ▶ Pensioenfonds APF wil een bijdrage leveren aan het tegengaan van de negatieve effecten van klimaatverandering en het stimuleren van de energietransitie. Het is onze overtuiging dat dit op lange termijn bijdraagt aan het rendement van het pensioenfonds. Wij accepteren dat dit op korte termijn ten koste kan gaan van het rendement.
- ▶ Pensioenfonds APF stelt zich achter het Klimaatakkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5°C. APF wil hier binnen haar mogelijkheden als pensioenfonds haar bijdrage aan leveren. Het is belangrijk dat ondernemingen waarin wij beleggen voortgang maken op het terugdringen van de CO₂-uitstoot en met de energietransitie.
Om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5°C moet volgens het IPCC⁴ de CO₂-uitstoot met 45% afnemen tot 2030 (t.o.v. 2010). Dit om netto nul uitstoot te bereiken in 2050.

⁴ IPCC is Intergovernmental Panel on Climate Change

De portefeuillemanagers krijgen naast rendement en risico, ook criteria mee om een beter duurzaamheidsprofiel te behalen en in de mandaten de CO₂-uitstoot te verminderen om hiermee te gaan voldoen aan het klimaatakkoord van Parijs.

Beleggingsovertuigingen

Wij hanteren overtuigingen die leidend zijn voor het implementeren van het strategisch beleggingsbeleid. Deze zijn in 2021 aangepast om de leesbaarheid te vergroten:

1. Wij beleggen in beleggingscategorieën en producten die wij kunnen uitleggen.
2. Wij nemen bepaalde beleggingsrisico's als wij verwachten hiervoor beloond te worden.
3. Wij kiezen voor het actief laten beheren van mandaten als wij verwachten dat dat een beter rendement dan de benchmark oplevert.
4. Wij zijn een lange termijn belegger.
5. De rente neigt naar een lange termijn ontwikkeling, maar is onvoorspelbaar.
6. Om een beter risicorendementsprofiel te bereiken, passen wij diversificatie toe in de beleggingsportefeuille.
7. Wij willen met duurzaam beleggen bijdragen aan een betere – meer duurzame – wereld.
8. Wij nemen niet meer beleggingsrisico dan past bij de risicohouding en ambitie van onze deelnemers.

ALM-studie

In 2020 is de laatste financiële langetermijnstudie (ALM-studie) uitgevoerd. In deze studie bekijken wij of het beleggingsbeleid nog steeds past bij het risicoprofiel en de pensioenambitie. Wij krijgen hiermee inzicht in de ontwikkeling van de verwachte jaarlijkse kans op rechtenkorting, koopkracht en dekkingsgraden bij meerdere economische en klimaatscenarios. Een hoge dekkingsgraad is geen doel op zich, maar op termijn is een minimum dekkingsgraad gewenst om de pensioenuitkeringen te kunnen waarborgen. In de ALM-studie werd zichtbaar dat de pensioeninkoop de aankomende jaren structureel duur blijft. De te verwachte rendementen van de beleggingen en de hoogte van de rente en inflatie waren gematigd. Bij het huidige premieniveau is het een uitdaging om de pensioenopbouw gelijk te houden en om de ambitie te kunnen waarmaken.

In 2021 zijn de uitgangspunten zoals doorgerekend in de ALM-studie nagegaan. Het basis economisch scenario met lage economische groei en lage rente blijft ongewijzigd. De verwachte inflatie voor de komende jaren is wel iets verhoogd. De strategische portefeuille behoeft geen aanpassing en is goed gespreid naar verschillende beleggingen.

Rente en valuta afdekkingsbeleid

De rente heeft grote invloed op de waarde van de pensioenverplichtingen, en daarmee op de dekkingsgraad. Om de dekkingsgraad te beschermen tegen een rentedaling, dekken wij het renterisico af met beleggingen in Europese staatsleningen, bedrijfsobligaties, particuliere hypotheekleningen en renteswaps. Gedurende 2021 is in vier gelijke stappen van 2,5% de renteafdekking verhoogd van 35% naar 45% op basis van marktrente.

Ook een daling van niet-euro valuta heeft een negatieve invloed op de waarde van de beleggingen. Wij dekken zoveel mogelijk het valutarisico van beleggingen in de Amerikaanse dollar, Britse pond, Japanse yen, Zwitserse franc, Canadese en Australische dollar af.

Ontwikkelingen 2021

De eerste helft van 2021 stond vooral in het teken van een sterk economisch herstel na de economische krimp in 2020. Door de vaccinatiecampagnes wereldwijd konden de coronamaatregelen worden versoepeld en gingen economieën steeds verder van het slot. De economische groei was hoog door de forse

begrotingsstimulansen en het ruime monetaire beleid. Keerzijde hiervan was dat de inflatie wereldwijd sterk opliep. Een andere ontwikkeling is dat de effecten van klimaatverandering steeds duidelijker en zichtbaar worden. Wij krijgen wereldwijd, maar ook in Nederland, te maken met extreem weer. De economische gevolgen hiervan zijn ook steeds meer zichtbaar. In de modellen is bij een klimaat stresstest zichtbaar dat de daling van de dekkingsgraad in dat geval groot is.

Inflatie leidt tot draai in het monetaire beleid

Door de inflatieontwikkelingen zijn de renteniveaus gedurende het jaar opgelopen. Gedurende 2021 steeg de 20 jaars swaprente van negatief 0,02% naar 0,48%. In de laatste maanden van 2021 hebben centrale banken wereldwijd een start gemaakt met het afbouwen van hun opkoopprogramma's van leningen en hintten op het verhogen van de beleidsrente in 2022.

Internationale aandacht voor klimaatverandering

Met de inauguratie van een nieuwe president in de Verenigde Staten, is het land weer toegetreden tot het klimaatakkoord van Parijs. In november 2021 kwamen veel landen in Glasgow bijeen om afspraken te maken over de aanpak van de negatieve impact van klimaatverandering. Het blijft van groot belang de opwarming van de aarde te limiteren tot 1,5°C. De Europese Unie streeft ernaar om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De Europese Green Deal dwingt landen, bedrijven en beleggers te verduurzamen.

Valuta

De euro daalde in waarde ten opzichte van de meeste andere belangrijke valuta's. De belangrijkste oorzaak daarvan waren de toegenomen renteversillen. Zo stegen in de eurozone de renteniveaus minder hard dan in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. De euro steeg wel in waarde ten opzichte van de Japanse yen.

Beleggingsrendementen 2021

Alle percentages in deze paragraaf betreffen de beleggingen voor risico pensioenfondsen. Onderstaande tabel geeft de procentuele verdeling, het rendement voor aftrek van beheerfees en benchmarkrendement, uitgesplitst naar de hoofdcategorieën.

	Portefeuilleweging per 31/12/2021	Rendement Portefeuille	Rendement Benchmark
Aandelen	29,3%	24,65%	25,49%
Vastrentende Waarden	49,2%	-0,32%	-1,51%
Grondstoffen	5,7%	50,48%	45,62%
Hedgefonds	5,0%	10,10%	2,00%
Vastgoed	10,7%	15,52%	12,08%
Liquide Middelen	0,1%	2,28%	-0,57%
Totaal beleggingen	100,0%	10,84%	8,64%
Bijdrage valuta afdekking		-1,81%	
Bijdrage rente afdekking		-1,77%	
Totaal		6,89%	

Het rendement van de beleggingen zonder bijdragen van de valuta- en renteafdekking was 10,8% en hiermee beter dan het benchmark rendement. De categorie vastrentende waarden behaalde een negatief rendement. De overige beleggingscategorieën behaalden wel een positief rendement. De dekkingsgraad steeg in 2021, zowel door de stijging van de waarde van de beleggingsportefeuille als door de rentestijging en daarmee het dalen van de verplichtingen van het fonds. De financiële positie van het fonds is verbeterd.

Vastrentende waarden

Resultaten 2021 Vastrentende waarden	
Weging categorie (in % van de portefeuille)	49,2%
Beheerkosten (in % van het vermogen)	0,15%
Transactiekosten (in % van het vermogen)	0,06%
Totale kosten (in % van het vermogen)	0,21%
Totale netto rendement vastrentende waarden	-0,48%
Rendement benchmark	-1,51%
Verskil netto rendement vastrentende waarden en benchmark	1,03%

De categorie vastrentende waarden bestaat uit verschillende soorten obligaties en leningen. Het jaar 2021 stond in het teken van herstel van de wereldeconomie en stijgende inflatiecijfers. Dit laatste kwam voornamelijk door een stijging van de energieprijzen, grondstoffentekorten en de voortdurende problemen aan de aanbodzijde door de pandemie. Hierdoor is een verandering in het beleid van de centrale banken ontstaan. De centrale banken gaan de opkoopprogramma's van de laatste jaren, waarin leningen werden opgekocht om de rente te verlagen, sneller afbouwen. Zij zullen naar verwachting de rente verhogen om de inflatie te beteugelen. Als de rente stijgt, wordt het voor beleggers aantrekkelijker om nieuwe obligaties te kopen in plaats van bestaande obligaties met een lagere rente. Hierdoor leidt een rentestijging tot dalende koersen op de obligatiemarkt.

Het grootste deel vastrentende waarden, Europese obligaties, lieten een negatief rendement zien. Hypotheken, Amerikaanse obligaties, high yield obligaties en leningen opkomende landen lieten een positief rendement zien:

	%	Netto rendement mandaat	Rendement Benchmark
Obligaties Investment Grade	44,1%	-1,1%	-2,2%
Obligaties in opkomende markten	2,4%	5,7%	5,7%
Wereldwijde high yield obligaties	2,7%	4,7%	4,2%
Totaal Vastrentende waarden	49,2%	-0,5%	-1,5%

Obligaties Investment grade bestaan uit euro (niet)staatsleningen, Amerikaanse bedrijfsobligaties en hypotheke:

Obligaties euro: staat en niet-staat

De portefeuille Europese staats- en niet-staatsobligaties is belegd in leningen met een investment grade rating. In de mandaten wordt ook belegd in zogenaamde groene obligaties. Hiermee wordt bijgedragen aan (overheids)investeringen in hernieuwbare energie, energie efficiënt wonen en het verduurzamen van transport. Naast een outperformance doelstelling voor de mandaten moet een beter duurzaamheidsprofiel dan de benchmark worden bewerkstelligd en dit is gelukt. Het negatieve rendement is veroorzaakt door de hogere kapitaalmarktrente.

Amerikaanse bedrijfsobligaties

Amerikaanse bedrijven profiteerden begin 2021 nog steeds van de lage rente en trokken voldoende financiering aan voor de bedrijfsactiviteiten. Het sentiment was goed en de risico-opslag daalde. Het netto rendement kwam uit op 7,1% en was beter dan de benchmark.

Particuliere hypotheek

2021 was wederom een recordjaar wat betreft omzet op de Nederlandse hypotheekmarkt. De Nederlandse particulier is gaan anticiperen op een stijgende hypotheekrente en heeft, waar mogelijk, haar hypotheek overgesloten. De krapte op de woningmarkt en de aanhoudende vraag naar woningen zorgt nog steeds voor oplopende huizenprijzen. Er zijn amper achterstanden in betalingen ondervonden. In de hypotheekfondsen wordt met kortingen op de hypotheekrente bijgedragen aan de verduurzaming van woningen.

Obligaties in opkomende markten en wereldwijd high yield leningen

Obligaties in opkomende landen en high yield leningen kenden een turbulent jaar. Deze meer risicovolle leningen kregen te maken met een daling van de risico-opslag waardoor de koersen stegen en een hoog rendement werd behaald.

De beweeglijkheid van leningen aan opkomende landen was eind 2021 groot. Deze leningen zijn extra gevoelig voor geopolitieke spanningen en koersbewegingen van de Amerikaanse dollar. De crisis rond Oekraïne is begin 2022 geëscaleerd tot een oorlog. De westerse landen hebben sancties afgekondigd tegen Rusland met grote negatieve impact op de koersen van Russische staatsobligaties. De omvang van leningen aan deze landen in de portefeuille is beperkt. In 2022 zal het beleid inzake uitsluiten van landen worden herijkt.

Liquide middelen

Het deel liquide middelen van de portefeuille is nodig als buffer voor de in- en uitgaande premies. Deze categorie belegt in vastrentende instrumenten met een zeer korte looptijd zoals AAA-staatsobligaties uit de eurozone met een looptijd korter dan één jaar, deposito's en banktegoeden. Daarnaast heeft Pensioenfonds APF een deel van de cash separaat gehouden om te borgen dat te allen tijde aan de pensioenverplichtingen kan worden voldaan.

Aandelen

Resultaten 2021 Aandelen	
Weging categorie in % van de portefeuille	29,2%
Beheerkosten (in % van het vermogen)	0,29%
Performancegerelateerde kosten aandelen opkomende landen (in %)	0,04%
Transactiekosten (in % van het vermogen)	0,13%
Totale kosten (in % van het vermogen)	0,46%
Totaal netto rendement aandelen	24,3%
Rendement benchmark	25,5%
Verschil netto rendement aandelen en benchmark	-1,2%

Aandelen van beursgenoteerde bedrijven in de ontwikkelde landen hebben zeer goede rendementen behaald. De rendementen lagen in opkomende landen lager. Ook in 2021 werd de aandelenportefeuille actief beheerd. De beheerkosten zijn hierdoor hoger.

	%	Netto rendement mandaat	Rendement Benchmark
Aandelen ontwikkelde landen	23,1%	30,1%	31,1%
Aandelen opkomende landen	6,1%	5,4%	4,9%
Totaal aandelen	29,2%	24,3%	25,5%

Aandelen ontwikkelde landen

De zes aandelenmandaten, elk mandaat specifiek ingericht middels factorbeleggen low volatility, small cap, value en momentum, lieten bijna allemaal een beter resultaat zien dan de brede wereldwijde aandelenindex. De belegging in 'low volatility' aandelen heeft een negatief rendement behaald. Deze 'low volatility' aandelen doen het juist beter in neergaande aandelenmarkten.

Begin 2022 zijn zes aandelenmandaten omgezet naar een nieuw mandaat. Naast de opdracht in dit mandaat om een rendement dichtbij de wereldwijde Index te behalen, worden specifieke duurzaamheidscriteria meegegeven. De ESG score van het mandaat moet 15% hoger liggen dan van de Index en de CO₂-uitstoot moet flink lager uitkomen dan de benchmark. Dit mandaat zal passief worden beheerd waarmee de beheerkosten lager zullen uitkomen. Het is onze verwachting dat beursgenoteerde ondernemingen hierdoor explicieter zullen concurreren met elkaar op het gebied van duurzaamheid.

Aandelen Opkomende markten

Opkomende markten zijn landen die nog niet het welvaartsniveau van westerse landen hebben maar die naar verwachting wel een snelle economische groei zullen doormaken. De aandelenmarkten in deze landen zijn over het algemeen wat risicovoller dan die van de ontwikkelde markten, maar zouden over een langere periode een extra rendement moeten genereren. Het rendement van aandelen in opkomende markten bleef in het afgelopen jaar achter bij dat van ontwikkelde markten. Vooral de aandelen uit China, Turkije en Peru stonden het afgelopen jaar onder druk.

Vastgoed

Resultaten 2021 Vastgoed	
Weging categorie in % van de portefeuille	10,7%
Beheerkosten (in % van het vermogen)	0,47%
Transactiekosten (in % van het vermogen)	0,22%
Totale kosten (in % van het vermogen)	0,69%
Totaal netto rendement vastgoed	14,9%
Rendement benchmark	12,1%
Verskil netto rendement vastgoed en benchmark	2,8%

Ook de beleggingen in vastgoed hebben positief bijgedragen aan de portefeuille. De beheerkosten in deze categorie liggen gemiddeld hoger.

	%	Netto rendement mandaat	Rendement Benchmark
Niet beursgenoteerd vastgoed	5,6%	7,1%	7,8%
Beursgenoteerd vastgoed	5,1%	22,7%	16,3%
Totaal vastgoed	10,7%	14,9%	12,1%

Het fonds belegt in Nederlandse vastgoedfondsen met een relatief laag risicoprofiel. De beleggingen in twee Nederlandse woningfondsen en het kantorenfonds hebben positief bijgedragen. De zorgelijke ontwikkeling blijft gaande voor winkelvastgoed. De trend van digitalisering en e-commerce is blijvend versterkt met steeds meer leegstand in de kleinere winkelgebieden. In 2021 is de strategie voor winkelvastgoed kritisch nagegaan. Het bestuur is comfortabel bij het huidige winkelfonds waar in winkels op goede lokaties in de grote binnensteden wordt belegd. Consumenten en toeristen blijven hier winkelen voor de beleving en de retailers blijven levensvatbaar omdat zij tevens verkopen via e-commerce. Op basis van de GRESB⁵-resultaten scoort de vastgoedportefeuille bovengemiddeld. Alle gestelde doelen op het gebied van reductie CO₂-uitstoot (-12%) en reductie van energie- (-8%) en waterverbruik (-3%) zijn behaald.

In Europa beleggen wij via twee mandaten in beursgenoteerde vastgoedondernemingen. In 2021 hebben wij beiden mandaten beoordeeld en besloten het mandaat, dat inzet op fundamentele trends in vastgoed, te handhaven. Dit mandaat laat al jaren outperformance zien. Hiermee is een verantwoorde vereenvoudiging in de beleggingsportefeuille te bereiken.

⁵ De Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) is een jaarlijks onderzoek naar de duurzaamheidsprestaties van vastgoedportefeuilles.

Alternatieve beleggingen

Resultaten 2021 Grondstoffen	
Weging categorie in % van de portefeuille	5,7%
Beheerkosten (in % van het vermogen)	0,03%
Transactiekosten (in % van het vermogen)	0,21%
Totale kosten (in % van het vermogen)	0,24%
Totaal netto rendement grondstoffen	50,5%
Rendement benchmark	45,6%
Verschil netto rendement grondstoffen en benchmark	4,9%

Beleggingen in grondstoffen zijn investeringen in natuurlijke materialen die gebruikt worden in productieprocessen. Wij beleggen in grondstofstrategieën waar de beheerder inspeelt op de typische karakteristieken van termijnmarkten. Een risico van beleggen in grondstoftermijncontracten is de grote volatiliteit (beweeglijkheid) van de verwachte rendementen en de complexiteit. Het bestuur heeft het beleggen in voedseltermijncontracten ('Food & Agri') jaren geleden uitgesloten. In 2021 zijn de energieprijzen hard gestegen en daarvan is geprofiteerd in de portefeuille. De categorie profiteert in het algemeen van de stijgende inflatie.

Resultaten 2021 Hedgefonds	
Weging categorie in % van de portefeuille	5,0%
Beheerkosten (in % van het vermogen)	1,50%
Performance gerelateerde beheerkosten (in % van het vermogen)	2,05%
Transactiekosten (in % van het vermogen)	1,64%
Totale kosten (in % van het vermogen)	5,19%
Totaal netto rendement hedgefonds	9,1%
Rendement benchmark	2,0%
Verschil netto rendement hedgefonds en benchmark	7,1%

Beleggen in deze categorie is duur. Hedgefund managers worden betaald om op basis van trends en fundamentele analyses onder alle marktomstandigheden een positief rendement te behalen. In het jaar 2021 waren duidelijke trends zichtbaar en konden de trend gedreven managers goede resultaten behalen.

Kosten vermogensbeheer 2021

De bedragen en percentages in deze paragraaf betreffen de totale beleggingen voor risico pensioenfondsen en risico deelnemers.

Totale kosten vermogensbeheer: € 36,5 miljoen, 0,62% van het gemiddeld belegd vermogen

De kosten vermogensbeheer moeten in relatie worden gezien tot (extra) beoogd rendement, het gelopen risico en de overtuigingen op het gebied van het bijdragen aan een duurzame wereld. Het bestuur hanteert het uitgangspunt om de beheerkosten te verlagen.

De verwachte rendementen voor de beleggingen zijn onzeker. Langs de vier assen rendement, risico, duurzaamheid en kosten, worden de beleggingen beoordeeld. In bepaalde gevallen loont actief beheer en wordt over een aantal jaren gemiddeld een hoger rendement behaald dan de Index. Hiervoor wordt een hogere beheervergoeding betaald en soms een prestatievergoeding. Het bestuur beoordeelt elk kwartaal of de betaalde fees worden terugverdiend met extra rendement. Waar dit niet het geval is, is het goedkopere passief beheer logisch.

De totale kosten vermogensbeheer bedragen € 36,5 miljoen. Dit is een stijging ten opzichte van 2020 met € 1,6 miljoen. De totale kosten vermogensbeheer als percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn gelijk gebleven ten opzichte van 2020 op 0,62%.

De vermogensbeheerskosten als % van het gemiddeld belegd vermogen zijn als volgt:

	2021	2020
Beheerkosten + performancegerelateerde kosten	0,45	0,40
Transactiekosten	0,17	0,22
Totale vermogensbeheerskosten	0,62	0,62
Gemiddelde belegd vermogen (in miljoen euro)	5.952	5.529

De totale kosten vermogensbeheer omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de jaarrekening op basis van daadwerkelijke facturen, ook de weergave van indirecte kosten voor beheer in beleggingsfondsen (verwerkt in het rendement) en de geschatte transactiekosten.

Transactiekosten zijn de kosten die het fonds maakt om een beleggingstransactie tot stand te brengen en uit te voeren. De transactiekosten voor obligaties kunnen niet separaat uiteengezet worden, omdat de kosten impliciet onderdeel uitmaken van een nettoprijs die bij een transactie is overeengekomen. Deze kosten zijn verrekend in het behaalde rendement. Desondanks worden hiertoe schattingen bijgehouden en als zodanig gerapporteerd.

De hoogte van de kosten kun je niet een-op-een vergelijken met andere pensioenfondsen. De kosten zijn het resultaat van strategische beslissingen en de beleggingsmix van de portefeuille. De beheerkosten van de categorieën vastrentende waarden en aandelen zijn per definitie lager dan van vastgoed en hedgefonds. Ook zijn beheerkosten van actief beheerde mandaten hoger dan van passieve mandaten. De schaalgrootte en hiermee inkoopkracht van een pensioenfonds kan helpen en de mate van uitbesteding heeft impact op de hoogte van de beheerkosten.

De kosten van het vermogensbeheer (in € miljoen) in 2021 bestaan uit:

	2021			
	Beheerkosten	Performance-gerelateerde kosten	Transactie-kosten	Totaal
Vastrentende waarden	4,4	-	1,5	5,9
Aandelen	4,8	0,7	2,4	7,9
Vastgoed	2,8	-	0,7	3,5
Grondstoffen	0,1	-	0,6	0,7
Hedge funds	4,0	5,5	4,4	13,9
Liquiditeiten	0,1	-	-	0,1
Derivaten	-	-	0,2	0,2
Kosten fiduciair beheer	3,7	-	-	3,7
Overig	0,6	-	-	0,6
Totaal	20,5	6,2	9,8	36,5

De kosten van het vermogensbeheer (in € miljoen) in 2020 bestaan uit:

	2020			
	Beheerkosten	Performance-gerelateerde kosten	Transactie-kosten	Totaal
Vastrentende waarden	4,2	-	1,4	5,6
Aandelen	3,7	1,1	2,8	7,6
Vastgoed	2,8	-	0,4	3,2
Grondstoffen	0,1	-	0,6	0,6
Hedge funds	4,0	1,4	6,8	12,2
Liquiditeiten	-0,1	-	-	-0,1
Derivaten	-	-	0,1	0,1
Kosten fiduciair beheer	3,6	-	-	3,6
Overig	1,2	-	-	1,2
Totaal	19,4	2,5	12,3	34,2

Het fonds heeft alle benodigde diensten op het gebied van beleggingen uitbesteed. De kosten fiduciair beheer bedragen 0,05% van het belegd vermogen en bestaan uit vergoedingen voor strategische advisering, balansmanagement, risicomanagement, de performance en beleggingsadministratie van de gehele portefeuille en de monitoringkosten van alle managers. Deze managers zijn wereldwijd gevestigd en krijgen de opdracht specifieke mandaten uit te voeren tegen vooraf afgesproken beheerkosten.

Jaarlijks beoordeelt het bestuur of de kosten die worden gemaakt als percentage van het belegd vermogen zich redelijk en verantwoord ontwikkelen ten opzichte van voorgaande jaren. Over 2021 vielen enkele zaken op. In absolute zin zijn bijna alle beleggingen in vermogen gestegen en hiermee ook de vermogensbeheerkosten. Met name zichtbaar in de categorie aandelen. Ook hebben enkele hedgefund managers goede rendementen laten zien waarmede de beheerkosten en performance gerelateerde kosten automatisch stijgen. Het bestuur heeft vastgesteld dat deze performance gerelateerde fees voldoen aan het criterium 'een alignment of interest'; zowel ons pensioenfonds als de managers profiteren. Er is binnen de risicorestricties een goede outperformance behaald waarbij de extra performancegerelateerde fee uitlegbaar is. Deze managers hebben toegevoegde waarde geleverd.

In 2021 hebben geen wijzigingen plaatsgevonden in de portefeuille en de contractafspraken met managers. De beheerkosten zijn wat dat betreft niet gewijzigd.

Het bestuur heeft als doel om de beleggingen te vereenvoudigen en hiermee de beheerkosten te verlagen naar 0,30% van het gemiddeld belegd vermogen (gemeten over het jaar 2024).

Toelichting: in de staat van baten en lasten van de jaarrekening komen uitsluitend de directe kosten, waarvoor het fonds facturen ontvangt, tot uitdrukking. Dit betreft een bedrag van ongeveer € 13,0 miljoen. De overige € 22,9 miljoen betreft indirecte kosten, die in het rendement zijn verwerkt.

Beschikbare Premie (BP) regeling 2021

De beleggingen van de BP-regeling zijn per 1 januari 2021 administratief overgezet naar drie modules Rendement, Rente en Matching.

Elke module is ingericht met beleggingsfondsen passend bij de specifieke rendements- risico, duurzaamheid en kosten eigenschappen. Hierbij wordt belegd in liquide beleggingscategorieën, zoveel mogelijk in passief beheerde beleggingsfondsen tegen lage beheerkosten.

Module Rendement:

- ▶ BlackRock CCF Developed World (ESG screened) Index Fund (80%). De index die de fondsmanager hanteert is de MSCI World ex Select Controversies Index. Naast uitsluiting van controversiële wapens worden ook bedrijven gescreend en beoordeeld op de wijze waarop met mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en anti-corruptie wordt omgegaan. Tabaksproducenten worden eveneens uitgesloten van het belegbare universum. Screening vindt plaats door MSCI op grond van de 10 Global Compact Principes van de Verenigde Naties.
- ▶ BlackRock Aandelen opkomende landen iShares (20%). De Index die manager hanteert is de MSCI Emerging Markets Index.

Module Rente:

- ▶ Achmea IM Euro Government Bond Fund (50%). Het doel is het behalen van extra rendement boven de Index, de Bloomberg Barclays Euro Agg Treasury GDP Weighted 75% Core + 25% Non-core Total Return Index. Dit fonds is onder SFDR geclassificeerd als een artikel 8 fonds. Het fonds promoot duurzame beleggingen onder meer door een duidelijk commitment naar groene obligaties. Ontwikkelingen op het gebied van ESG worden meegenomen in de actieve landenposities.

- ▶ Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund (35%). Het doel is het behalen van een extra rendement boven de Index, de Bloomberg Barclays 50% US Agg Credit Total Return Index (EUR hedged) + 50% Euro Agg Credit Total Return Index (EUR hedged). Duurzaamheid is integraal onderdeel van het beleggingsproces. Uitsluitingen gaan verder dan wettelijk verplicht. Er wordt niet belegd in ondernemingen die actief zijn op het gebied van controversiële wapens, tabak en teerzand. Ook kunnen ondernemingen die zich niet houden aan internationale normen uitgesloten worden als een dialoog onvoldoende oplevert. Verder wordt als onderdeel van de kredietanalyse het ESG-risico van ondernemingen beoordeeld.
- ▶ PVF particuliere hypotheekfondsen (15%). Het Particuliere Hypotheek Fonds (PHF) belegt in Nederlandse hypotheeklen met als onderpand woningen voor eigen gebruik.

Module Matching:

- ▶ Achmea IM 20 Year Overlay Fund. Het doel is het afdekken van het renterisico van de voorzieningen.
- ▶ Achmea IM Euro Money Market Fund. Het Fonds dient als alternatief voor het beheren van kasgeld en beoogt door middel van actief beheer te komen tot een beter totaal rendement op de lange termijn dan de benchmark, de 3 maands euribor.

De samenstelling en de rendementen van de drie Lifecycles in 2021 zijn te vinden op onze [website](#).

Hoe geven wij vorm aan duurzaam beleggen

Begin dit hoofdstuk is inzicht gegeven in de doelstellingen en kaders van ons beleid duurzaam beleggen. Naast financiële overwegingen bij beslissingen in de beleggingsportefeuille wordt rekening gehouden met criteria op het gebied van milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur. Waar het om het effect van duurzaamheid in brede zin op de beleggingsportefeuille gaat, als beleggingsrisico of -kans, spreken we over ESG factoren (van het Engelse 'environmental, social, governance'). Waar het om de (mogelijke) negatieve impact van de beleggingsportefeuille op de wereld gaat, spreken we over IMVB factoren. Waar het om de positieve impact van de beleggingsportefeuille op de wereld gaat, spreken we over SDG factoren.

Een uitgebreide toelichting op hoe wij duurzaamheid integreren in de beleggingen is verwoord in ons beleid [duurzaam beleggen](#).

De financiële sector speelt een belangrijke rol in een groenere en duurzamere economie. Op Europees niveau is er een actieplan opgesteld: het Sustainable Finance Action Plan. Dit plan moet de financiële sector er toe bewegen om meer te beleggen in activiteiten die zich richten op de lange termijn en op duurzaamheid. Wij zijn ons bewust van die rol en zijn hiermee al geruime tijd bezig. Een van de Europese verplichtingen die voortvloeit uit het actieplan is de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De SFDR heeft als doel om de informatieverschaffing over duurzame beleggingen binnen de financiële sector te verbeteren. We hebben ook de deelnemers afgelopen jaar uitgebreid geïnformeerd over duurzaam beleggen. Denk hierbij aan de informatie en een interview met onze bestuurders op de website, in Pensioen 1-2-3 en in het APF bericht.

Het is belangrijk de impact van trends en risico's op het gebied van klimaatverandering, arbeidsomstandigheden en goed ondernemingsbestuur in de wereld op de beleggingsportefeuille inzichtelijk te hebben en waar mogelijk positieve kansen te benutten. Het bestuur heeft in 2021 een specialistische adviseur op het gebied van duurzaam beleggen aan het pensioenfonds verbonden. Het bestuur volgt extra opleidingen en educatiesessies op het gebied van wet- en regelgeving duurzaam beleggen en een educatieplan is opgesteld.

In 2021 is Pensioenfonds APF op de VBDO ranglijst gestegen naar plaats 30. Wij betrekken de aanbevelingen van VBDO binnen het fonds. Het bestuur vergroot haar kennis en stelt hogere eisen aan vermogensbeheerders. Wij hanteren een plan om stap voor stap CO₂-reductie in de beleggingsportefeuilles te bereiken in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs.

Instrumenten duurzaam beleggen

Wij geven vorm aan ons beleid duurzaam beleggen via verschillende instrumenten:

1. Door het integreren van de ESG factoren binnen alle beleggingscategorieën.
2. Door proactief aandeelhouderschap (stemmen en engagement), uitsluitingen van bepaalde beleggingen, door reactief engagement bij beursgenoteerde ondernemingen en het meewegen van de negatieve impact op zogenoemde IMVB factoren.
3. Door te beleggen in de 'leaders' op ESG factoren en proactieve engagement gericht op het genereren van positieve impact op de zogenoemde Sustainable Development Goals (wereldwijd erkende doelstellingen voor duurzaamheid).

Integreren van de ESG factoren binnen alle beleggingscategorieën

In de beleggingsportefeuille is in 2021 aan de hand van een kwantitatieve analyse inzicht verkregen in ESG trends en risico's in de verschillende beleggingscategorieën. Wij hebben hiermee inzicht in de grootste duurzaamheidsrisico's en betrekken deze in ons risicobeheer en sturen de managers hiermee aan.

Proactief aandeelhouderschap: stemmen, engagement en uitsluiten

Wij zien stemmen als een belangrijk onderdeel van actief aandeelhouderschap. De verwachtingen van de ondernemingen waarin wordt belegd en de uitvoering van ons stembeleid, vloeien voort uit de Nederlandse Corporate Governance Code en de OESO en ICGN (International Corporate Governance Network) principes van goed ondernemingsbestuur. Door middel van stemmen op afstand (proxy voting) zijn wij in staat wereldwijd van ons stemrecht gebruik te maken.

Ook via het stembeleid sporen wij ondernemingen actief aan bij te dragen aan verlaging van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Met name bedrijven die wij identificeren op basis van een aantal criteria met beheersing van klimaatrisico's. In mei 2021 stemden wij in de Shell aandeelhoudersvergadering voor het voorstel van Follow This. In de kern maken we ons zorgen over de haalbaarheid van klimaatneutraliteit, omdat het grootste deel (80%) van de CO₂-reductie na 2030 moet worden gerealiseerd, waarbij er weinig zicht is op hoe dat zal gebeuren. Daarnaast is de afhankelijkheid van CO₂-compensatie en CO₂-opslag erg groot. Bij klimaatachterblijvers in hoog risico-sectoren, zoals energie, mijnbouw en transport, stemden wij tegen voorstellen van het bestuur, zoals herbenoemingen.

Wij voeren gedurende enkele jaren dialoog met de bedrijven en fondsmanagers waarin wij beleggen. Deze dialoog ('engagement') geeft ons de mogelijkheid om ondernemingen aan te moedigen om in situaties waar specifieke ESG-problemen zijn gesignaleerd verbeteringen aan te brengen in beleid en praktijk. Wij passen deze aanpak niet alleen toe op aandelenbeleggingen, ook voor vastrentende waarden. Hierdoor verbetert het risico-rendementsprofiel van de ondernemingen met grotere kans op lange termijn waardecreatie. Wij geloven dat ondernemingen, beleggers en de samenleving als geheel samen de vruchten van een effectieve engagement plukken.

Ondernemingen met Prioriteit
Intensieve en frequente dialoog
met ondernemingen met hoge risico's

**Thema-engagement
op specifieke projecten**

Reactieve engagement
Snelle actie op controverses
en schendingen

Engagement bij ondernemingen wordt geprioriteerd op basis van:

- ▶ Een beoordeling van de impact van ESG factoren nu en in de toekomst
- ▶ De ernst van negatieve effecten
- ▶ Een beoordeling van de kans op succes voor engagement
- ▶ Door het bestuur gekozen thema's, voor 2021 zijn dit Klimaatverandering, Milieubeheer, Arbeidsomstandigheden, Mensenrechten, Volksgezondheid, Zakelijke gedrag en Corporate governance (ondernemingsbestuur).

Wij hebben op onze [website](#) een uiteenzetting van [thematisch engagement](#) opgenomen.

[Reactieve engagement](#) richt zich op het mitigeren van daadwerkelijke negatieve impacts van ondernemingen op maatschappij en milieu. Ieder kwartaal worden schendingen door ondernemingen van de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de Global Compact van de Verenigde Naties beoordeeld door onze uitvoerder BMO GAM. Geprioriteerd wordt naar ernst van de schending (wat wordt bepaald door heftigheid, schaal en onomkeerbaarheid van de impact) en de reactie van de onderneming erop.

Wij beoordelen de engagement activiteiten en -resultaten ook naar bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. In 2021 zijn de grootste bijdragen behaald op SDG 13 klimaatverandering (19%) en SDG 12 duurzame consumptie en productie (18%).

In 2022 zetten wij in op 'net zero'-toezeggingen van bedrijven en de geleidelijke stopzetting van de opwekking van steenkool tegen 2030 voor de ontwikkelde markten en tegen 2050 voor de opkomende landen. We zullen onder andere bedrijven in de mijnbouw en de nutssector aanspreken. Het engagement op het thema biodiversiteit zal plaatsvinden in levensmiddelenindustrie, winningsindustrieën, materialen, transport en de financiële sector. Daarnaast zal er aandacht uitgaan naar de chemische sector en deze bedrijven aanmoedigen de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, de schadelijke gevolgen voor lokale gemeenschappen tot een minimum te beperken, plastic afval te verminderen en te investeren in recyclingtechnologieën om de kringloop van plastic afval te sluiten door een circulaire economie in te voeren.

Uitsluitingen

Wij willen via onze beleggingen niet betrokken zijn bij ondernemingen die significante negatieve impact op de wereld (kunnen) hebben. Dit betreft ondernemingen die:

- ▶ betrokken zijn bij de volgende controversiële wapens:
 - Clusterbommen en clustermunitie
 - Landmijnen
 - Chemische wapens
 - Biologische wapens
 - Kernwapens
 - Witte fosfor
 - Uranium
- ▶ meer dan 50% van hun omzet realiseren met de productie van tabak en tabaksproducten.

In ons landenbeleid worden staatsobligaties uitgesloten van landen die onder de VN-sanctiewetgeving vallen. Sanctiewetgeving is een reactie op schendingen van het internationale recht of van mensenrechten, in een poging een kentering teweeg te brengen. Daarnaast vervullen sancties een rol in de bestrijding van terrorisme.

Vanuit een algemeen governanceperspectief beleggen wij niet in financiële waarden van AkzoNobel, Nouryon en dochterondernemingen. Bij een passieve aandelenbelegging of belegging via een beleggingsinstelling kan het voorkomen dat aandelen van deze ondernemingen wel onderdeel vormen van de portefeuille. Wij ondernemen in een dergelijk geval geen enkele actie op de desbetreffende positie.

De uitwerking van het uitsluitingenbeleid vindt zijn weerslag in onze uitsluitingenlijst. Deze lijst wordt op jaarbasis aangepast en, met een maand vertraging, op de [website](#) gepubliceerd.

4 Communicatie

Goede pensioencommunicatie is erg belangrijk. Met goede communicatie helpen we deelnemers om in beweging te komen en gepaste keuzes te maken. We willen ze de juiste inzichten geven, zodat ze zelf actie ondernemen wanneer dat nodig is. Daarom is onze communicatie erop gericht om deelnemers in beweging te krijgen om daarna zelf de regie te kunnen nemen over hun eigen pensioensituatie. We bouwen aan een sterke en goede relatie met onze deelnemers met als doel dat zij vertrouwen hebben in en tevreden zijn over het pensioenfonds.

De basis voor onze communicatie zijn de drie kernwaarden:

- ▶ Helder
- ▶ Ondersteunend
- ▶ Deskundig

Ze vertegenwoordigen ons DNA en geven aan waar we voor staan.

De communicatie van Pensioenfonds APF gebeurt op basis van een communicatiebeleidsplan en een jaarlijkse communicatieplan. Wij stellen het beleidsplan telkens voor een periode van drie jaar vast.

Het huidige communicatiebeleidsplan is tot en met 2022 vastgesteld.

Een belangrijke strategische doelstelling van het communicatiebeleid is het bereiken van zoveel mogelijk deelnemers. We willen bereiken dat:

- ▶ Onze deelnemers de gevolgen kennen van de financiële situatie van het fonds voor hun pensioen;
- ▶ Zij de (keuze)mogelijkheden kennen van de pensioenregeling voor hun situatie;
- ▶ Zij inzicht hebben in hun eigen pensioensituatie bij ons pensioenfonds;
- ▶ Zij verantwoordelijkheid nemen, aandacht besteden aan hun pensioen en daarnaar handelen;
- ▶ Zij vertrouwen hebben in en tevreden zijn over ons pensioenfonds.

Handelingsperspectief

De huidige generatie pensioengerechtigden vertrouwd over het algemeen onbezorgd op een pensioen dat hoog genoeg was voor de gewenste (en verwachte) levensstandaard na pensioneren. Dit is helaas niet meer zo vanzelfsprekend. Het uitgangspunt is en blijft dat het pensioen bij Pensioenfonds APF in goede handen is. Daar komt bij dat de deelnemers ook een eigen verantwoordelijkheid hebben. Dat geldt met name als zij deelnemer in de beschikbare premieregeling zijn. Door de deelnemers zoveel mogelijk proactief te begeleiden, helpen wij hen om de juiste keuzes te maken en deze verantwoordelijkheid te nemen.

Dat is ook passend bij het kernthema, zoals dit is uitgewerkt voor 2021: Educatie- met de deelnemer centraal. Dit thema verwoordt precies de ambitie van het pensioenfonds namelijk het verhogen van de kennis over pensioen en de pensioenregeling om nu en later doordachte keuzes te kunnen maken.

Website en portaal

Wij bieden veel informatie via de website aan. Voor de deelnemer wordt na inloggen op het persoonlijke portaal specifiek die informatie getoond die voor zijn of haar persoonlijke situatie relevant is. Actieven, gewezen deelnemers en gepensioneerden hebben daarmee rechtstreeks toegang tot hun persoonlijke gegevens, opgebouwde aanspraken, documenten en vooruitzichten. De informatie en dienstverlening is zoveel mogelijk per doelgroep georganiseerd, om zo relevant mogelijk te kunnen zijn zodat de deelnemer zich in de thema's herkent.

Dit sluit goed aan op ons beleid om een open, betrouwbare en toegankelijke organisatie te zijn, waarbij het verkrijgen van een realistische kijk op de pensioensituatie zo eenvoudig mogelijk wordt. Daarnaast zal de verdergaande digitalisering ook zorgen voor efficiency bij handelingen die zoveel mogelijk geautomatiseerd kunnen worden.

Op de website hebben wij specifieke thema-pagina's gemaakt. Informatie over belangrijke actuele onderwerpen zijn makkelijk te vinden voor deelnemers en we kunnen deelnemers ernaar verwijzen. Er zijn thema pagina's over de corona-situatie, duurzaamheid en beleggingen, en het nieuwe pensioenstelsel.

BP-regeling

Wij voeren onder andere een beschikbare premiereregeling uit. In 2021 hebben we de inrichting van beleggingsmodules (de zogenaamde unitisering) die eind 2020 is ingegaan, opgevolgd met een succesvolle kennissessie voor de deelnemers. En sinds februari 2021 kunnen deelnemers zelf hun risicoprofiel aanpassen op hun portaal Mijn pensioen.

E-mailadressen

Voor het pensioenfonds is een belangrijke voorwaarde voor digitaal communiceren dat wij beschikking hebben over een actueel en zo volledig mogelijk bestand van e-mailadressen. Het verkrijgen van e-mailadressen van gepensioneerden en gewezen deelnemers was ook in 2021 een belangrijk onderdeel van de communicatie-inspanningen. Daarbij werken wij samen met de werkgevers en de vereniging van gepensioneerden (VGAN).

Campagnes

Onze campagnes zijn laagdrempelig van aard en zoomen zoveel mogelijk in op de fase waarin de deelnemer zich bevindt. Relevante informatie op het juiste moment in een aansprekende vormgeving. We activeren op deze manier deelnemers om meer inzicht te krijgen in hun individuele pensioensituatie en de mogelijkheden die de pensioenregeling biedt. Een belangrijk communicatiemiddel is het persoonlijk pensioenportaal waar een deelnemer zoveel mogelijk op maat wordt bediend. Hiermee wordt gestimuleerd om actief met je pensioenopbouw bezig te zijn en waar nodig en mogelijk keuzes te maken. In 2021 waren belangrijke campagnes:

- ▶ **Opvolging UPO:**
Alle actieve en gewezen deelnemers ontvingen een e-mailing nadat het UPO geplaatst was op Mijn pensioen. Doel was een extra activatie om deelnemers te stimuleren zich te verdiepen in hun pensioensituatie.
- ▶ **Warm Welkom:**
Alle nieuwe deelnemers hebben een (e-)mailing ontvangen waarin we op een leuke, aantrekkelijke wijze aandacht vragen voor pensioen en de pensioenregeling.
- ▶ **Inzicht in pensioenkeuzes:**
Net als in 2020 hebben we deelnemers in de leeftijdsgroep 55-59 jaar pro-actief een mailing gestuurd over de flexibiliseringsmogelijkheden die de regeling biedt.
- ▶ **Inzicht in pensioenkeuzes en online pensioen aanvragen:**
Ook in 2021 hebben we deelnemers in de leeftijdsgroep >60 jaar een mailing gestuurd over het thema Met pensioen gaan. Het geven van informatie over de pensioenkeuzes en het online pensioneren staan centraal.
- ▶ **APF-Bericht special Beleggen**
Beleggingskeuzes worden in het nieuwe pensioenstelsel van nog groter belang. Daarom hebben een start gemaakt met het communiceren over het beleggingsbeleid. Uit eerder onderzoek bleek dat deelnemers geïnteresseerd zijn maar niet weten hoe het fonds dit georganiseerd heeft.
- ▶ **One-pager verkort jaarverslag 2020**

Met deze vormgeving informeren we deelnemers op een laagdrempelige manier.

Spreekuren

In 2021 zijn er pensioensprekuren gehouden. Gezien de corona-beperkingen heeft het fonds ervoor gekozen de spreekuren via beeldbellen te blijven organiseren en worden niet meer alleen gekoppeld aan het moment van het UPO. Het een-op-een contact wordt nog steeds zeer gewaardeerd door de deelnemers.

Het nieuwe pensioenstelsel (NPS)

Het kabinet heeft in 2020 samen met werknemers- en werkgeversorganisaties een akkoord gesloten met afspraken over de pensioenen en de AOW. In 2021 zijn deze plannen verder geconcretiseerd.

Overeenkomstig het kernthema van 2021, heeft het pensioenfonds een aantal acties in gang gezet om alle deelnemers te informeren over het nieuwe stelsel en de transitie die ons te wachten staat. Hiervoor is een aparte pagina op de [website](#) ingericht.

Uitbesteding pensioencommunicatie

Wij hebben de uitvoering van de pensioencommunicatie uitbesteed aan Achmea Pensioenservices. Het bestuursbureau heeft een coördinerende rol. Het communicatiebeleid wordt bepaald in de communicatiecommissie, die ook de uitvoering toetst en goedkeurt. De uitvoeringsorganisatie richt zich met name op de wettelijke verplichte communicatie, van startbrief tot en met het UPO, de standaard (proces) correspondentie, de digitale informatievoorziening via de website en het deelnemersportaal en de inhoud van het APF-Bericht.

5 Financiën

Wij schetsen in dit hoofdstuk de hoofdlijnen van de financiën in het boekjaar 2021. Als je meer wilt weten dan kan je in de jaarrekening meer details en achtergronden vinden.

Resultaat

Het pensioenfonds heeft in 2021 een positief resultaat behaald ter grootte van € 702,4 miljoen. De beleggingen lieten een positief rendement zien, waarmee we € 363,9 miljoen resultaat hebben geboekt. Tegelijk daalde technische voorziening als gevolg van een hoger renteniveau met € 471,0 miljoen. Dit waren dan ook verreweg de twee belangrijkste oorzaken van het positieve resultaat.

Technische voorzieningen

De totale technische voorzieningen van het pensioenfonds liggen eind 2021 op een niveau van € 5.246,9 miljoen. Dit bedrag is inclusief € 156 miljoen voorziening voor de BP-regeling en € 7,5 miljoen voorziening die is afgedekt door een garantiecontract.

Bij de vaststelling houden we rekening met de risicovrije rente voor pensioenfonds, zoals die door DNB wordt gepubliceerd. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de wijziging in de methodiek van de rentetermijnstructuur per 1 januari 2022 die een verhogend effect heeft van € 27,1 miljoen (zie ook bij 'gebeurtenissen na balansdatum'). We maken gebruik van de meest recente informatie van het Actuarieel Genootschap over de ontwikkeling van de levensverwachting (AG2020). We passen daarop correctiefactoren toe om rekening te houden met het verschil in sterfte tussen de Nederlandse bevolking en het deelnemersbestand van ons eigen pensioenfonds.

Het is op dit moment nog niet bekend of Covid-19 op lange termijn een structurele impact op de levensverwachting zal hebben. In 2022 wordt hier op landelijk niveau verder onderzoek naar gedaan. Het Actuarieel Genootschap zal in het najaar van 2022 de AG2022 gegevens publiceren.

Vermogenspositie en solvabiliteit

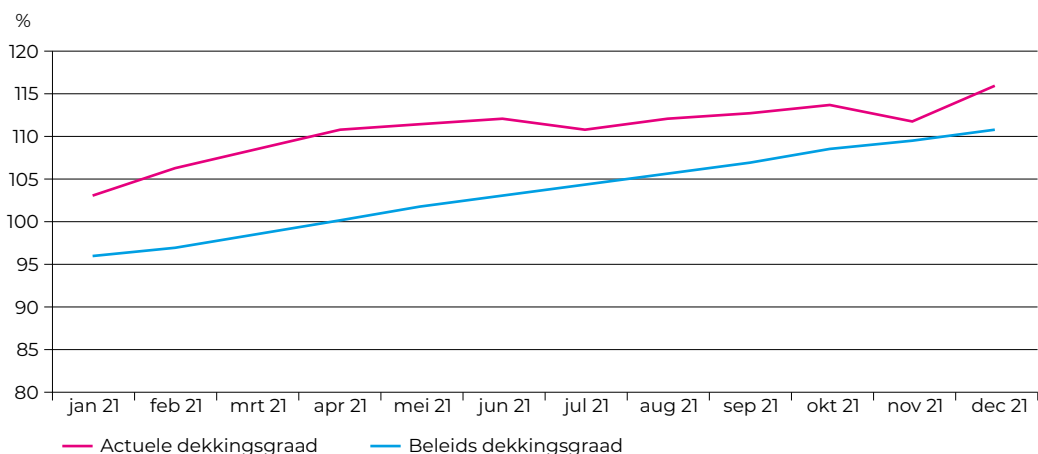
Het eigen vermogen van het pensioenfonds is met € 702,4 miljoen gestegen, namelijk van € 49,0 miljoen ultimo 2020 naar € 751,4 miljoen ultimo 2021.

De achtergestelde lening mag weer volledig bij de solvabiliteit van het pensioenfonds worden meegeteld. Dit betekent een stijging met € 51,0 miljoen, namelijk van € 49,0 miljoen ultimo 2020 naar € 100,0 miljoen ultimo 2021. De aanwezige solvabiliteit is met € 753,4 miljoen gestegen van € 98,0 miljoen ultimo 2020 naar € 851,4 miljoen ultimo 2021.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van Pensioenfonds APF per 31 december 2021 is 116,2%. Dat is een stijging van 14,5%-punt ten opzichte van de dekkingsgraad per 31 december 2020 (101,7%). Wij hebben de belangrijkste oorzaken van het positieve resultaat al bij het kopje 'resultaat' toegelicht.

De ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad over het boekjaar 2021 is:

De actuele dekkingsgraad wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen (inclusief de BP regeling).

Financieel crisisplan

De verdere positieve ontwikkeling van de financiële positie in het eerste kwartaal van 2021 heeft tot gevolg dat wij de 'verscherpte dijkbewaking' hebben beëindigd. Het risico op een rechtenkorting zoals beschreven in het financieel crisisplan is inmiddels genormaliseerd.

Herstelplan 2021 en herstelplan 2022

Wij moeten op grond van wettelijke regels een herstelplan indienen bij DNB als onze beleidsdekkingsgraad onder het niveau van de vereiste dekkingsgraad ligt. Hierbij worden de cijfers exclusief BP regeling als uitgangspunten genomen. De vereiste dekkingsgraad lag per 31 december 2020 op 116,5% terwijl de beleidsdekkingsgraad 96,0% was.

Wij hebben op 31 maart 2021 het herstelplan 2021 ingediend. Het herstelplan toont aan dat het pensioenfonds bij deze uitgangspunten ruim binnen 10 jaar zal herstellen tot de vereiste dekkingsgraad. DNB heeft het herstelplan beoordeeld. De goedkeuring van DNB is ontvangen op 4 juni 2021.

In het eerste kwartaal van 2022 is het herstelplan 2021 geëvalueerd. Het niveau van de vereiste dekkingsgraad (exclusief BP-regeling) lag per 31 december 2021 op 116,7%, terwijl de beleidsdekkingsgraad 111,1% was. Omdat de financiële positie onvoldoende is hebben we in het eerste kwartaal van 2022 een aangepast herstelplan 2022 bij DNB ingediend, uitgaande van de actuele situatie. In dit herstelplan 2022 is aangetoond dat we binnen 1 jaar kunnen herstellen tot de vereiste dekkingsgraad.

Haalbaarheidstoets

Met de jaarlijkse haalbaarheidstoets toetsen wij of op lange termijn het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in slechte tijden blijven voldoen aan de afgestemde risicohouding. Wij hebben in 2015 ondergrenzen vastgesteld na overleg met de cao-partijen en het verantwoordingsorgaan.

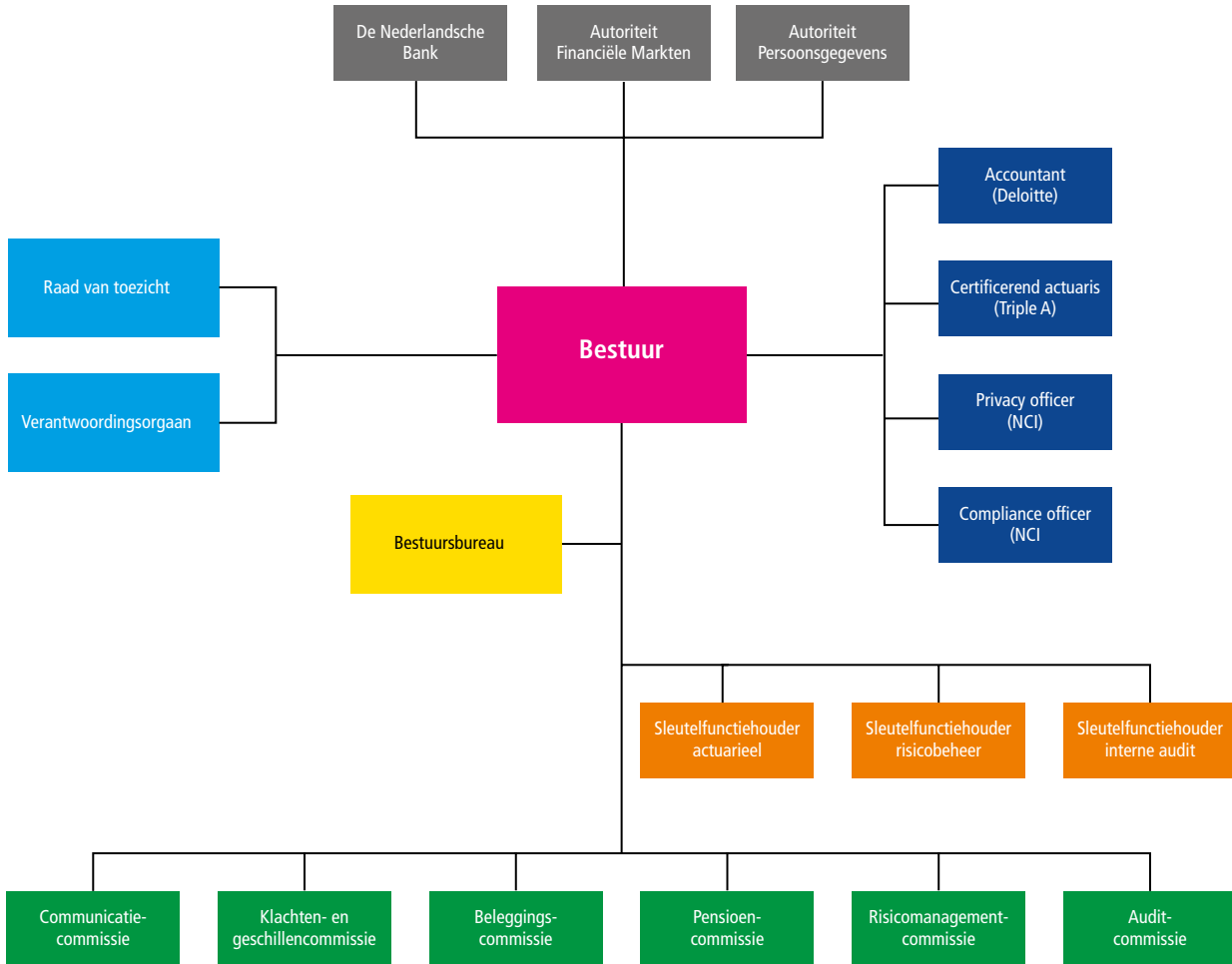
De haalbaarheidstoets, uitgevoerd in 2021, geeft de volgende uitkomsten:

- ▶ Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad bedraagt 92%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van 90%.
- ▶ Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad bedraagt in het slechtweerscenario 68%. De afwijking ten opzichte van 92% bedraagt daarmee 25% en is lager dan de maximaal toegestane afwijking van 30%.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets vallen binnen de gestelde bandbreedte.

6 Governance

In dit hoofdstuk geven wij een toelichting op de governance van Pensioenfonds APF.

- Externe toezichthouders
- Externe audit, control en compliance
- Intern toezicht en verantwoording
- Functionarissen uit hoofde van IORP II

Bestuur

Pensioenfonds APF heeft een paritair bestuur, dat bestaat uit zes leden. We hebben op dit moment drie vertegenwoordigers namens de werknemers, twee vertegenwoordigers namens de werkgevers en een vertegenwoordiger namens de gepensioneerden. De voorzitter en plaatsvervangend voorzitter vormen samen het dagelijks bestuur. Het bestuur vergadert in principe maandelijks. In het verslagjaar is besloten om Bart Kaster met ingang van 1 januari 2022 te herbenoemen. Daarnaast is (het proces van) de voordracht van 2 werknemersleden in het bestuur aan de orde geweest. Het bestuur is voornemens te besluiten om de voordracht van deze bestuursleden te laten plaatsvinden door een selectiecommissie, bestaande uit afgevaardigden van de OR en van de vakbonden.

Commissies

Wij hebben een beleggingscommissie, een risicomanagementcommissie, een pensioencommissie, een communicatiecommissie, auditcommissie en een klachten- en geschillencommissie. Verder hebben we enkele werkgroepen ingesteld voor verschillende projecten.

Van de meeste commissies is een 'taak en werkwijze' vastgelegd. De belangrijkste taken van de commissies is het voorbereiden van besluiten die door het bestuur moeten worden genomen en het uitvoeren van de taken die het bestuur aan de commissies heeft gemandateerd.

Taken en verantwoording

Het bestuur voert de pensioenregeling voor alle belanghebbenden van het pensioenfonds uit als 'goed huisvader', waarbij de principes van 'prudent person' als leidraad gelden.

Het bestuur neemt deze verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling, maar heeft de daaruit voortvloeiende werkzaamheden grotendeels uitbesteed. Dit ligt vast in de ABTN (actuariële en bedrijfstechnische nota), een beleidsdocument van het pensioenfonds. In de ABTN is ook bepaald hoe het bestuur het functioneren van de uitvoerders beoordeelt.

Bij de beleidsvoorbereiding en de uitvoering wordt het bestuur ondersteund door een professioneel bestuursbureau. Daarbij is het bestuur eindverantwoordelijk en heeft het de regie over alle werkzaamheden van het pensioenfonds. Het bestuursbureau ondersteunt actief de verschillende commissies en overige bestuursorganen en heeft frequent contact met de voorzitters daarvan.

Het bestuur is qua deskundigheidsgebieden complementair samengesteld, wat bijdraagt aan een goed functioneren. Daarbij is geen sprake van een formele gezagsverhouding. Het bestuur werkt collectief, onder leiding van de voorzitter. De gang van zaken bij besluitvorming is beschreven in de statuten en blijkt uit de notulen van de bestuursvergaderingen.

De verantwoordelijkheden van de sociale partners en het bestuur liggen vast in de ABTN en in de uitvoeringsovereenkomsten. De sociale partners bepalen de inhoud van de regelingen en het bestuur voert de regelingen uit. Er is periodiek overleg tussen het dagelijks bestuur en de directie van de werkgevers en frequent overleg op uitvoeringsniveau tussen het pensioenfonds en de werkgevers.

Het bestuur heeft minimaal twee keer per jaar overleg met vertegenwoordigers van sociale partners. Het bestuur streeft ernaar van de sociale partners zo veel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen over de doelstellingen, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding, die ten grondslag liggen aan de pensioenregelingen die de sociale partners als opdracht in uitvoering aan het pensioenfonds hebben gegeven. Uitgangspunt daarbij is dat sociale partners over de inhoud gaan en het pensioenfonds over de uitvoering. Beleidswijzigingen die een verandering van risicoprofiel tot gevolg hebben worden vooraf met sociale partners afgestemd. Aanpassingen binnen het bestaande beleid zijn voorbehouden aan het bestuur.

Wij geven inzicht in het beleid en de wijze waarop dat is uitgevoerd. Dit gebeurt enerzijds via het jaarverslag en anderzijds door de dialoog aan te gaan met de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan. Het bestuur houdt beide fondsorganen actief op de hoogte van waar het mee bezig is. Dit vindt op verschillende manieren plaats; onder meer door periodiek overleg tussen voorzitters onderling, tijdens gezamenlijke vergaderingen of door middel van het toelichten van besluiten in vergaderingen van de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan. Daarnaast heeft de raad van toezicht toegang tot alle documentatie die het pensioenfonds betreft en beschikt het verantwoordingsorgaan standaard over de bestuursnotulen, fondsdocumenten en rapportages en kunnen op verzoek overige documenten worden ingezien. Na de bestuursvergadering brengt de bestuursvoorzitter verslag uit aan de voorzitter van de raad van toezicht. Pensioenfonds APF gebruikt de beschikbare communicatiekanalen, zoals het deelnemersportaal en het APF-Bericht, om deelnemers op de hoogte te houden van belangrijke ontwikkelingen.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit acht leden: zes vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden en twee vertegenwoordigers namens de werknemers. De werkgevers zijn op eigen verzoek niet vertegenwoordigd in het verantwoordingsorgaan. Het bestuur en het verantwoordingsorgaan hebben in het verslagjaar besloten om voor de samenstelling van het nieuwe verantwoordingsorgaan per 1 juli 2022, de twee vertegenwoordigers namens de werknemers te laten voordragen door daartoe gerechtigde verenigingen. Deze zijn in het verleden voorgedragen door de OR van AkzoNobel.

Het verantwoordingsorgaan wisselde in 2021 in twee gezamenlijke vergaderingen met het bestuur van gedachten over het gevoerde beleid en de lopende zaken. Het verantwoordingsorgaan adviseerde in 2021 positief over de volgende onderwerpen.

- ▶ Profielen van nieuwe en toekomstige leden van de RvT
- ▶ Beloningsbeleid 2022
- ▶ Vervallen van de risico-opslag in de premie
- ▶ Samenstelling premie 2022, hoogte premiecomponenten en de opbouwpercentages 2022
- ▶ Besluit geen toeslag te verlenen per 1 januari 2022
- ▶ Aanpassing van de bestaande uitvoeringsovereenkomsten met AkzoNobel en Nouryon en aangaan van een uitvoeringsovereenkomst met Nobian en met Salt Specialties
- ▶ het gevoerde beleid en de beleidskeuzes van het bestuur voor de toekomst zoals verwoord in het jaarverslag 2020.

Raad van toezicht

Het intern toezicht wordt uitgevoerd door een raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit drie leden. In 2021 is DirkJan Smit vervangen door Frans de Weert en heeft Dominique Dijkhuis de voorzittersrol overgenomen van DirkJan Smit⁶.

Tussen het bestuur en de raad van toezicht vindt regelmatig overleg plaats. De raad van toezicht heeft twee gezamenlijke vergaderingen met het voltallige bestuur gehad. De raad van toezicht adviseert het bestuur zowel proactief als op verzoek.

Verder waren er besprekingen met de directeur van het bestuursbureau, afzonderlijke leden van het bestuur, externe leden van commissies en vond regelmatig overleg tussen beide voorzitters plaats. Ook hebben leden van de raad van toezicht commissievergaderingen bijgewoond. Tenslotte heeft de raad van toezicht twee maal een gezamenlijk overleg gehad met het verantwoordingsorgaan.

⁴ Dominique Dijkhuis heeft per 1 januari 2022 de Raad van Toezicht verlaten in verband met een nieuwe functie. De ontstane vacature wordt in 2022 ingevuld.

Sleutelfunctiehouders

Pensioenfonds APF heeft conform de regelgeving van IORP II drie sleutelfunctiehouders benoemd. Dit betreft een externe sleutelfunctiehouder actuariel (de certificerend actuaaris), een externe sleutelfunctiehouder risicobeheer en de sleutelfunctiehouder internal audit, die door een bestuurslid wordt ingevuld.

De sleutelfunctiehouders rapporteren op periodieke basis aan het bestuur en indien nodig aan de raad van toezicht. In het verslagjaar is het bestuur verder gegaan met de inventarisatie en de discussie over de definitieve inrichting van de sleutelfunctiehouder risicobeheer en de sleutelfunctiehouder interne audit.

Externe deskundigen

Pensioenfonds APF heeft een aantal externe deskundigen en onafhankelijke adviseurs aangesteld. Het betreft twee externe adviseurs die de beleggingscommissie adviseren, een extern lid in de beleggingscommissie, twee externe leden in de risicomangementcommissie, twee externe leden in de communicatiecommissie en een extern lid in de auditcommissie. In 2021 is een van de twee externe leden van de communicatiecommissie teruggetreden. Externe commissieleden worden door het bestuur benoemd. Het bestuur heeft daarnaast een compliance officer en een privacy officer benoemd, die rechtstreeks rapporteren aan de voorzitter van het bestuur. De externe privacy officer is in het verslagjaar door het NCI vervangen wegens pensionering. Daarnaast heeft Pensioenfonds APF een certificerend actuaaris en een accountant aangesteld en maakt gebruik van een adviserend actuaaris en een belastingadviseur. De adviserend en certificerend actuaaris zijn niet aan hetzelfde kantoor verbonden.

Goed pensioenfondsbestuur

Wij erkennen het belang van goede besluitvormingsprocessen. Om dat te waarborgen passen wij de Code Pensioenfonds toe. Deze Code heeft als doel de governance van een pensioenfonds naar een hoger niveau te brengen. De thema's gaan zowel over het eigen functioneren van het pensioenfonds als van dienstverleners en luiden als volgt:

- ▶ vertrouwen waarmaken
- ▶ verantwoordelijkheid nemen
- ▶ integer handelen
- ▶ kwaliteit nastreven
- ▶ zorgvuldig benoemen
- ▶ gepast belonen
- ▶ toezicht houden en inspraak waarborgen
- ▶ transparantie bevorderen

Wij voldeden in 2021 aan de meeste normen uit de Code. Een uitzondering geldt voor de volgende twee normen.

- ▶ **Norm 33:** In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder 40 jaar in. Aan deze norm wordt gedeeltelijk niet voldaan. Het bestuur heeft een stappenplan om diversiteit te bevorderen. Bij de paragraaf over diversiteit is dit verder toegelicht.
- ▶ **Norm 34:** De zittingsduur van een lid van het verantwoordingsorgaan is maximaal vier jaar. Het verantwoordingsorgaan bepaalt hoe vaak een lid van het verantwoordingsorgaan kan worden herbenoemd.

Motivering van de afwijking: de zittingstermijn van een lid van het verantwoordingsorgaan bedraagt maximaal vier jaar, maar om redenen van continuïteit en borging van kennis is, gelijk aan het bestuur, een lid tweemaal herbenoembaar, waarmee de maximum zittingstermijn is bepaald op 12 jaar.

Evenwichtige belangenafweging

In het kader van de evenwichtige belangenafweging weegt ieder bestuurslid met de andere bestuursleden gezamenlijk de verschillende deelbelangen af. Bij elk besluit gaan we na welke belangen er op het spel staan en welke risico's voor de verschillende belangen van deelnemersgroepen aan een besluit zijn verbonden. Het besluitvormingsproces wordt voorafgegaan door gedegen beeldvorming en gezamenlijke oordeelsvorming. Over de evenwichtigheid van het gevoerde beleid leggen we verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Voor de raad van toezicht bestaat de gelegenheid om de evenwichtigheid van de belangenafweging naar behoren te toetsen.

Geschiktheid

De toezichthouder verlangt dat bestuursleden geschikt zijn voor het uitoefenen van hun functie. Hierbij wordt onder geschiktheid verstaan: kennis, vaardigheden en professioneel gedrag.

Wij toetsen de geschiktheid bij aanvang en herbenoeming van het bestuurslidmaatschap. Daartoe hanteren wij een profielschets, bestaande uit een algemeen profiel aangevuld met specifieke vereisten voor de individuele bestuursfunctie. Tevens wordt daarin aangegeven hoe we rekening houden met onder andere leeftijd en geslacht. De geschiktheid van een bestuurslid blijkt in ieder geval uit de opleiding, werkervaring en competenties en de wijze waarop dit zich vertaalt in bestuurlijk handelen. De geschiktheid van het bestuur als geheel is in het verslagjaar tijdens de bestuursevaluatie besproken. Daarbij zorgen wij voor complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Pensioenfonds APF werkt daartoe met een geschiktheidsplan. Het geschiktheidsplan is in het verslagjaar gereviewed en updated.

Diversiteit

Wij hanteren een diversiteitsbeleid. Daarin stellen wij ons tot doel dat de organen een zo goed mogelijke afspiegeling vormen van deelnemers en pensioengerechtigden voor wat betreft leeftijd en geslacht. Periodiek kijken wij in hoeverre de doelen vanuit het diversiteitsbeleid gehaald zijn. De evaluatie die plaatsvindt aan de hand van indicatoren heeft tot de volgende conclusies geleid:

- ▶ Het bestuur stelt zich tot doel dat de organen een zo goed mogelijke afspiegeling vormen van deelnemers en pensioengerechtigden, waarbij kennis, vaardigheden en professioneel gedrag leidend zijn. In de profielschets voor bestuur en verantwoordingsorgaan roepen wij op tot diversiteit.
- ▶ Wij hebben de werkgevers verzocht vrouwelijke kandidaten en/of kandidaten onder de 40 jaar te leveren die nog niet over alle kwalificaties beschikken voor een bestuursrol. Zij kunnen binnen Pensioenfonds APF enige jaren ervaring opdoen op een 'ervaringsplaats' in een van de commissies. Wij vinden het van belang de werkgevers te blijven benaderen om gezamenlijk manieren te vinden, om deze doelgroep aan te trekken.

Diversiteit is geen doel op zich, maar wij onderschrijven het belang dat vanuit verschillende invalshoeken naar vraagstukken gekeken wordt. Wij streven diversiteit krachtig na, waarbij kennis, vaardigheden en professioneel gedrag leidend blijven. In het bestuur is een lid jonger dan 40 jaar en het verantwoordingsorgaan heeft twee leden jonger dan 40 jaar. Beide organen hebben geen vrouwelijke leden. In de beleggingscommissie, de communicatiecommissie en de raad van toezicht (tot 1 januari 2022) zit wel een vrouwelijk lid.

Wij vinden het van belang dat diversiteit bijdraagt tot:

- ▶ Minder risico's door meer afgewogen besluitvorming binnen de pensioenfondsorganen.
- ▶ Grotere betrokkenheid van alle belanghebbenden in het pensioenfonds.
- ▶ Meer vertrouwen in het pensioenfonds door alle belanghebbenden.

Zelfevaluatie

Het bestuur evalueert tweejaarlijks, onder begeleiding van een externe deskundige, het eigen functioneren. Er wordt gekeken of het bestuur voldoende geschikt en divers is, maar ook gedrag en cultuur worden besproken. Het bestuur reflecteert niet alleen op zichzelf, maar betreft hierbij tevens de directe omgeving. Voorafgaand aan de evaluatiebijeenkomst wordt met ieder bestuurslid een interview gehouden en worden de direct betrokkenen in de omgeving van het bestuur gevraagd naar hun mening en suggesties. Wij hebben in het najaar van 2021 een zelfevaluatie uitgevoerd. De uitkomsten daarvan zijn betrokken in het continu verbeteren van de bestuurlijke processen. Dit zal ook in 2022 verder worden uitgewerkt.

Beloningsbeleid

Wij gaan zorgvuldig om met de beloningen aan leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de raad van toezicht en de medewerkers van ons bestuursbureau.

De ontwikkelingen in de pensioensector en binnen het fonds hebben de afgelopen jaren geleid tot een verzwaring van de verantwoordelijkheden en taken van de raad van toezicht. Er wordt dus meer van de raad van toezicht gevraagd. Het beloningsbeleid van de raad van toezicht is daarom in 2021 aan de orde geweest en met ingang van 1 januari 2022 aangepast. Daarnaast is de reiskostenregeling per dezelfde datum aangepast.

We geven de beloningen voor het bestuur, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan in 2020 en 2021 weer in de volgende tabel.

Naam	Rol	VTE Score ⁷	Vergoeding 2021	Vergoeding 2020
Han Jalink	Voorzitter	0,4	€ 45.000	€ 45.000
Dick Luijckx	Vicevoorzitter	0,3	€ 33.750	€ 33.750
Aldert Boonen (afdracht aan FNV)	Lid. Extra tijdsbesteding voorzitter Pensioencommissie ⁸	0,2	€ 30.375	€ 30.375
Gerrit-Willem Gramser (afdracht aan AkzoNobel)	Lid. Extra tijdsbesteding voorzitter Beleggingscommissie ⁹	0,2	€ 26.437,50	€ 26.437,50
Donald Schut	Lid. Extra tijdsbesteding voorzitter Auditcommissie ⁹	0,2	€ 26.437,50	€ 26.437,50
Bart Kaster (afdracht tot 1 september aan Nouryon)	Lid. Extra tijdsbesteding penningmeester ⁹	0,2	€ 26.437,50	€ 26.437,50
Raad van toezicht	Voorzitter	0,2	€ 12.500	€ 12.500
	Lid	0,1	€ 12.500	€ 12.500
Verantwoordingsorgaan	Voorzitter	N.v.t.	€ 5.000	€ 5.000
	Secretaris	N.v.t.	€ 4.000	€ 4.000
	Lid	N.v.t.	€ 3.000	€ 3.000

⁷ Voltijds equivalent (VTE). Hiervoor volgen wij per rol de hiervoor bestaande wet- en regelgeving

⁸ Extra tijdsbesteding 35%

⁹ Extra tijdsbesteding 17,5%

Daarnaast zien wij toe op een beheerste beloningsstructuur bij onze uitbestedingspartijen.

Compliance

Naleving van interne en externe regelgeving ter waarborging van de integriteit van bestuursleden, medewerkers en andere verbonden personen, is een belangrijke voorwaarde voor het bestuur. Alle verbonden personen dienen integer te handelen. Daartoe voeren wij een integriteitsbeleid, is een compliance-programma opgesteld en is het Nederlands Compliance Instituut (NCI) aangesteld om toe te zien op de naleving. Wij hebben vanuit NCI een expert aangesteld als compliance officer van het pensioenfonds.

Wij hebben een eigen gedragscode. De leden van het bestuur, de externe adviseurs, de externe commissieleden, de leden van de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan en de medewerkers van het bestuursbureau vallen onder deze gedragscode.

Na afloop van een kalenderjaar wordt aan alle betrokkenen gevraagd een verklaring af te geven dat de gedragscode het afgelopen jaar is nageleefd en welke nevenfuncties worden bekleed. Alle verbonden personen hebben bevestigd kennis te hebben genomen van de actuele code en hiernaar te handelen. In iedere bestuursvergadering bespreken wij of er zaken zijn te melden met betrekking tot het aanvaarden of uitoefenen van nevenfuncties en het al dan niet ingaan op ontvangen uitnodigingen of relatiegeschenken. De gedragscode is in 2021 geüpdatet en opnieuw vastgesteld. Hierbij zijn geen grote materiele wijzigingen doorgevoerd. Het pensioenfonds voert periodiek een analyse uit op de beheersing van integriteitrisico's. Deze SIRA is een reflectie van de risicoperceptie van het bestuur. In 2021 kende de SIRA, onder begeleiding van de compliance officer, een andere aanpak en is gestreefd naar een praktische uitvoering waarin de bestuurders zijn uitgedaagd over de beheersing van de voorkomende integriteitrisico's en scenario's na te denken.

De compliance officer rapporteert na afloop van elk kalenderjaar zijn bevindingen aan het bestuur. Deze rapportage wordt ook aan de voorzitter van het verantwoordingsorgaan en de voorzitter van de raad van toezicht gestuurd ter kennisname. In geval zich incidenten voordoen, wordt dit terstond gerapporteerd.

De compliance officer geeft het volgende oordeel over het verslagjaar:

Het Nederlands Compliance Instituut (NCI) heeft, in opdracht van het bestuur, gedurende 2021 de rol van externe compliance officer (ECO) voor Pensioenfonds APF vervuld. Het NCI monitort onder andere de integere bedrijfsvoering van het Pensioenfonds waar het Integriteitsbeleid en de Gedragscode een belangrijk onderdeel van uitmaken. Daarnaast treedt de ECO op als adviseur met betrekking tot compliance, integriteit, gedragsregels, belangenverstrengeling en incidentbehandeling.

In 2021 hebben we ons gericht op het uitvoering geven aan het Integriteitsbeleid en het compliance programma. Wij hebben hierbij een begeleidende, adviserende danwel monitorende rol vervuld. Onder andere ten aanzien van risicobeheersing, gedragsregels en incidenten.

Tijdens onze monitoring zijn geen inhoudelijke onregelmatigheden geconstateerd ten aanzien van de naleving van de Gedragscode door verbonden personen. Er zijn geen signalen van (potentiële) belangenverstrengeling of de schijn hiervan. Als incidentmeldpunt zijn bij ons geen meldingen gedaan van (potentiële) integriteitsincidenten. Wij constateren dat binnen Pensioenfonds APF een integere bedrijfsvoering bestaat en dat haar Governance is gericht op adequate beheersing van integriteitrisico's.

Gegevensbescherming

Sinds 2018 wordt de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) uitgevoerd, zodat wordt voldaan aan wet- en regelgeving. Deze Europese richtlijn vervangt de Wet bescherming persoonsgegevens, waarmee de privacyrechten van alle EU-burgers worden versterkt. Dus ook voor deelnemers van pensioenfonds. Pensioenfonds APF heeft een privacybeleid opgesteld evenals een privacyverklaring die is vermeld op de website. Tevens is er een functionaris gegevensbescherming aangesteld. Deze externe functionaris opereert onafhankelijk en ziet onder andere toe op de naleving van AVG. In het verslagjaar is de functionaris gegevensbescherming wegens pensionering vervangen.

Klachten en geschillen

Wij hebben in 2021 één formeel bezwaar ontvangen bij de klachten- en geschillencommissie. Het betrof een bezwaar tegen de vaststelling van het nominale pensioen in verband met de imputatie van buitenlandse pensioenrechten. De commissie heeft zich voor deze klacht weliswaar niet ontvankelijk verklaard, maar heeft de klacht wel afgewikkeld. Daarnaast ontving Pensioenfonds APF een aantal klachten waaronder de keuze om de aanspreekvorm je/jij te gebruiken in de communicatie. De uitvoeringsorganisatie heeft de betreffende deelnemers uitleg gegeven.

Dwangsommen en boetes

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving. In 2021 zijn aan Pensioenfonds APF geen boetes of sancties met betrekking tot het overtreden van de wet- en regelgeving opgelegd. Door DNB zijn geen aanwijzingen aan het pensioenfonds gegeven, is geen bewindvoerder aangesteld en ook is bevoegdheidsuitoefening van geen enkel orgaan van het pensioenfonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

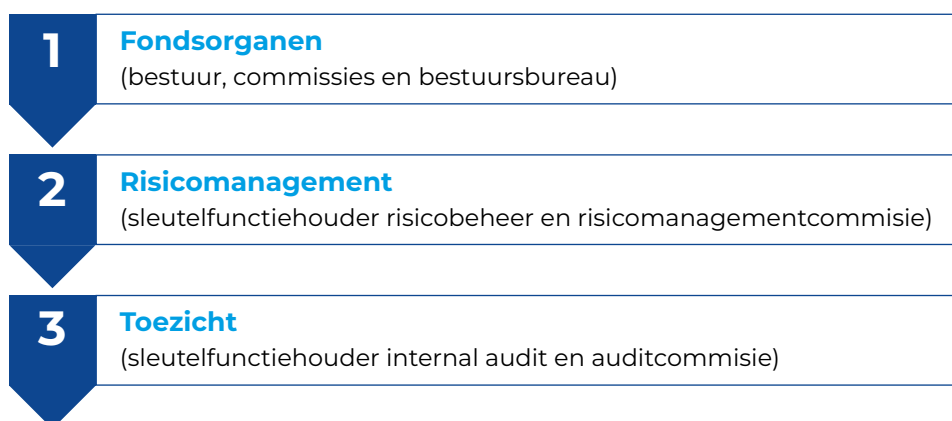
7 Risicomanagement

Het pensioenfonds loopt risico's van uiteenlopende aard. Het bestuur heeft als kerntaak deze risico's te beheersen. We hebben onze risicohouding en risicobereidheid bepaald en hebben de governance zodanig ingericht, dat we de strategische, financiële en niet-financiële risico's identificeren, monitoren en voldoende kunnen beheersen. Wij kijken hierbij naar de samenhang tussen de strategie van het pensioenfonds, de risico's die deze kunnen bedreigen en de mogelijke consequenties hiervan voor de pensioenen van deelnemers en voor het pensioenfonds zelf.

Het bestuur volgt de ontwikkelingen in risico's en de beheersing daarvan frequent en intensief. Wij rapporteren middels de periodieke risicomonitor-rapportage over de risico's en evalueren de beheersmaatregelen op integrale wijze. Voor grote projecten wordt een afzonderlijke risicoanalyse uitgevoerd en rapportage opgeleverd.

Wij hebben het beleid met betrekking tot de beheersing van de risico's van het pensioenfonds vastgelegd in het beleidsdocument Integraal Risicomanagement (IRM-beleid) en de abtn.

De governance van het integraal risicomanagement (IRM) van het fonds is ingericht volgens het 'three lines of defence'-model. Deze 'verdedigingslijnies' functioneren onafhankelijk van elkaar en hebben versterkende functies ten aanzien van risicobeheersing.

Het bestuur, de commissies en bestuursbureau vormen de eerste lijn en zijn verantwoordelijk voor het identificeren, meten, monitoren en managen van de hun toegewezen risico's. Het bestuur is hiervoor eindverantwoordelijk.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft een controlefunctie op het risicobeheersysteem dat door de eerste lijn wordt uitgevoerd. Hij steunt hierbij op de werkzaamheden van de tweede lijn van de uitvoeringsorganisaties en werkt samen met de sleutelfunctiehouder actuarieel. Voorafgaand aan besluiten van het bestuur geeft hij een risico opinie en ten aanzien van de bevindingen doet hij tevens aanbevelingen aan het bestuur.

De sleutelfunctiehouder internal audit vormt de derde lijn en controleert onafhankelijk de eerste- en tweedelijns processen en activiteiten. Hij steunt bij zijn werkzaamheden op de werkzaamheden en bevindingen van beide andere sleutelfunctiehouders en de werkzaamheden van de derde lijn van de uitvoeringsorganisaties.

DNB en AFM zijn onze externe toezichthouders. Wanneer het bestuur naar aanleiding van een melding of een rapportage geen tijdige en afdoende maatregelen treft en er sprake is van het (dreigen te) overtreden van de wet, dan is de sleutelfunctiehouder verplicht dit te melden bij DNB.

Risicoprofiel

Het bestuur heeft het risicoprofiel van het fonds vastgesteld, dat bestaat uit de risicohouding, de risicobereidheidsprincipes, de risicotolerantiegrenzen en de materiële risico's.

De risicohouding concretiseert de grondhouding van het bestuur en sociale partners ten aanzien van de afweging tussen kansen en risico's. De risicohouding voor financiële risico's waaraan het pensioenfonds is blootgesteld bestaat uit een korte en lange termijn risicohouding.

- ▶ De korte termijn risicohouding is ingevuld via een bandbreedte van + en -3% om het Vereist Eigen Vermogen (VEV) van 16,2% en mag dus bewegen tussen 13,2% en 19,2% van de Technische Voorziening.
- ▶ De lange termijn risicohouding is vertaald naar toegestane grenswaarden voor het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat van de haalbaarheidstoets geeft inzicht in de mate waarin het beleid van het pensioenfonds de pensioenambitie kan waarmaken en moet over een periode van 60 jaar minimaal 90% bedragen.

Voor niet-financiële risico's heeft het bestuur in 2021 voor de volgende domeinen een risicohouding bepaald en de volgende aandachtsgebieden gescoord:

Thema	Risicohouding	Toelichting
Kapitaalmanagement	Gebalanceerd (3)	Wij hebben beleggingsrisico's nodig om een goed waardevast pensioen te bereiken. Wij zijn lange termijn beleggers en beleggen voor de deelnemers. Wij willen prudent beleggen en de risico's goed begrijpen, maar zetten niet alles dicht. Op de korte termijn is het voorkomen van ongewenste risico's waaronder bijvoorbeeld liquiditeitsrisico's van belang, mede vanwege de vergrijdende populatie van het fonds. Wij moeten kunnen voldoen aan de uitkeringen aan onze deelnemers. Kosten zijn belangrijk maar staan niet op zichzelf.
Reputatiemanagement Integriteit en compliance	Nul (1)	Integriteit en compliance dienen altijd te worden gewaarborgd. Van ons mag verwacht worden dat wij daar pro-actief mee bezig zijn. Iedere overtreding is er een teveel en levert potentiële risico's op. Dit zit ook in de genen en DNA van het fonds en de sponsors.
Reputatiemanagement Imago	Kritisch (2)	Sturing van ons imago is goed, als dat onze doelstellingen dient. Imago is belangrijk, maar het gaat niet om onszelf. Dus geen PR of reclame. Transparantie is belangrijk, met name om uit te leggen wat wij aan het doen zijn. We willen een goede relatie met de sponsors en deelnemers en weten wat zij willen. We treden daarom in contact.
Besturingsfilosofie	Gebalanceerd (3)	De cultuur van het fonds kenmerkt zich door respect voor elkaar, iedereen doet mee en dat we geen politiek bedrijven. Wij handelen op vertrouwen maar zijn wel kritisch en challengen elkaar. We mogen het best eens oneens zijn op de inhoud, niet op de persoon. We moeten niet teveel inkaderen, vrijheid binnen begrenzings en ruimte voor innovatie. Snelheid en efficiëntie bij besturing zijn belangrijk, maar wij willen wel altijd in control zijn. Belangrijke dossiers moeten we met het hele bestuur behandelen. Governance is belangrijk om duidelijkheid te geven. Governance dient waarde toe te voegen aan het fonds.
Uitvoering & IT Kernprocessen	Kritisch (2)	Fouten in de uitvoering en IT van kernprocessen moeten we zoveel mogelijk voorkomen. We moeten de uitvoering en IT daarom goed organiseren. Hier gaat het om geldstromen, de kern van administratie en IT en communicatie naar deelnemers. Wij moeten onze beslissingen nemen op de juiste gegevens. Wij werken met persoonlijke data en dat kan invloed hebben op het vertrouwen in ons. Deelnemers moeten op ons kunnen vertrouwen.
Uitvoering & IT Secundaire processen	Gebalanceerd (3)	Verandermanagement is belangrijk gezien de omgevingsverandering van het fonds. Snelle en toegankelijke dienstverlening zijn in de toekomst steeds belangrijker, wij willen kansen benutten om de dienstverlening te verbeteren. Wij streven innovatie na van secundaire processen binnen de uitvoering en IT, gegeven goed georganiseerde kernprocessen.

Wij hebben de risicohoudingen per categorie verder uitgewerkt met risicobereidheidsprincipes. Tenslotte hebben wij voor de belangrijkste risico's key performance - en key risk indicatoren opgesteld, welke de rol van tolerantiegrenzen vervullen.

Risico's in 2021

Het bestuur heeft circa 50 risico's geïdentificeerd en ingedeeld in drie categorieën: strategische risico's, financiële risico's en niet-financiële risico's. In 2021 zijn enkele nieuwe risico's toegevoegd die verband houden met (de transitie naar) het nieuwe pensioenstelsel. Ook is in samenwerking met de sociale partners een aparte risicoanalyse voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel uitgevoerd. Tenslotte was in 2020 een eigenrisicobeoordeling (ERB) uitgevoerd. Dit is een uitgebreide evaluatie van de materiële risico's die de strategie van het fonds in gevaar kunnen brengen. De ERB is vastgelegd in een ERB-rapportage, waarop in het bestuursverslag van 2020 een toelichting is opgenomen. Er was geen aanleiding om in 2021 een nieuwe ERB uit te voeren.

Wij hebben op basis van deze input in 2021 een viertal materiele risico's in relatie tot de strategische doelstellingen vastgesteld. Wij geven hieronder een korte weergave van deze risico's.

1. Accelerate (RAP platform)

Het project 'Accelerate', gericht op migratie naar het nieuwe administratieplatform RAP, is van groot belang voor het pensioenfonds. De migratie van alle pensioenfonds bij Achmea PS naar dit nieuwe administratieplatform is complex, omvangrijk en daarmee risicovol. De migratie voor pensioenfonds APF is ingepland op 1 januari 2025. De beheersmaatregel richt zich op het monitoren of Achmea PS voldoende capaciteit en expertise inzet om de migratie conform plan te laten verlopen en de risico's van dit project goed managet.

2. Nieuw pensioenstelsel (NPS)

Het NPS vormt op verschillende thema's een risico (en een kans) voor het pensioenfonds. De transitie naar NPS is eveneens ingepland op 1 januari 2025. We onderkennen drie risico's in relatie tot NPS:

- a. Het risico dat de sociale partners van de aangesloten werkgevers verschillende contractkeuzes voor het nieuwe pensioenstelsel en of er verschil ontstaat tussen de timing van overgang naar NPS en de migratie naar het nieuwe administratiesysteem. De haalbaarheid van de afspraken zal periodiek worden beoordeeld.
- b. Het risico op draagvlakverlies/vertrouwensverlies onder sponsors of deelnemers bij het invaren. Het invaren is een 'waarheidsmoment' waarop het vermogen zal worden verdeeld. Het overschot of het tekort en de verdeling daarvan over deelnemers bij het invaren is daarmee een risicovol moment. De beheersmaatregel richt zich op een duidelijke en complete onderbouwing van de evenwichtige belangenafweging bij invaren.
- c. In het transitie naar de nieuwe inrichting van de dienstverlening onder NPS spelen ook diverse operationele risico's. Zowel in het pensioenbeheer, vermogensbeheer, bestuurlijk als in de communicatie. Bij communicatie gaat het ook om impact van een nieuwe pensioenregeling op de informatievoorziening en daarvoor benodigde onderliggende (beleggings)gegevens. In de diverse commissies van het fonds is hier reeds aandacht voor. Ook hebben we ondersteuning ingeschakeld om het NPS traject te begeleiden en ondersteunen..
- d. Onder het NPS is het risicohoudingsonderzoek een belangrijk uitgangspunt. De risicobereidheid gaat in het nieuwe pensioenstelsel een belangrijke rol spelen, maar er is nog weinig bekend over hoe de risicobereidheid wordt bepaald en welke invloed deze heeft op het vermogensbeheer en op operationeel gebied. Het fonds zal de beschikbare methodieken met elkaar gaan vergelijken voordat het onderzoek wordt uitgevoerd.

3. Duurzaamheid

Het thema duurzaamheid is maatschappelijk maar ook binnen de financiële sector hét thema voor de komende jaren. Het fonds loopt hierin diverse risico's waaronder financiële risico's, reputatierisico's en compliance risico's en is bij de implementatie van duurzaamheid mede afhankelijk van de uitvoerders. De SFDR-wetgeving waaraan het fonds en ook de uitvoerders moeten voldoen is uitermate omvangrijk, complex en nog niet op alle vlakken duidelijk. Het bestuur heeft duurzaamheid hoog op de agenda staan en een duidelijk projectplan voor de implementatie van SFDR.

4. Financieel risico

Gezien de forse verbetering van de dekkingsgraad ten opzichte van vorig jaar is het risico op korten weliswaar sterk afgenomen, maar is tegelijkertijd indexatie nog niet mogelijk. De financiële positie blijft gevoelig voor volatiele marktbevingingen en kan daarom ook weer snel dalen. Deze risico's worden nauwgezet gemonitord.

Ontwikkelingen risicomanagement en vooruitblik 2022

Onze aanpak van risicomanagement heeft zich in het afgelopen jaar verder ontwikkeld.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft het bestuur ondersteund bij het monitoren van het risicoprofiel en heeft voor verschillende onderwerpen risico-opinies onder de aandacht van het bestuur gebracht. Tevens heeft de sleutelfunctiehouder risicobeheer in 2021 twee formele halfjaarrapportages uitgebracht.

In 2021 hebben wij onze IT & informatiebeveiliging getoetst op het bestaan en de werking van ons beleid. Op basis hiervan is ons IT & Informatiebeveiligingsbeleid nog verder aangescherpt en is hiervoor een nieuw monitoring framework geïmplementeerd.

Ter versterking van de governance heeft het bestuur in 2021 aangegeven de voorkeur te hebben om de sleutelfunctiehouder risicobeheer te laten invullen door een bestuurslid. De implementatie hiervan zal in 2022 geschieden.

In 2022 wordt vanuit risicomanagement hogere prioriteit gegeven aan in ieder geval de volgende onderwerpen:

1. Transitie naar nieuw administratieplatform
2. Transitie naar het nieuwe pensioenstelsel
3. Duurzaamheid
4. Verbetering IRM-Framework

Tot slot

Het bestuur verklaart in dit jaarverslag ten aanzien van de financiële verslaggevingsrisico's dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen in 2021 een redelijke mate van zekerheid geven, dat de financiële verslaggeving over 2021 geen onjuistheden van materieel belang bevat en dat de risicobeheersings- en controlesystemen naar behoren hebben gewerkt.

Arnhem, 17 mei 2022

Stichting Pensioenfonds APF

Het bestuur

Han Jalink
(voorzitter)

Aldert Boonen

Dick Luijckx
(plaatsvervangend voorzitter/secretaris)

Gerrit-Willem Gramser

Bart Kaster
(penningmeester)

Donald Schut

Bijlage: Personalia

(inclusief nevenfuncties bestuursleden)

Hieronder volgen de personalia van de betrokkenen bij Pensioenfonds APF per 31 december 2021.

Bestuur

Namens de pensioengerechtigden

Han Jalink voorzitter

Namens de werkgevers

Gerrit-Willem Gramser

Bart Kaster penningmeester

Namens de werknemers

Aldert Boonen

Dick Luijckx plaatsvervangend voorzitter/secretaris

Donald Schut

In het kader van het tegengaan van belangenverstrengeling worden de nevenfuncties van de bestuursleden openbaar gemaakt. In het onderstaande overzicht zijn de nevenfuncties van de bestuursleden per 31 december 2021 opgenomen.

Naam	Nevenfunctie	Bij
Aldert Boonen	Bestuurslid Pensioenbestuurder	ABP FNV
Gerrit-Willem Gramser	Group Treasurer	AkzoNobel
Han Jalink	Voorzitter bestuur Voorzitter bestuur Lid klantenraad	Stichting Koningsheide Johanna Kinderfonds Achmea Pensioenservices
Bart Kaster	Geen	
Dick Luijckx	Lid klantenraad	Achmea Investment Management
Donald Schut	Manager controlepraktijk	Berghoef Accountants B.V.

Sleutelfunctiehouders

Steven Verschuren risicobeheer

Gerry Koning actuariëel

Donald Schut internal audit

Auditcommissie

Donald Schut voorzitter

Henri van der Zee*

* In maart 2022 is Henri van der Zee overleden.

Beleggingscommissie

Gerrit-Willem Gramser voorzitter
Dick Luijckx
Sevinç Acar

Externe adviseurs beleggingscommissie

Maarten Geerdink
Bas Iserief

Communicatiecommissie

Bart Kaster voorzitter
Han Jalink

Klachten- en geschillencommissie

Han Jalink voorzitter
Aldert Boonen

Pensioencommissie

Aldert Boonen voorzitter
Han Jalink
Bart Kaster

Risicomanagementcommissie

Steven Verschuren voorzitter
Cor van der Sluis

Verantwoordingsorgaan

Namens de pensioengerechtigden

Gert van den Berg voorzitter
Hindrik Kasperts secretaris
Ferd Claassen
Loek van Driel
Theo Meister
Geert van Alphen

Namens de werknemers

Vincent van Campenhout
Boudewijn van Schaik

Raad van toezicht

Dominique Dijkhuis¹⁰ voorzitter
Erik Voorhoeve
Frans de Weert

Bestuursbureau

Coen Verdegaal directeur
Elvin van den Hoek
Willeke Pieters
Huib Schepers

¹⁰ Per 1 januari 2022 heeft Dominique Dijkhuis de Raad van Toezicht verlaten in verband met een nieuwe functie per deze datum. In de vacature wordt in 2022 voorzien.

Adviserend actuaris

Monique van Run Achmea Pensioenservices

Certificerend actuaris

Gerry Koning Triple A - Risk Finance

Accountant

Johannes Penon Deloitte Accountants

Compliance officer

Ruud van der Mast Nederlands Compliance Instituut

Functionaris gegevensbescherming

Albert de Jong Nederlands Compliance instituut

VERSLAGEN VERANTWOORDINGSORGAAN EN RAAD VAN TOEZICHT

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Het verslagjaar heeft in het teken gestaan van de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel en het Verantwoordingsorgaan (VO) is daarbij betrokken.

Dat er positieve stappen zijn gemaakt in de verdere ontwikkeling van de bestuursorganisatie en de samenwerking tussen Bestuur, Raad van Toezicht en het VO, wordt door het VO als prettig en constructief ervaren. Het VO heeft voor het uitvoeren van zijn wettelijke taak gevraagd en ongevraagd alle medewerking gekregen van het Bestuur, het Bestuursbureau en de Raad van Toezicht. De onderlinge verhoudingen en de communicatie zijn zonder meer goed te noemen.

Het VO is van mening dat het Bestuur haar taak naar behoren heeft uitgevoerd.

- ▶ Het VO is met name blij met de verbeterde APF-website.
- ▶ Het aantal klachten dat het fonds ontving bleef tot een minimum beperkt.
- ▶ Bij de voorbereidingen die worden getroffen door het bestuur en bestuursbureau in verband met de overgang naar het nieuwe stelsel is het VO intensief betrokken.
- ▶ Een eerste stap is gezet naar een verdere portefeuilleoptimalisatie met als doel de beleggingskosten te verlagen en de portefeuille aan te passen aan wettelijke voorschriften en maatschappelijke inzichten.

De komende periode zal in het teken staan van de stelselwijziging (NPS) waarbij evenwichtige belangenafweging en effectieve communicatie een zeer belangrijke rol zullen spelen.

Het VO wil in de komende periode graag, in nauw overleg met het Bestuur, een bijdrage leveren aan het opstellen van werkbaar criteria voor een evenwichtige belangenafweging. Ondanks de vele onzekerheden ziet het Verantwoordingsorgaan de komende periode met vertrouwen tegemoet en zal het er mede op toezien dat in het transitieproces naar een nieuw pensioensysteem de belangen van deelnemers en gepensioneerden gerespecteerd worden.

Het VO heeft positief gereageerd op het opstellen van een zogenaamde RASCI-matrix door het Bestuur. In een dergelijke lijst worden de verantwoordelijkheden en de rollen van de verschillende betrokkenen bij Bestuur, Raad van Toezicht, VO en Bestuursbureau duidelijk gedefinieerd en vastgelegd.

Medio juni heeft het VO deelgenomen aan een digitale zogenaamde 'Heidedag', waarbij met Bestuur en Raad van Toezicht uitgebreid werd gesproken over onderwerpen als de risicohouding van het Fonds en de verschillende aspecten van evenwichtige belangenafweging. Beide onderwerpen spelen een belangrijke rol bij de invoering van het NPS. Dat het fonds twee sponsors kent, AkzoNobel en Nouryon, waarbij de laatste ook nog verder is opgesplitst, is hierbij een complicerende factor.

Het VO heeft deels samen met het Bestuur en de Raad van Toezicht, naast een aantal Webinars, een aantal cursussen gevolgd om meer vertrouwd te raken met de ingewikkelde vraagstukken rond de invoering van het NPS. Doel van het gezamenlijk volgen van deze leergangen is om gemeenschappelijk inhoud te geven aan de problemen met betrekking tot invoering van het NPS en een goede basis te vormen voor het vinden van oplossingen van mogelijke problemen.

Het VO heeft bij bindende voordracht de heer Frans de Weert voorgedragen als nieuw lid van de Raad van Toezicht.

Het Verantwoordingsorgaan heeft positieve adviezen uitgebracht over de volgende voorgenomen besluiten van het bestuur:

- ▶ Profielen van nieuwe en toekomstige leden van de Raad van Toezicht,
- ▶ Aanpassing bestaande uitvoeringsovereenkomsten met Akzo Nobel en Nouryon en aangaan van een uitvoeringsovereenkomst met Nobian en Salt Specialties,
- ▶ Besluit vervallen risico-opslag in premie,
- ▶ Besluit samenstelling premie 2022 en hoogte premiecomponenten en opbouwpercentages 2022,
- ▶ Toeslagverlening 2022 en Beloningsbeleid. (Kostenvergoedingen en beloning van Bestuursleden en leden van de Raad van Toezicht)

Het bestuur heeft de genoemde adviesaanvraag over de pensioenpremie voor 2022, ingediend met een berekening van de premie die mede gebaseerd was op een wijziging van het beleggingsbeleid.

De hogere pensioenpremie was moeilijk te aanvaarden voor de Sociale Partners. Het bestuur heeft daarop zelf het initiatief genomen om de pensioenpremieverhoging alsnog te vermijden.

Daar het onderwerp van het aanpassen van het beleggingsbeleid ten aanzien van de grondstofposities nog op de agenda staat, vraagt het VO het bestuur om een nog zorgvuldiger en prudenter werkwijze te hanteren, rekening houdend met de gevolgen voor de pensioenpremie. De timing, zal gezien de huidige volatiele ontwikkelingen op de wereldwijde grondstoffenmarkt, een factor van betekenis zijn.

De Toeslagverlening (indexatie), moest helaas wederom op 0% worden vastgesteld op grond van de opgelegde rekensystematiek waar het fonds nu eenmaal mee te maken heeft. Wanneer de nationale wetgeving, in 2022, tussentijdse indexatie over 2021 alsnog mogelijk maakt dan zal het VO dit zeker ondersteunen.

Het VO heeft tien keer als team vergaderd, daarnaast drie keer met het bestuur, drie keer met de Raad van Toezicht, één keer met de accountant en één keer met de actuaris.

Omdat de zittingsperiode van alle leden van het Verantwoordingsorgaan per 1 juli 2022 afloopt, zijn er samen met het Bestuursbureau voorbereidingen getroffen voor de verkiezingen van gepensioneerden in het Verantwoordingsorgaan. De zittende leden van het Verantwoordingsorgaan nemen hun taak zeer serieus en vanwege het belang van continuïteit in de werkzaamheden van het VO rond de invoering van het NPS, hebben 5 van de gekozen leden gemeld zich opnieuw verkiesbaar te zullen stellen voor een periode van 4 jaar.

Reactie bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan hartelijk voor het verslag over 2021.

Samenwerking

het bestuur onderschrijft het belang van een goede onderlinge samenwerking met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Het bestuur is positief over de wijze waarop de leden van het verantwoordingsorgaan hun rol vervullen en spreekt haar waardering uit over de constructieve en open wijze waarop het verantwoordingsorgaan zich voor het pensioenfonds heeft ingezet.

In 2021 is wederom een gezamenlijke heidedag georganiseerd, met ook de raad van toezicht. Deze strategische dag is van alle zijden goed bevallen. Het bestuur is daarnaast content met de positieve onderlinge verhoudingen, met de uitwisseling van gezichtspunten en met de uitgebrachte adviezen in 2021.

Toekomst

Het bestuur blijft scherp kijken naar ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds. Daarbij zal het bestuur de strategische doelstellingen vertalen in adequate acties. In het jaar 2022 zal dat voornamelijk gericht zijn op het nieuwe pensioenstelsel (NPS) en alle keuzes daaromtrent. Daarbij zal ook het verantwoordingsorgaan nauw betrokken worden. Het bestuur onderschrijft het belang van evenwichtige belangenafweging, zoals dat door het verantwoordingsorgaan wordt benoemd. Hiertoe zal een leidraad evenwichtige belangenafweging worden ontwikkeld. Per casus zullen volgens een vast proces werkbaar criteria voor een evenwichtige belangenafweging worden toegepast en overwogen.

Dankwoord

Het bestuur bedankt de per 1 juli 2022 vertrekkende VO-leden voor hun bijdrage aan Pensioenfonds APF in de afgelopen jaren. Tot slot spreekt het bestuur waardering uit voor de betrokkenheid van alle leden van het verantwoordingsorgaan en bedankt hen voor hun inzet in 2021. Wij zien uit naar een voortzette goede samenwerking, waarbij dat vanaf 1 juli 2022 in een nieuwe samenstelling van het verantwoordingsorgaan zal zijn.

Verslag van de raad van toezicht

Algemeen

Het interne toezicht bij Stichting Pensioenfonds APF wordt uitgevoerd door een raad van toezicht. De raad van toezicht heeft de wettelijke opdracht toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen Pensioenfonds APF, in het bijzonder op de adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. Daarnaast heeft de raad van toezicht enkele goedkeuringsrechten en staat hij het bestuur met raad terzijde. Uitvoering van het toezicht vindt plaats binnen de kaders van de Pensioenwet, de Code Pensioenfonds en de statuten en het reglement raad van toezicht van het pensioenfonds.

De raad kan beschikken over alle informatie die hij nodig acht voor een goede uitvoering van het toezicht en wordt bijgestaan door een secretaris die werkzaam is bij het bestuursbureau. De raad stelt jaarlijks een toezicht agenda op met een aantal specifieke thema's. Gedurende het jaar heeft de raad gesprekken met: individuele bestuursleden, de directie van het fonds, het voltallige bestuur, het verantwoordingsorgaan, de sleutelfunctionehouders, de accountant en de actuaris. Leden van de raad van toezicht zijn bij gelegenheid aanwezig als toehoorder bij bestuurs- en commissievergaderingen. De raad rapporteert zijn bevindingen aan het bestuur en legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Jaarlijks evalueert de raad zijn eigen functioneren. De uitkomsten hiervan worden gedeeld met het bestuur en het verantwoordingsorgaan.

Uitvoering toezicht in 2021

De raad van toezicht heeft in grote openheid kunnen functioneren. Hij heeft continu toegang gehad tot het online bestuurdersportaal met alle relevante documenten met betrekking tot het pensioenfonds. De raad heeft twee maal overleg gehad met het voltallige bestuur en het verantwoordingsorgaan. In eigen vergaderingen van de raad is gesproken met individuele bestuursleden, zoals de voorzitter, vicevoorzitter en commissievoorzitters. Ook heeft de raad gesprekken gevoerd met de accountant, certificerend actuaris (tevens de sleutelfunctionaris actuariael), sleutelfunctionaris risicobeheer, sleutelfunctionaris internal audit, compliance officer en de directeur en medewerkers van het bestuursbureau. Alle bij het pensioenfonds betrokken bestuurs- en commissieleden die de raad wenste te spreken, hebben zich beschikbaar gesteld en op alle vragen is zonder terughoudendheid antwoord gegeven.

Leden van de raad zijn aanwezig geweest bij twee bestuursvergaderingen, een vergadering van de risicomanagementcommissie en enkele vergaderingen van de beleggingscommissie

Na iedere bestuursvergadering vindt een terugkoppeling plaats van de voorzitter van het bestuur naar de voorzitter van de raad van toezicht. Daarnaast zijn er tussentijds contacten geweest over relevante ontwikkelingen.

Voorts vond het jaarlijkse periodieke overleg van DNB met de raad van toezicht plaats.

De raad heeft in 2021 goedkeuring gegeven aan besluiten van het bestuur tot vaststelling van:

- ▶ Het bestuursverslag en de jaarrekening over 2020
- ▶ Profielschets bestuurslid in verband met een vacature
- ▶ Aanpassing van het beloningsbeleid

Daarnaast heeft de raad aangegeven geen bezwaren te hebben tegen herbenoeming van een bestuurslid. Per 8 oktober 2021 is afscheid genomen van raadslid Dirk Jan Smit wegens het bereiken van zijn maximale termijn. We danken Dirk Jan voor de constructieve samenwerking in de afgelopen jaren.

Na een zorgvuldig zoektraject heeft het Verantwoordingsorgaan een bindende voordracht gedaan voor de opvolging. Op grond hiervan is Frans de Weert per 1 oktober 2021 gestart als lid van de raad van toezicht, met als specifiek aandachtsgebied risicobeheer.

Vanwege het aanvaarden van een andere functie heeft voorzitter Dominique Dijkhuis haar rol in de raad van toezicht moeten beëindigen. Wij bedanken Dominique voor haar inbreng en toegevoegde waarde in 2020 en 2021. Erik Voorhoeve heeft het voorzitterschap vanaf 1 januari 2022 op zich genomen. Vanaf 1 januari 2022 heeft Frans de Weert aandachtsgebied vermogensbeheer van Dominique overgenomen. Vanwege deze onverwacht ontstane vacature in aandachtsgebied risk en om de continuïteit in het toezicht te waarborgen heeft de raad Dirk Jan Smit bereid gevonden om vanaf 1 januari 2022 als adviseur van de raad van toezicht te functioneren, totdat in de vacature is voorzien. Omdat per september ook de termijn van Erik Voorhoeve eindigt, worden in het eerste halfjaar twee nieuwe leden voor de raad van toezicht geselecteerd.

De raad heeft in 2021 zijn eigen functioneren geëvalueerd. Onderdeel van de conclusie betrof de invloed van het voortdurend niet fysiek kunnen vergaderen. De raad daagt zichzelf uit en wijst ook de andere organen erop dat, juist in dit soort omstandigheden, het van belang is om mondeling met elkaar in gesprek te blijven en vaker elkaar, naast de reguliere vergaderingen, telefonisch te spreken.

Bevindingen en aanbevelingen

Ontwikkelingen 2021

Het jaar 2021 werd nog in belangrijke mate gedomineerd door de voortdurende coronacrisis. Financiële markten herstelden echter in 2021; de sterke stijging van beurskoersen in combinatie met een stijging van de rente zorgden voor versterking van de financiële positie van het fonds.

Als gevolg van de coronamaatregelen vonden de besluitvormingsprocessen digitaal plaats. De beleidsbepaling en, monitoring en uitvoering van beleid zijn onverkort doorgegaan en het bestuur heeft zijn agenda voor 2021 geheel kunnen uitvoeren, met goede betrokkenheid van de andere fondsorganen en externe stakeholders.

Het bestuur heeft in 2021 het nieuwe pensioenstelsel nadrukkelijk geagendeerd. Er zijn verkenningen uitgevoerd en met sociale partners zijn gesprekken over de te maken keuzen gestart. Met het oog op een goede implementatie is het bestuur ook vroegtijdig in overleg getreden met de uitvoeringsorganisaties en heeft inmiddels schriftelijke toezeggingen omtrent beschikbare capaciteit verkregen.

In het verslagjaar vonden verdere afsplitsingen van aangesloten werkgevers plaats. Hierdoor heeft het fonds thans vier aangesloten ondernemingen. Het bestuur heeft deze wijzigingen op een beheerste wijze geïmplementeerd.

De raad van toezicht heeft een positief beeld van het functioneren van het pensioenfonds. De raad ziet een continue verbetering en professionalisering van zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan. Daarbij worden heel bewust kosten- en batenafwegingen gemaakt. De raad heeft ook in zijn eigen evaluatie betrokken dat de eisen aan het functioneren voortdurend groeien.

Algemene aandachtspunten

De raad van toezicht ziet twee thema's die in de komende jaren bijzondere aandacht van het bestuur verdienen: (i) terugdringen complexiteit en (ii) tijd nemen voor meer verkennend onderzoek wanneer de situatie daar om vraagt.

Complexiteit

Het bestuur opereert in een complexe context. De pensioenmaterie is complex, bij besluitvorming blijkt steeds dat zaken niet op zichzelf staan en onderlinge verbanden hebben. Dit bleek, als voorbeeld, toen het bestuur in de besluitvorming niet volledig was geïnformeerd over de impact van een wijziging van het strategisch beleggingsbeleid op de gedempte kostendekkende premie. Ook de keuzes die gemaakt moeten worden in het kader van het nieuwe pensioenstelsel zijn niet eenvoudig, gegeven de verschillende belangen die daarbij spelen. Het nieuwe pensioenstelsel zal extra eisen stellen aan de kwaliteit van de uitvoering en de communicatie met deelnemers.

Tegen deze achtergrond ziet de raad van toezicht het beheersen van de complexiteit, of anders gezegd het zoveel mogelijk terugdringen van de complexiteit, als een belangrijke uitdaging in de komende jaren. Aanbeveling is daarom om te blijven zoeken naar vereenvoudiging op alle bestuurlijke deelgebieden van het fonds: pensioenuitvoering, risicomanagement, vermogensbeheer en governance.

Tijd nemen voor verkennend onderzoek

Het pensioenfonds heeft een deskundig en betrokken bestuur, dat besluitvaardig is en daarbij zorgvuldigheid betracht. In bestuursvergaderingen vinden goede discussies en afwegingen plaats. Adviezen van commissies of derden worden goed inhoudelijk besproken en zeker niet zonder meer overgenomen. Er is ruimte voor andere visies en tegenspraak. Ook heeft de raad ervaren dat het bestuur in staat is tot reflectie op het eigen handelen. De raad ziet dit als zeer positief.

Besluitvaardigheid en pragmatisme kunnen ook een valkuil zijn. Beeld van de raad is dat het bestuur graag snel tot oplossingen wil komen en daartoe acties in gang zet en besluiten neemt. Dat kan ertoe leiden dat later bijstelling nodig is. Zeker bij complexe dossiers is het in de visie van de raad beter om een probleem eerst goed te doorgronden en te doorleven. Concreet betekent dit wat meer op afstand buiten kaders en zonder direct in oplossingen te denken een vraagstuk bespreken.

Aanbeveling van de raad van toezicht is dan ook dat het bestuur tijd neemt om indien de situatie daar om vraagt, complexe onderwerpen eerst meer brainstormend te bespreken, het speelveld te bepalen en uitgangspunten te formuleren. Dat kan gestructureerd door periodiek tijd te reserveren voor vrije gedachtewisseling over onderwerpen. Advies is echter om dit niet te zeer te institutionaliseren, maar juist zorg te dragen voor een bestuurlijke mindset om waar nodig even pas op de plaats te maken. Overigens kan het bestuursbureau hier faciliterend in optreden, door een analyse en een beeldvormende notitie op te stellen voordat concrete oplossingsvoorstellen worden voorgelegd.

Organisatie en governance

Enkele jaren geleden was de bemensing van het bestuur een aandachtspunt en drong de raad van toezicht aan op opvolgingsbeleid. Inmiddels is de bestuurssamenstelling al langere tijd stabiel en beschikt het bestuur over goed gekwalificeerde en ervaren bestuurders. Dit jaar en komend jaar lopen echter van enkele bestuursleden de termijnen af. Het bestuur streeft, mede gezien de agenda voor komende jaren, naar continuïteit van de huidige bestuurssamenstelling. De raad ondersteunt het streven naar behoud van ervaren bestuurders, maar adviseert het bestuur ook om zich ervan bewust te zijn dat tussentijds wijzigingen kunnen optreden. In dat kader blijft het nuttig om oog te houden op potentiële nieuwe bestuurders. De raad vindt het positief dat het bestuur in dat kader ook mogelijke toekomstige kandidaten betreft bij activiteiten, zoals deelname als toehoorder aan een commissie.

In 2021 heeft een discussie plaatsgevonden over de wijze van benoeming van werknemersleden in het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Inmiddels is in goed overleg met de verschillende vertegenwoordigende partijen een nieuwe procedure opgesteld. Met deze procedure wordt recht gedaan aan het uitgangspunt dat in een paritair bestuur de vertegenwoordigers van de deelnemers ook door deelnemers of hun vertegenwoordigende organisaties worden benoemd. Van belang is dat deze procedure zorgvuldig wordt gevolgd, met inachtneming van de overeengekomen stappen.

De eerder ingezette professionalisering en versterking van het bestuursbureau is in 2021 voortgezet. Het bureau dekt de belangrijkste beleidsterreinen af en waar nodig wordt (tijdelijke) externe ondersteuning ingeschakeld. De effecten zijn goed zichtbaar. Zowel de kwaliteit van de beleidsvoorbereiding als van de regie en het toezicht op de externe (uitvoerende) partijen is verder verbeterd. Het bestuur kan zich hierdoor beter richten op zijn hoofdtaken.

Risicomanagement en internal audit

Uitgangspunt is dat de risico's consistent en zichtbaar moeten worden meegewogen in alle besluitvorming van het bestuur. De raad heeft geconstateerd dat het bestuur de mondelinge of schriftelijke opinie van de sleutelfunctiehouders serieus neemt en bij de besluitvorming betreft. Aanbeveling is om risk opinies tijdig, in ieder geval voorafgaand aan de besluitvorming in het bestuur, ter beschikking te stellen.

Het bestuur heeft in december een principebesluit genomen over een andere inrichting van het risicomanagement en internal audit. Hierbij is ervoor gekozen de sleutelfunctie risicobeheer in het bestuur te beleggen en de sleutelfunctie audit daarbuiten. De raad van toezicht ziet dit voorgenomen besluit als een positieve ontwikkeling. De verplaatsing van de sleutelfunctie risicobeheer naar het bestuur biedt een betere uitgangspositie voor een effectiever en efficiënter risicomanagement.

Daarnaast onderstreept de raad van toezicht het belang van actief eigenaarschap van de verschillende rollen door de sleutelfunctiehouders. Zichtbaarheid in, en invloed op de besluitvorming zijn belangrijke voorwaarden om als sleutelfunctiehouder maximale toegevoegde waarde te leveren. Dit betekent wat de raad betreft dat een sleutelfunctiehouder zowel over het proces als de inhoud een oordeel vormt en dat dit oordeel wordt meegewogen in de besluitvorming. Aanbeveling is om dit aspect ook expliciet naar voren te laten komen in de functieprofielen van de verschillende sleutelfunctiehouders.

Balans en vermogensbeheer

De raad ziet dat het bestuur werkt aan vereenvoudiging van de beleggingsportefeuille en kritisch is op de kosten van het vermogensbeheer. In 2021 zijn belangrijke stappen gezet naar vereenvoudiging van de portefeuille, waarbij o.a. het aantal mandaten is teruggebracht. Spijtig is dat de implementatie hiervan is vertraagd. Overigens heeft het bestuur op de gang van zaken bij de fiduciair beheerder naar de mening van de raad zeer adequaat gereageerd, met als gevolg dat inmiddels de transitie is uitgevoerd tegen een meer aanvaardbaar kostenniveau.

In lijn met onze bovenstaande opmerkingen over terugbrengen van de complexiteit, adviseert de raad het bestuur om ook voor de inrichting van het vermogensbeheer voortdurend naar mogelijkheden tot vereenvoudiging te kijken. De raad heeft begrepen dat dit ook onderdeel is van de planning voor 2022. Voor een fonds van de omvang van APF is een overzichtelijke beleggingsportefeuille zowel van belang voor de beheersbaarheid als voor de kosten. Verdere vereenvoudiging hoeft naar de mening van de raad ook niet de diversificatie van het fonds materieel te verslechteren.

Een voorgenomen besluit in voorjaar 2021 over de strategische beleggingsmix bleek later in het jaar te grote gevolgen te hebben voor de premie. Het bestuur heeft de gang van zaken rond dit besluit geëvalueerd en op basis daarvan aanscherpingen in het proces doorgevoerd. De raad van toezicht onderkent dat zo'n effect over het hoofd kan worden gezien. Ook de raad heeft de impact op de premie niet op het netvlies gehad. Het is goed dat het bestuur kritisch heeft teruggeblikt en dat maatregelen zijn genomen. Een en ander illustreert de complexiteit van de materie en bewijst hoe belangrijk onafhankelijke scherpe kritische blikken zijn.

Op het gebied van duurzaam beleggen zijn stappen gemaakt. Het bestuur zorgt ervoor dat de vermogensbeheerders ESG risico's en kansen meenemen in hun bedrijfsvoering en beleggingsprocessen, passend bij de betreffende beleggingscategorie. Het bestuur heeft in 2021 een kader bepaald voor de beleggingsportefeuille waarbij een koppeling is gemaakt met het klimaatakkoord van Parijs. De raad van toezicht is positief over het zogenoemde 'ESG integratie mandaat' die het bestuur heeft geïmplementeerd. Wel nodigt de raad het bestuur uit om nog explicieter te zijn over de ESG doelstellingen, zodat eventuele toekomstige beleggingsbeslissingen daaraan getoetst kunnen worden. Gegeven de grootte van het pensioenfonds, denkt de raad dat een lagere complexiteit van de beleggingsportefeuille ook zal bijdragen aan het realiseren van ESG-doelstellingen.

Het bestuur gaat in gesprek met de vermogensbeheerder over de dienstverlening, als fiduciair en vermogensbeheerder. De RvT ziet dat het bestuur een zakelijke insteek heeft. Aanbeveling is om de gesprekken vooral te voeren vanuit de eigen behoeften en verwachtingen.

Pensioenregeling en nieuw pensioenstelsel

Het bestuur heeft gesprekken gevoerd met sociale partners over de uitkomst van de berekeningen voor de premie 2022. De uitkomst bleek een verhoging van de premie 2022. Het bestuur heeft nadere analyses gedaan en, na afweging van alle belangen, de premie 2022 op een nagenoeg gelijk niveau weten te handhaven. Het is goed dat er intensief overleg is geweest met sociale partners en dat alle aspecten vervolgens goed in kaart zijn gebracht en de belangen van alle deelnemers zijn meegewogen in het besluit. De raad constateert dat het bestuur de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel voortvarend heeft opgepakt. Onder regie van het bestuur is vroegtijdig gestart met overleg met de sociale partners van de aangesloten ondernemingen. Voor het pensioenfonds is het belangrijk de sociale partners op een lijn te krijgen en te houden, zowel ten aanzien van het te kiezen pensioencontract als voor het moment van de invoering ervan. Met het bestuur ziet de raad van toezicht dit als een belangrijk risico in dit traject.

Het bestuur heeft ervoor gezorgd dat de raad van toezicht en verantwoordingsorgaan regelmatig worden geïnformeerd, niet alleen over de stand van zaken maar ook over hun toekomstige betrokkenheid bij de besluitvorming. De raad waardeert de wijze waarop het bestuur de fondsorganen proactief betreft.

In zijn bevindingen naar aanleiding van verslagjaar 2020 had de raad de suggestie gedaan om in 2021 ook een beoordelingskader voor de evenwichtige belangenafweging op te stellen. Hoewel de raad zich realiseert dat 2021 daarvoor te vroeg was en er andere prioriteiten waren, blijft dit een aandachtspunt. Het is goed om voorafgaande aan een eventuele akkoord van sociale partners over de toekomstige pensioenregeling de bestuurlijke toetsingscriteria, waaronder de evenwichtigheid, helder en gedragen te hebben.

Evenwichtige belangenafweging

De evenwichtige belangenafweging door het bestuur is op grond van de wet een specifiek aandachtspunt voor het interne toezicht. De raad constateert dat evenwichtige belangenafweging een standaard aandachtspunt is in de besluitvormingsprocessen en door het bestuur concreet wordt ingevuld en zichtbaar gemaakt. Het verantwoordingsorgaan wordt hierbij betrokken en is ook alert op mogelijke belangentegenstellingen tussen betrokken groepen. Dit is onder meer gebleken in de besluitvorming over de premie, maar ook uit de wijze waarop het bestuur het verantwoordingsorgaan betreft bij het traject naar een nieuw pensioenstelsel.

Reactie bestuur op verslag van de raad van toezicht

Het bestuur dankt de raad van toezicht voor het bevindingsverslag over 2021. Ook in 2021 is op een open en constructieve wijze met de raad van toezicht gesproken en samengewerkt. Het bestuur is content met de positieve onderlinge verhoudingen, de gevraagde en ongevraagde adviezen en de uitwisseling van gezichtspunten.

Het bestuur neemt de aanbevelingen van de raad van toezicht ter harte. Hieronder volgt een eerste reactie op enkele punten.

- ▶ Het bestuur onderkent dat vereenvoudigingen op alle bestuurlijke deelgebieden de beheersbaarheid en kosten positief zullen beïnvloeden. Ook zal dat meewerken bij een soepele transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur wil onnodige complexiteit vermijden.
- ▶ Het bestuur heeft naast de reguliere bestuursvergaderingen een aantal strategische sessies voor 2022 gepland om diverse onderwerpen te bespreken. Daarmee zal het bestuur in de beeld- en oordeelsvormingsfase wat uitgebreider kunnen reflecteren voordat de besluitvormingsfase in zicht komt. Ook is meer ruimte gecreëerd voor brainstorm- en verdiepings-sessies.
- ▶ Het bestuur bereidt zich verder voor op de uitdagingen voor de komende jaren. Dit betreft de combinatie van de implementatie van de Wet Toekomst Pensioen met de overgang naar het nieuwe IT-platform. Wij stellen het op prijs als de Raad van Toezicht ons bij deze uitdagingen met raad en daad terzijde staat.
- ▶ Ten aanzien van de continuïteit binnen het bestuur doet het bestuur een beroep op voordragende partijen om gedurende het proces van overgang naar het nieuwe pensioenstelsel zo weinig mogelijk wisselingen door te voeren. Het bestuur beseft dat er ook persoonlijke redenen kunnen zijn waardoor voortzetting niet mogelijk is en dat in die gevallen snel in adequate opvolging voorzien zal moeten worden.
- ▶ Het risicobeheer ontwikkelt zich verder. Ook is aandacht voor input rond de oordeelsvorming van de sleutelfunctiehouders meegenomen in het functieprofiel. Tijdige oplevering van risico opinies wordt in 2022 beter ondersteund, doordat de overleggen met de betreffende sleutelfunctiehouder zijn afgestemd op het vergaderrooster van het bestuur. Wij verwachten dat er een betere borging zal zijn dat risico's gestructureerd en tijdig worden meegewogen in de besluitvorming doordat deze sleutelfunctiehouder zitting in het bestuur zal hebben.
- ▶ De ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid volgen elkaar snel op. Steeds concreter zullen de beleggingsmandaten aangestuurd gaan worden op duurzaamheid. Het expliciet maken van onze ESG doelstellingen zal helpen bij het formuleren van de randvoorwaarden in de mandaten en het toetsen van toekomstige beleggingsbeslissingen. De raad van toezicht zal betrokken worden bij de te nemen stappen.

Het bestuur bedankt Dominique Dijkhuis en Dirk Jan Smit hartelijk voor hun bijdrage in de afgelopen jaren. Verder kijkt het bestuur uit naar voortzetting van de prettige samenwerking en het goede overleg met de raad van toezicht.

JAARREKENING

1 Balans per 31 december 2021

Na resultaatbestemming
(euro x mln)

ACTIVA

		2021	2020
Beleggingen voor risico fonds	(1)	6.138,7	5.892,1
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)	156,0	141,6
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(3)	7,5	8,3
Vorderingen en overlopende activa	(4)	10,4	10,5
Overige activa	(5)	15,0	44,3
Totaal		6.327,6	6.096,8

PASSIVA

		2021	2020
Stichtingskapitaal en reserves	(6)		
Stichtingskapitaal		0,1	0,1
Algemene reserve		751,3	48,9
		751,4	49,0
Achtergestelde lening	(7)	100,0	100,0
Technische voorzieningen voor risico fonds	(8)	5.090,9	5.561,9
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(9)	156,0	141,6
Overige schulden en overlopende passiva	(10)	229,3	244,3
Totaal		6.327,6	6.096,8

		2021	2020
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		116,2	101,7
Beleidsdekkingsgraad		110,8	96,1

2 Staat van baten en lasten

(euro x mln)

BATEN

		2021	2020
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	(11)	70,5	66,7
Premiebijdragen voor risico deelnemers	(12)	9,9	9,4
Beleggingsresultaten voor risico fonds	(13)	363,9	258,5
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	(14)	18,3	3,4
		462,6	338,0

LASTEN

		2021	2020
Pensioenuitkeringen	(15)	200,5	202,8
Pensioenuitvoeringskosten	(16)	4,3	5,0
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(17)	-471,0	324,0
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(18)	14,4	-9,2
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(19)	0,8	0,5
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(20)	6,9	-0,1
Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers	(21)	1,0	-0,1
Herverzekeringen	(22)	-0,2	-0,2
Overige lasten	(23)	3,5	3,5
		-239,8	526,2
Saldo van baten en lasten		702,4	-188,2
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		702,4	-188,2

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

3 Kasstroomoverzicht

(euro x mln)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2021	2020
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	70,6	67,8
Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers	9,9	9,4
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	1,7	1,1
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico deelnemers	0,1	0,1
Betaalde pensioenuitkeringen	-200,3	-202,7
Ontvangen herverzekeringen	0,2	0,2
Betaalde waardeoverdrachten voor risico fonds	-8,6	-1,1
Betaalde waardeoverdrachten voor risico deelnemers	-1,1	-
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-4,6	-4,9
Betaalde rente achtergestelde lening	-3,5	-3,5
	-135,6	-133,6
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	4.693,3	4.353,5
Betaald inzake aankopen beleggingen	-4.604,8	-4.298,0
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	88,0	83,3
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-56,1	46,2
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-14,1	-12,7
	106,3	172,3
Mutatie liquide middelen	-29,3	38,7
Verloop geldmiddelen		
Liquide middelen per 1 januari	44,3	5,6
Mutatie liquide middelen	-29,3	38,7
Liquide middelen per 31 december	15,0	44,3

4 Algemene toelichting

Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds APF, statutair gevestigd te Arnhem Velperweg 76, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers.

Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomsten en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van Stichting Pensioenfonds APF. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41047382.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610.

De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in miljoenen euro's, tenzij anders is aangegeven. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand verslagjaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "schattingswijzigingen".

Schattingswijzigingen

Nieuwe UFR - stap 1

Vanaf 2021 wordt de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur gebaseerd op een nieuwe UFR (ultimate forward rate). De nieuwe UFR parameters worden vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke stappen ingevoerd.

De TV ultimo 2021 is gebaseerd op de per 31 december 2021 door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfonds, gebaseerd op de UFR parameters 2021 (de eerste stap van de nieuwe UFR). Deze eerste stap heeft op 1 januari 2021 geleid tot een 48.003 hogere voorziening en een 0,6% lagere dekkinggraad.

Revalideringskansen IBNR

In 2021 zijn de revalideringskansen die gehantreed worden in de bepaling van de IBNR onderzocht en aangepast. Deze aanpassing heeft geleid tot een 6.900 lagere voorziening.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname in de balans en staat van baten en lasten

Een actief is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een verplichting is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een actief of verplichting is niet (meer) in de balans opgenomen:

- ▶ Als door een transactie (nagenoeg) alle toekomstige economische voordelen en (nagenoeg) alle risico's van een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen.
- ▶ Vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Hierdoor kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties", die zowel een actief als een passief kan zijn.

Baten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermeerdering van het economisch potentieel – samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting – heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Lasten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermindering van het economisch potentieel – samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting – heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een actief en een verplichting zijn gesaldeerd (netto) opgenomen, als er sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen én de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De hiermee samenhangende rentebaten en rentelasten zijn eveneens gesaldeerd opgenomen.

Reële waarde

Activa en verplichtingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, tenzij anders is aangegeven.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening volgens Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt, die van invloed zijn op de grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa, verplichtingen, baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren, die – gegeven de omstandigheden – als redelijk zijn beschouwd.

De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen, die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen zijn opgenomen:

- ▶ in het verslagjaar waarin de schatting is herzien, als de herziening alleen voor dat verslagjaar gevolgen heeft, of
- ▶ in het verslagjaar van herziening en toekomstige verslagjaren, als de herziening gevolgen heeft voor zowel het verslagjaar als toekomstige verslagjaren.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde.

Baten en lasten uit transacties in vreemde valuta's zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Koersen ten opzichte van de Euro:

	2021	2020
US dollar	1,1372	1,1372
Britse pond	0,8396	0,8396
Japanse yen	130,9543	130,9543
Zwitserse frank	1,0362	1,0362
Zweedse kroon	10,2960	10,2960
Deense kroon	7,4376	7,4376
Noorse kroon	10,0282	10,4760
Canadese dollar	1,4365	1,5588
Australische dollar	1,5642	1,5856
Hong Kong dollar	8,8660	9,4873

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen van dat soort beleggingen.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Voor niet-beursgenoteerde participaties is dit de door de vermogensbeheerder afgegeven intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde. Niet-beursgenoteerde vastrentende waarden zijn gewaardeerd op basis van de geschatte toekomstige nettokasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder overige schulden en overlopende passiva.

Overige beleggingen

Commodities

De commodities worden gewaardeerd tegen actuele waarde, te weten de som van de relevante marktnoteringen van de commodity future notes en de contante waarde van het obligatiedeel.

Herbelegd collateral

Effecten zijnde herbelegd cash collateral worden gewaardeerd tegen actuele waarde conform de beleggingscategorie waartoe de belegging behoort. Bij het ontbreken van een beurskoers wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen waarin wordt uitgegaan van bepaalde veronderstellingen, bijvoorbeeld ten aanzien van kredietrisico, vervroegde aflossingen en rentecurves.

Hedge funds

De hedge funds worden gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de beheerder van het fonds afgegeven waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde. De waardering geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Geldmarktfondsen

Geldmarktfondsen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds neemt deel aan een securities lending programma, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities lending contract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Als onderpand ontvangen geldmiddelen worden opgenomen onder beleggingen. Uit securities lending voortvloeiende baten en lasten worden in de directe beleggingsopbrengsten verwerkt.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden. Voor risico van deelnemers wordt belegd in aandelen, obligaties en derivaten.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De herverzekerde pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd tegen de gekapitaliseerde waarde van de herverzekeringspolissen, berekend volgens de door het fonds gehanteerde actuariële grondslagen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemene reserve

De algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van niet gekwantificeerde risico's, zoals algemene bedrijfsrisico's en kostenrisico's, als buffer voor beleggingsrisico's en als bron voor mogelijke toekomstige toeslagen. Het saldo van baten en lasten wordt via de resultaatbestemming toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve, al naar gelang de uitkomst.

Achtergestelde lening

Op 30 september 2005 is door AkzoNobel een lening verstrekt van € 100 mln. met een rentepercentage van 3,5%. Aan de aflossing van de lening zijn voorwaarden verbonden betreffende de vermogenspositie op aflossingsdatum en het oordeel van DNB hierover. Waardering vindt plaats tegen geamortiseerde kostprijs. Bij het fonds is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde. Deze lening is achtergesteld bij alle andere schulden.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) voor risico van het fonds wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de toegekende onvoorwaardelijke toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo boekjaar.

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum verleende toeslagen zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt voor arbeidsongeschikten rekening gehouden met de tot pensioendatum op te bouwen pensioenaanspraken.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Marktrente

Gebaseerd op de rentetermijnstructuur, zoals gepubliceerd door DNB, per einde boekjaar. Deze rentetermijnstructuur is vastgesteld met gebruikmaking van de UFR-methodiek.

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2020, startjaar 2022 (2020: Prognosetafel AG2020, startjaar 2021). Hierbij worden leeftijdsafhankelijke sterftecorrecties toegepast, gebaseerd op de fondsspecifieke ervaringssterfte. Het gebruikte model is een combinatie tussen de waargenomen sterfte binnen het fonds en een extern model.

Partnerfrequentie

Voor het nabestaandenpensioen tot de pensioendatum wordt het zogenaamde onbepaalde partnersysteem gehanteerd. De gehanteerde partnerfrequenties zijn gelijk aan de fondsspecifieke samenlevingsfrequenties voor APF. Voor het uitruilbaar partnerpensioen worden de partnerfrequenties vanaf 60 jaar verondersteld gelijk te zijn aan 1. Voor de pensioentrekkenden wordt rekening gehouden met de werkelijke burgerlijke staat en gereserveerd volgens het bepaalde partnersysteem.

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van een mannelijke (ex)deelnemer wordt geacht drie jaar jonger te zijn; de partner van een vrouwelijke (ex)deelnemer wordt geacht drie jaar ouder te zijn.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

De voorziening voor toekomstige excassokosten is gelijk aan 2,2% (2020: 2,2%) van de netto voorziening pensioenverplichtingen. Deze voorziening is begrepen in de VPV.

Grondslag voor wezenpensioen

Voor het uitgesteld wezenpensioen is een opslag van 0,2% (2020: 0,2%) gehanteerd op de VPV voor uitgesteld levenslang ouderdompensioen voor niet-pensioentrekkende deelnemers.

Overige componenten van de technische voorzieningen

Het fonds houdt een IBNR voorziening aan om rekening te houden met de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum die na twee wachtjaren arbeidsongeschikt kunnen worden verklaard. De verplichting wordt geschat op basis van de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid waarbij wordt uitgegaan van een opgave van alle ziektegevallen van dat moment. Afhankelijk van de verstreken duur van de ziekmelding is per persoon een inschatting gemaakt van de schade.

Het fonds baseert zich op een jaarlijks door de werkgever aangeleverd bestand met werknemers die op 30 september van het verslagjaar ziek zijn. Vervolgens worden met behulp van overlevings- en invalideringskansen op deelnemersniveau risicokapitalen arbeidsongeschiktheid (premiëvrijstelling en AO-uitkering) vastgesteld. Op basis van anciënniteit van de ziekmeldingen wordt uiteindelijk een (verloop van de) IBNR afgeleid voor deze zieke deelnemers, zijnde mogelijke schadegevallen voor het fonds.

Aan de berekening van de IBNR voorziening liggen dezelfde actuariële grondslagen en veronderstellingen ten grondslag als gehanteerd bij de vaststelling van de VPV. Daarnaast wordt géén revalidatie verondersteld en zijn de invalideringskansen afhankelijk verondersteld van anciënniteit van de ziekmelding. Voor mannen en vrouwen die maximaal 2 kwartalen ziek zijn geldt een invalideringskans van 5%; bij 3 of 4 kwartalen ziekte geldt een invalideringskans van 20%; bij 5 of 6 kwartalen ziekte geldt een invalideringskans van 45%; en na meer dan 6 kwartalen ziekte geldt een invalideringskans van 55%.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De waardering van de voorziening pensioenverplichting voor risico deelnemers is bepaald door de waardering van de tegenover deze voorziening aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld worden baten en lasten verwerkt in het resultaat van het jaar waarop zij betrekking hebben.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premiebijdragen voor risico deelnemers

Dit betreft ontvangen (vrijwillige spaar)bijdragen van deelnemers in het kader van de beschikbare premieregeling. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico fonds

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Directe beleggingsopbrengsten zijn rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten, e.d. Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Indirecte beleggingsopbrengsten zijn gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten:

- ▶ Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen.
- ▶ Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen.
- ▶ Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico fonds.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten risico fonds

Dit is het saldo van overgenomen en overgedragen pensioenaanspraken.

Overige baten

De overige baten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

Overige lasten

De overige lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

5 Toelichting op de balans

(euro x mln)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Aftrek risico deelnemers	Totaal
Stand per 1 januari 2021	500,7	1.560,8	2.788,8	217,9	831,0	-141,6	5.757,6
Aankopen	237,1	1.149,3	2.070,5	-	1.147,9	-9,6	4.595,2
Verkopen	-250,4	-1.170,3	-1.938,9	-59,9	-1.273,8	13,5	-4.679,8
Overige mutaties	-4,4	4,4	-11,6	0,7	56,0	-	45,1
Waardemutaties	67,3	345,3	-53,1	-69,1	16,8	-18,3	288,9
Stand per 31 december 2021	550,3	1.889,5	2.855,7	89,6	777,9	-156,0	6.007,0

Bij: Derivaten met een negatieve waarde

131,7

6.138,7

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Aftrek risico deelnemers	Totaal
Stand per 1 januari 2020	545,8	1.523,4	2.959,8	94,6	625,6	-150,8	5.598,4
Aankopen	110,7	867,8	2.181,4	-	1.138,5	-9,5	4.288,9
Verkopen	-111,9	-842,8	-2.391,2	-53,0	-955,0	22,1	-4.331,8
Overige mutaties	-	-	-4,5	0,8	17,8	-	14,1
Waardemutaties	-43,9	12,4	43,3	175,5	4,1	-3,4	188,0
Stand per 31 december 2020	500,7	1.560,8	2.788,8	217,9	831,0	-141,6	5.757,6

Bij: Derivaten met een negatieve waarde

134,5

5.892,1

De overige mutaties hebben o.a. betrekking op mutaties liquide middelen onder beheer bij de vermogensbeheerder, lopende interest en nog af te handelen beleggingstransacties. De derivaten en collateral met een negatieve positie zijn opgenomen onder de overige schulden.

Tot 2021 waren de beleggingen die worden aangehouden voor risico van deelnemers (BP-regeling) onderdeel van de collectieve portefeuille beleggingen. Sinds 2021 belegt het fonds de gelden voor risico van deelnemers in DC beleggingsmodules van AIM. Hiertoe zijn begin 2021 beleggingen uit de collectieve portefeuille verkocht en beleggingen in de diverse DC modules aangekocht. In 2021 zitten in de aankopen/verkoop ook de transacties die betrekking hebben op het administratief overzetten van de beleggingen van de BP-regeling naar drie modules; Rendement, Rente en Matching.

Reële waarde

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van contante waardeberekeningen, de intrinsieke waarde of een andere methode.

- ▶ Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen (vastgoed)aandelen en obligaties.
- ▶ De netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- ▶ Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Deze rapportages zijn door een accountant gecontroleerd maar de periode van deze rapportages loopt vaak niet synchroon met het boekjaar van het fonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt. Ook banktegoeden worden hier gepresenteerd.

Op basis van deze indeling kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Andere methode(n)	Totaal
Stand per 31 december 2021						
Vastgoedbeleggingen	222,4	-	-	327,9	-	550,3
Aandelen	1.772,3	-	-	117,2	-	1.889,5
Vastrentende waarden	2.435,9	-	-	419,8	-	2.855,7
Derivaten	-	-	89,6	-	-	89,6
Overige beleggingen	197,0	-	-	580,9	-	777,9
Totaal	4.627,6	-	89,6	1.445,8	-	6.163,0

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekningen	Intrinsieke waarde	Andere methode(n)	Totaal
Stand per 31 december 2020						
Vastgoedbeleggingen	202,2	-	-	298,5	-	500,7
Aandelen	1.220,8	-	-	340,0	-	1.560,8
Vastrentende waarden	2.285,6	-	-	503,2	-	2.788,8
Derivaten	-	-	217,9	-	-	217,9
Overige beleggingen	97,0	-	-	734,0	-	831,0
Totaal	3.805,6	-	217,9	1.875,7	-	5.899,2

De opgave van de aandelen, vastrentende waarden en derivaten zijn inclusief de beleggingen voor risico deelnemers en inclusief de derivaten met een negatieve positie.

De overige beleggingen zijn inclusief herbelegd en cash collateral uit hoofde van securities lending.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Schatting van reële waarde

De belangrijkste gehanteerde methoden en veronderstellingen voor het schatten van de reële waarde van financiële instrumenten zijn:

- ▶ Valutaderivaten: forward transacties worden gewaardeerd op de bestaande koersen.
- ▶ Aandelenderivaten: beursgenoteerde futures worden gewaardeerd op genoteerde marktprijzen.
- ▶ Rentederivaten: rente swaps worden gewaardeerd op basis van de Eonia rentecurve.
- ▶ Vastrentende waarden: netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.

Vastgoedbeleggingen

	31-12-2021	31-12-2020
Specificatie naar soort:		
Beursgenoteerd indirect vastgoed	327,9	202,2
Niet beursgenoteerd indirect vastgoed	222,4	298,5
Totaal	550,3	500,7

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2021	31-12-2020
Specificatie naar soort:		
Zelfstandig beursgenoteerde aandelen	1.413,8	1.220,8
Aandelenbeleggingsfondsen	475,7	340,0
Totaal	1.889,5	1.560,8

Per balansdatum is een bedrag van € 155,7 mln (31 december 2020: € 172,4 mln) aan aandelen uitgeleend. Voor het risico van niet teruglevering zijn zekerheden ontvangen tot een bedrag van € 165,0 mln (31 december 2020: € 184,8 mln).

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2021	31-12-2020
Specificatie naar soort:		
Staatsobligaties*	1.564,4	1.493,5
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	730,2	764,2
Obligatiebeleggingsfondsen	169,4	134,6
Hypotheekfondsen	366,8	368,6
Overige	24,9	27,9
Totaal	2.855,7	2.788,8

* Inclusief € 128,2 mln (2020: € 119,0 mln) aan obligaties uitgegeven door financiële instellingen die staatssteun ontvangen.

De obligaties zijn beursgenoteerd.

De hypotheekfondsen en een obligatiebeleggingsfonds zijn niet beursgenoteerd.

Per balansdatum is een bedrag van € 598,1 mln (31 december 2020: € 458,5 mln) aan obligaties uitgeleend. Voor het risico van niet-teruglevering zijn zekerheden ontvangen tot een bedrag van € 615,1 mln (31 december 2020: € 471,8 mln).

Derivaten

	31-12-2021	31-12-2020
Specificatie naar soort:		
Valutaderivaten	-10,9	25,5
Rentederivaten	100,5	192,4
Totaal	89,6	217,9

De derivaten zijn niet beursgenoteerd.

De derivaten met een negatieve waarde zijn opgenomen onder overige schulden en overlopende passiva.

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met geselecteerde partijen met een door Achmea IM, gebaseerd op haar eigen ratingbeleid, gecontroleerde kredietwaardigheid. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

De derivatenposities per 31 december 2021:

Type contract	Contractomvang	Activa	Passiva
Futures	-23,8	-	-
Valutatermijncontracten	1.446,6	4,3	15,2
Renteswaps	121,5	217,0	116,5
Totaal		221,3	131,7

De derivatenposities per 31 december 2020:

Type contract	Contractomvang	Activa	Passiva
Futures	132,3	-	-
Valutatermijncontracten	1.279,0	27,3	1,8
Renteswaps	-200,0	325,1	132,7
Totaal		352,4	134,5

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2021	31-12-2020
Specificatie naar soort:		
Commodities (grondstoffen, edele metalen)	334,2	355,7
Herbelegd en cash collateral	86,1	97,1
Liquide middelen	3,0	-48,1
Hedge funds	294,1	281,1
Geldmarktbeleggingsfondsen	20,1	120,5
Beleggingsdebiteuren	43,6	26,6
Beleggingscrediteuren	-3,2	-1,9
Totaal	777,9	831,0

De commodities en hedge funds zijn niet beursgenoteerd.

Herbelegd en cash collateral kan als volgt worden gesplitst:

	31-12-2021		31-12-2020	
Sector:	Cash	In %	Cash	In %
Financiële instellingen	64,7	75,1	45,8	47,2
Overig	5,5	6,4	5,0	5,1
Overheid	10,5	12,2	8,5	8,8
Cash	5,4	6,3	37,8	38,9
Totaal	86,1	100,0	97,1	100,0

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	2021	2020
Stand per 1 januari	141,6	150,8
Premie en stortingen	9,6	9,1
Onttrekkingen	-13,5	-21,7
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	18,3	3,4
Stand per 31 december	156,0	141,6

De beleggingen voor risico deelnemer zijn volgt gespecificeerd:

	31-12-2021	31-12-2020
Aandelen	117,2	106,2
Vastrentende waarden	31,0	35,4
Derivaten	7,8	-
	156,0	141,6

Onder vastrentende waarden zijn de vastrentende waarden, hypotheek en langlopende rentecontracten opgenomen.

3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Verloopoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen:

	2021	2020
Stand per 1 januari	8,3	8,8
Benodigde interest	-0,7	-0,5
Wijziging marktrente	-0,3	1,0
Overige mutaties	0,2	-1,0
Stand per 31 december	7,5	8,3

Gecedeerde verzekeringen

De werkgever Akzo Nobel N.V. heeft in het verleden bedrijven overgenomen waarvan de opgebouwde pensioenaanspraken zijn achtergebleven bij de verzekeraar waar het pensioen was ondergebracht. De deelnemers zijn volledig in de regeling van het fonds opgenomen, waarbij ook de bij het overgenomen bedrijf doorgebrachte diensttijd pensioengevend is geworden. De bij de verzekeraar opgebouwde nominale aanspraken worden als aftrekbedrag in aanmerking genomen binnen de regeling van het fonds. Bij pensionering wordt door APF het volledige pensioen uitbetaald. De uitkeringen die bij de betreffende verzekeraars zijn opgebouwd moeten worden gecedeerd aan het fonds.

4. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2021	31-12-2020
Vorderingen op werkgevers	10,4	10,5

Over de vordering op de werkgevers wordt geen intrest berekend.
Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan één jaar.

5. Overige activa

	31-12-2021	31-12-2020
ABN AMRO	15,0	44,3

Onder de liquide middelen worden kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen opgenomen die onmiddellijk of op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben. De afname van de liquide middelen is het gevolg van het besluit om niet langer een buffer voor de Covid19 pandemie aan te houden op de bankrekening.

Het fonds heeft een ongebruikte kredietfaciliteit van € 18,0 mln.

PASSIVA

6. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Stichtings- kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2021	0,1	48,9	49,0
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	702,4	702,4
Stand per 31 december 2021	0,1	751,3	751,4

	Stichtings- kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2020	0,1	237,1	237,2
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	-188,2	-188,2
Stand per 31 december 2020	0,1	48,9	49,0

Solvabiliteit

	31-12-2021		31-12-2020	
		In %		In %
Pensioenvermogen	6.098,3	116,2	5.801,5	101,7
Af: technische voorzieningen	5.246,9	100,0	5.703,5	100,0
Eigen vermogen (inclusief achtergestelde lening)	851,4	16,2	98,0	1,7
Af: vereist eigen vermogen	848,1	16,2	915,7	16,1
Overschot/tekort t.o.v. VEV	3,3	-	-817,7	-14,4
Minimaal vereist eigen vermogen	214,7	4,1	233,5	4,1
Actuele dekkingsgraad		116,2		101,7
Beleidsdekkingsgraad		110,8		96,1

De vermogenspositie van het fonds kan worden gekarakteriseerd als voldoende omdat het aanwezig vermogen van het fonds hoger is dan het vereist eigen vermogen en ook hoger ligt dan het minimaal vereist eigen vermogen. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van de door DNB ontwikkelde standaardtoets, de zogenaamde S-toets. De dekkingsgraad wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen (inclusief voorziening pensioenverplichting risico deelnemers). Het pensioenvermogen wordt als volgt vastgesteld: totale activa -/- overige schulden en overlopende passiva -/- achtergestelde lening. Voor het berekenen van de dekkingsgraad wordt artikel 8 van het Financieel Toetsingskader zodanig geïnterpreteerd dat de achtergestelde lening als onderdeel van het eigen vermogen ultimo 2021 voor € 100,0 mln wordt meegenomen. De actuele dekkingsgraad is berekend door het saldo pensioenvermogen € 6.098,3 mln te delen door de technische voorzieningen € 5.246,9 mln en komt daarmee uit op 116,2%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2021	2020
	ln %	ln %
Dekkingsgraad per 1 januari	101,7	106,3
M1 Premie	-0,5	-0,4
M2 Uitkeringen	0,1	0,2
M3 Toeslagen	-	-
M4 Rentetermijnstructuur	6,2	-10,0
M5 Rendement	6,9	5,1
Kruiseffect	0,7	
M6 Overig*	1,1	0,5
Dekkingsgraad per 31 december	116,2	101,7

* Onder M6 valt ook de mutatie van het deel van de achtergestelde lening dat meegenomen mag worden in de dekkingsgraad.

Herstelplan

Het fonds moet op grond van wettelijke regels een herstelplan indienen bij DNB als de beleidsdekkingsgraad onder het niveau van de vereiste dekkingsgraad ligt.

De vereiste dekkingsgraad lag per 31 december 2020 op 116,1% terwijl de beleidsdekkingsgraad 96,1% was. Op 31 maart 2021 is het herstelplan 2021 ingediend bij DNB. Het herstelplan toont aan dat het pensioenfonds bij deze uitgangspunten ruim binnen 10 jaar zal herstellen tot de vereiste dekkingsgraad. DNB heeft het herstelplan beoordeeld.

DNB heeft op 19 mei goedkeuring gegeven aan dit herstelplan.

In het eerste kwartaal van 2022 is het herstelplan 2021 geëvalueerd.

Het niveau van de vereiste dekkingsgraad lag per 31 december 2021 op 116,2%, terwijl de beleidsdekkingsgraad 110,8% was. Omdat de financiële positie onvoldoende is hebben we in het eerste kwartaal van 2022 een aangepast herstelplan 2022 bij DNB ingediend, uitgaande van de actuele situatie. In dit herstelplan 2022 is aangetoond dat we binnen 1 jaar kunnen herstellen tot de vereiste dekkingsgraad.

7. Achtergestelde lening

Dit betreft een bij AkzoNobel opgenomen achtergestelde lening met een rentepercentage van 3,5%. Er vinden geen tussentijdse aflossingen plaats. Bij faillissement zal de lening afgelost worden nadat alle overige schulden zijn voldaan. De achtergestelde lening mag volgens de FTK regelgeving voor maximaal 50% van het Eigen Vermogen van het fonds worden meegeteld ten behoeve van de dekkingsgraad. Ultimo 2021 is dat voor een bedrag van € 100,0 mln. (2020: € 49,0 mln.). De achtergestelde lening kan uitsluitend met toestemming van toezichthouder DNB worden afgelost.

8. Technische voorzieningen voor risico fonds

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2021	2020
Stand per 1 januari	5.561,9	5.237,9
- Pensioenopbouw	95,2	81,3
- Rentetoevoeging	-29,2	-16,8
- Pensioenuitkeringen en afkopen	-200,7	-203,4
- Uitvoeringskosten	-2,6	-2,6
- Saldo overdrachten van rechten	-7,1	-0,3
- Wijziging marktrente*	-327,4	560,5
- Wijziging actuariële uitgangspunten	-	-116,9
- Overige wijzigingen	0,8	22,2
Stand per 31 december	5.090,9	5.561,9

* Inclusief de mutatie op basis van UFR stap 1 (48 mln)

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds naar categorie van deelnemers:

	31-12-2021		31-12-2020	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	5.102	1.321,5	5.151	1.498,3
Gewezen deelnemers	9.187	1.200,8	10.304	1.309,8
Pensioengerechtigden	16.395	2.543,1	16.676	2.721,5
IBNR voorziening voor arbeidsongeschiktheid	-	16,9	-	22,5
Overige bestanddelen*	-	8,6	-	9,8
	30.684	5.090,9	32.131	5.561,9

* De overige bestanddelen bestaan onder andere uit een voorziening voor latent wezenpensioen, AOW Eigen Beheer en een voorziening voor premiebijdragen.

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

De technische voorzieningen hebben een langlopend karakter.

Toeslagverlening

De toeslagverlening over de pensioenaanspraken en -rechten als gevolg van de loon- en prijsontwikkelingen is voorwaardelijk. De financiële positie van het fonds speelt hierbij een belangrijke rol.

Het fonds probeert de opgebouwde pensioenaanspraken van deelnemers aan de pensioenregeling te verhogen op basis van de algemene loonindex van AkzoNobel met inachtneming van het daaromtrent bepaalde in het pensioenreglement. Onder de algemene loonindex vallen uitsluitend de inkomensverhogingen die door de directie van AkzoNobel als algemeen worden aangemerkt. Voor gewezen deelnemers wordt het door het CBS gepubliceerde prijsindexcijfer -'CPI Alle Huishoudens Totaal' over de periode september-september - met een maximum van 4% met inachtneming van het bepaalde in het pensioenreglement gebruikt. Er is geen recht op verhoging en het is niet zeker of en in hoeverre verhoging zal plaatsvinden. De toezegging van de verhoging is derhalve voorwaardelijk. Het bestuur beslist of wel of geen toeslagverlening van de pensioenaanspraken plaatsvindt. De verhoging is mede afhankelijk van de vermogenspositie van het fonds.

Toeslagverlening actieven en inactieven in 2021

Eind 2021 vond besluitvorming plaats over verhoging van pensioenaanspraken per 1 januari 2022.

In het FTK is bepaald dat (gedeeltelijke) toeslagverlening pas mogelijk is bij een beleidsdekkingsgraad van tenminste 110%. Peildatum is de positie per 30 september 2021.

Aangezien de beleidsdekkingsgraad van het fonds zich op deze peildatum niet boven 110% bevond, kon per 1 januari 2022 geen toeslag worden toegekend.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% toeslag is verleend. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom de komende jaren niet te verwachten.

9. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2021	2020
Stand per 1 januari	141,6	150,8
Stortingen	9,7	9,1
Onttrekkingen	-13,6	-21,7
Waardemutaties	18,3	3,4
Stand per 31 december	156,0	141,6

10. Overige schulden en overlopende passiva

	2021	2020
Uitkeringen	3,0	2,7
Derivaten met negatieve waarde	131,7	134,5
Verplichtingen uit hoofde van herbelegd en cash collateral	86,1	97,1
Afdracht loonheffing en premies	4,3	4,4
Te betalen kosten	0,4	0,7
Af te dragen BTW uit premie	0,1	0,1
Schulden inzake verlegde BTW	0,2	0,2
Overige schulden	3,5	4,6
	229,3	244,3

De schulden hebben overwegend een resterende looptijd van minder dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de deelnemers en de onderneming na afloop van de uitvoeringsovereenkomst moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het overschot respectievelijk tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

	31-12-2021	31-12-2020
Technische voorzieningen	5.246,9	5.703,5
Buffers:		
S1 Renterisico	55,6	4,9
S2 Risico zakelijke waarden	663,1	723,2
S3 Valutarisico	113,1	113,4
S4 Grondstoffenrisico	103,8	113,2
S5 Kredietrisico	206,2	250,4
S6 Verzekeringstechnisch risico	120,1	131,8
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	143,6	157,6
Diversificatie effect	-557,4	-578,8
Totaal S (vereiste buffers)	848,1	915,7
Vereist vermogen (art. 132 Pensioenwet)	6.095,0	6.619,2
Aanwezig vermogen	6.098,3	5.801,5
Overschot/Tekort	3,3	-817,7

Het fonds heeft ter afdekking van risico's bepaalde derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers op de volgende wijze rekening gehouden:

Renterisico

Op basis van het strategisch beleid wordt tenminste 45% van het renterisico op basis van markttrente afgedekt.

Valutarisico

Voor de beleggingscategorieën aandelen (wereld en opkomende markten) en indirect vastgoed wordt het valutarisico van een aantal valuta strategisch voor 75% afgedekt en voor de beleggingscategorieën bedrijfsobligaties US en obligaties opkomende markten bedraagt deze afdekking 100%. Daarnaast vindt voor de beleggingscategorie High Yield de afdekking plaats binnen de beleggingsinstellingen.

Bij de berekening van de buffers past het fonds de standaardmethode toe, waarbij voor actief beheer van de aandelenportefeuille (S10), op basis van de volatiliteit van deze portefeuille een correctie wordt toegepast voor risico zakelijke waarden. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- ▶ beleggingsbeleid
- ▶ premiebeleid
- ▶ herverzekeringsbeleid
- ▶ toeslagenbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. De waardedaling van de beleggingen is het prijsrisico. Het fonds belegt in zakelijke waarden en vastrentende waarden. Bij belegging in zakelijke waarden is het de verwachting dat deze op termijn een hoger rendement genereren welke nodig is gezien de toeslagambitie van het fonds. De beheersing van de risico's van beleggingen in zakelijk waarden wordt bereikt door voldoende spreiding over beleggingscategorieën, regio's en sectoren.

Het valutarisico van beleggingen in USD, GBP, JPY, CHF, CAD en AUD wordt volledig afgedekt door het afsluiten van valuta termijn contracten. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de uitvoerder in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat door een daling van de marktrente de waarde van de pensioenverplichtingen harder stijgt (verlies) dan de waarde van de vastrentende waarden portefeuille (winst). Het renterisico is expliciet geworden door de overgang van een vaste rekenrente naar een rekenrente op basis van de swapcurve in het kader van het financieel toetsingskader van DNB.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2021		31-12-2020	
	Balanswaarde	Duration	Aantal	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	2.855,7	7,3	2.788,8	7,2
Duration van de vastrentende waarden (na derivaten)	2.956,3	13,9	3.006,7	12,1
Duration van de totale portefeuille (na derivaten)*	6.033,5	7,3	5.825,5	6,9
Technische voorzieningen	5.246,9	16,3	5.703,4	16,8

* Betreft duration van de totale portefeuille (na derivaten) exclusief beleggingsvorderingen en -schulden, liquide middelen en lopende interest.

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde 'duration-mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt. Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de 'duration-mismatch'. De duration mismatch kan worden verkleind door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen, het binnen de portefeuille vervangen van kortlopende obligaties door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de 'duration-mismatch' verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Met een swaption kan het fonds tijdelijk het risico van een verdere rentedaling afdekken. Hiervoor betaalt het fonds een premie. Bij het afsluiten van een swap of een swaption kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt, maar worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit-, tegenpartij- en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
		In %		In %
Resterende looptijd < 1 jaar	96,0	3,4	181,7	6,5
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	799,4	28,0	708,2	25,4
Resterende looptijd > 5 jaar	1.960,3	68,6	1.898,9	68,1
	2.855,7	100,0	2.788,8	100,0

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden oftewel prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie.

Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:

	31-12-2021		31-12-2020	
		In %		In %
Europa	513,6	93,4	472,0	94,3
Noord-Amerika	29,4	5,3	20,5	4,1
Azië	3,3	0,6	3,6	0,7
Oceanië	4,0	0,7	4,6	0,9
	550,3	100,0	500,7	100,0

Specificatie aandelen naar sector:

	31-12-2021		31-12-2020	
		In %		In %
Energie	38,7	2,1	19,0	1,2
Industrie	151,3	8,0	111,8	7,2
Technologie	387,5	20,3	311,9	19,9
Gezondheidszorg	232,0	12,3	170,9	11,0
Telecommunicatie	142,7	7,6	130,8	8,4
Basismaterialen	65,5	3,5	75,2	4,8
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	269,3	14,3	201,5	12,9
Handel	392,0	20,8	350,8	22,5
Nutsbedrijven	56,9	3,0	47,4	3,0
Diversen	153,6	8,1	141,5	9,1
	1.889,5	100,0	1.560,8	100,0

Specificatie aandelen naar regio:

	31-12-2021		31-12-2020	
		In %		In %
Europa	381,0	20,2	336,7	21,6
Noord-Amerika	1.013,3	53,6	770,2	49,3
Azië	131,7	7,0	123,1	7,9
Oceanië	47,8	2,5	48,9	3,1
Opkomende markten	315,4	16,7	281,9	18,1
Wereldwijd	0,3	-	-	-
	1.889,5	100,0	1.560,8	100,0

S3 Valutarisico

Het totaalbedrag dat niet in euro's is belegd bedraagt ultimo 2021 circa 37,4% (2020: 33,9%) van de beleggingsportefeuille en is voor 79,6% (2020: 81,4%) afgedekt door de euro. De belangrijkste valuta daarin zijn USD en GBP. Het strategische beleid van het fonds is om USD, GBP, JPY, CHF, CAD en AUD op strategische gewichten af te dekken. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 10,9 mln negatief.

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2021	Nettopositie na afdekking 2020
US dollar *	1.401,9	-1.158,8	243,1	214,7
Britse pond	147,8	-122,9	24,9	38,2
Japanse yen	76,3	-63,3	13,0	15,7
Zwitserse frank	58,7	-41,6	17,1	24,9
Zweedse kroon	52,6	-	52,6	35,9
Deense kroon	12,6	-	12,6	8,3
Noorse kroon	7,2	-	7,2	10,2
Canadese dollar	75,4	-32,2	43,2	14,5
Australische dollar	46,5	-18,9	27,6	22,6
Chinese Yuan	22,8	-	22,8	-
Hong Kong dollar	96,6	-	96,6	94,7
Taiwan dollar	48,8	-	48,8	36,2
Indische roepie	36,8	-	36,8	27,8
Russische roebel	1,9	-0,4	1,5	0,9
Overige valuta	108,8	-	108,8	130,6
	2.194,7	-1.438,1	756,6	675,2

* Verondersteld wordt dat 25% (2020: 25%) van de emerging markets aandelen gerelateerd zijn aan de Amerikaanse dollar en daarom wordt deze categorie voor 25% afgedekt naar euro.

De contractsomvang van de valutaderivaten wijkt af van de contractomvang op pagina 82, omdat de afdekking die plaatsvindt in externe beleggingsfondsen niet in deze tabel is opgenomen

S4 Grondstoffenrisico

Het fonds belegt conform de beleggingsrichtlijnen middels commodity derivaten in grondstoffen.

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

Specificatie vastrentende waarden naar sector:

	31-12-2021		31-12-2020	
		In %		In %
Nederlandse overheidsinstellingen	338,4	11,9	227,4	8,2
Buitenlandse overheidsinstellingen	1.189,0	41,6	1.220,1	43,8
Beleggingsinstellingen	2,2	0,1	-	-
Financiële instellingen	824,4	28,8	773,6	27,5
Handel	140,2	4,9	161,4	5,8
Basismaterialen	30,1	1,1	34,5	1,2
Industrie	73,2	2,6	79,7	2,9
Olie en gas	80,4	2,8	79,9	2,9
Nutsbedrijven	61,1	2,1	64,1	2,3
Technologie	20,8	0,7	32,9	1,2
Gezondheidszorg	44,5	1,6	63,6	2,3
Telecommunicatie	40,1	1,4	37,6	1,4
Andere instellingen	11,3	0,4	14,0	0,5
	2.855,7	100,0	2.788,8	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
		In %		In %
AAA	1.171,3	41,0	981,4	35,1
AA	570,3	20,0	664,2	23,8
A	398,2	13,9	347,9	12,5
BBB	457,3	16,0	553,6	19,9
BB	121,6	4,3	102,7	3,7
B	86,7	3,0	83,8	3,0
CCC	33,6	1,2	31,0	1,1
CC en lager	2,7	0,1	4,5	0,2
Geen rating	14,0	0,5	19,7	0,7
	2.855,7	100,0	2.788,8	100,0

De ratings zijn gebaseerd op de SAC rating, de Syntrus Achmea Composite long term debt rating. Dit is een gemiddelde van de 3 ratings van Moody's, Standard & Poors en Fitch.

Er is blootstelling naar debiteuren vanaf CCC en lager via de beleggingsinstellingen Global Emerging Market Debt Fund en de Global High Yield Pool.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van herbelegd collateral vanuit securities lending kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
		In %		In %
AAA	9,0	10,5	10,5	10,8
AA	16,0	18,6	11,2	11,5
A	51,3	59,6	37,6	37,8
BBB	4,4	5,1	0,0	0,0
Cash	5,4	6,3	37,8	38,9
	86,1	100,0	97,1	100,0

S6 Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2020 met adequate correcties voor ervaringssterfte en een opslag voor sterftetrend-ontwikkeling is het langlevensrisico zo goed mogelijk verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor nog niet volledig is voorzien.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico kan het volgende worden gemeld:

- ▶ Als gevolg van de samenstelling van het verzekerd bestand zijn de uitkeringen structureel hoger dan de premies.
- ▶ Ultimo 2021 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft de volgende posten (in %):

	31-12-2021	31-12-2020
Staatsobligaties Duitsland	7,2	6,6
Staatsobligaties Nederland	5,2	3,7
Staatsobligaties Ierland	2,2	-
Staatsobligaties Oostenrijk	-	2,1
AeAM Dutch Mortgage Fund	-	2,1
Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund inzake APF	-	2,7

In het algemeen geldt dat een concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Ondanks het feit dat in bovenstaande tabel grote concentraties gepresenteerd zijn is naar de mening van het bestuur geen aanvullende buffer in S8 nodig.

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste internebeheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark. De tracking error over 2021 is 3,0% (2020: 3,0%).

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De bestuurders ontvangen een vaste vergoeding. Er zijn geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders en er zijn geen vorderingen op (voormalige) bestuurders. Onder punt 16 is meer informatie opgenomen betreffende de vergoeding voor bestuursleden.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomsten tussen fonds en werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant: de werkgevers leveren de basisgegevens aan. Met de werkgevers heeft het fonds de afspraak dat voor een periode van vijf jaren een vaste premie wordt berekend.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Het fonds leent sinds jaren effecten uit (securities lending), waarbij als zekerheid cash (liquiditeiten) of non-cash (effecten) wordt ontvangen van de lenende partij. De verhouding tussen uitgeleende effecten en de ontvangen zekerheden blijken uit onderstaande tabel:

	31-12-2021	31-12-2020
Uitgeleende effecten		
Aandelen	155,7	172,4
Vastrentende waarden	598,1	458,5
	753,8	630,9
Actuele waarde ontvangen zekerheden		
Cash (herbelegd)	80,7	59,2
Cash (niet-herbelegd)	5,4	37,8
Non cash	694,0	559,6
	780,1	656,6

De ontvangen cash wordt door de custodian Northern Trust hoofdzakelijk belegd in kortlopende instrumenten. Het cash collateral is in de balans verantwoord onder de overige beleggingen.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft een uitbestedingsovereenkomst met Achmea Pensioenservices, met een looptijd tot en met 31 december 2023. De vergoeding in 2021 bedroeg € 2,7 mln (2020: € 3,0). De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 5,9 mln.

In 2016 is een contract met Achmea Investment Management afgesloten voor onbepaalde tijd, met een opzegtermijn van één maand. Verder heeft het fonds een contract met Sweco Capital Consultants afgesloten voor beheer van en advies over de vastgoedportefeuille. Voor de dienstverlening met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen heeft het fonds een contract met BMO Global Asset Management.

Geen van de contracten classificeert in principe als langlopende contractuele verplichting.

Onderpand derivaten

Het fonds heeft eind 2021 € 116,8 mln (2020: 215,2 mln) aan onderpand ontvangen in de vorm van hoogwaardige (staats)obligaties als gevolg van een positieve waardeontwikkeling van derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Daarnaast heeft het fonds € 29,7 mln (2020: 43,8 mln) aan onderpand verstrekt in de vorm van hoogwaardige (staats)obligaties als gevolg van een negatieve waardeontwikkeling van derivaten.

Bij het aangaan van de derivaten is tevens onderpand verstrekt aan de centrale clearing partijen in de vorm van hoogwaardige (staats)obligaties. Eind 2021 betrof dit € 68,9 mln (2020: € 36,2 mln). Het fonds heeft eind 2021 € 35,5 mln (2020: € 67,0 mln) aan onderpand ontvangen van de centrale clearing partijen in de vorm van cash, als gevolg van een positieve waardeontwikkeling van derivaten.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Wijziging Ultimate Forward Rate

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2021 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft.

Als de technische voorziening ultimo 2021 reeds gebaseerd zou zijn op de UFR parameters die van toepassing zijn vanaf 1 januari 2022 (de tweede stap van de nieuwe UFR) dan zou de TV met circa 0,4% stijgen. De actuele dekkingsgraad zou dan 115,8% bedragen.

Oekraïne Crisis

Op 24 februari 2022 is Rusland buurland Oekraïne binnengevallen. De Europese Unie heeft naar aanleiding hiervan sancties ingesteld tegen Rusland. In eerste instantie was de negatieve impact het grootst op de koersbeweging van de Russische roebel. Het fonds had geen beleggingen genoteerd in de Russische munt. Ook de negatieve impact op de koersen van Russische (staats)obligaties en aandelen door de sluiting van de beurs van Moskou groot.

In de beleggingsportefeuille van het fonds was per balansdatum in beperkte mate sprake van exposure naar Rusland (€ 19,3 mln., 0,32% van totaal belegd vermogen) en Oekraïne (€ 3,7 mln., 0,06% van totaal belegd vermogen). Het fonds had geen exposure naar Belarus. Meteen na de inval eind februari is de handel op de beurs van Moskou stopgezet. Sinds die tijd is geen handel mogelijk en zijn geen marktprijzen afgegeven. De actuele waarde van de beleggingen in Rusland en Oekraïne is niet bekend maar dit is indicatief € 2,9 mln. Het bestuur heeft besloten om beleggingen in de Russische staats(bedrijven) uit te sluiten en te verkopen wanneer de financiële markten dit mogelijk maken.

Tot op heden is het nog niet gelukt de posities te verkopen, maar dit zal worden uitgevoerd zo snel dit mogelijk is. Wij verwachten dat de verkoopopbrengst zeer beperkt tot nihil zal zijn. Het bestuur monitort de gevolgen van de Russische invasie in Oekraïne en de impact op de financiële markten nauwlettend.

Tot op heden zijn geen aanvullende mitigerende maatregelen doorgevoerd.

De door deze crisis stijgende rente en grondstofprijzen hebben een positief effect op de financiële positie van het fonds. Hier staat echter tegenover dat het verhoogde inflatieniveau impact zal hebben op de benodigde middelen voor toeslagverlening.

6 Toelichting op de staat van baten en lasten

(euro x mln)

LASTEN

11. Premiebijdragen voor risico fonds van werkgevers en werknemers

	2021	2020
Periodieke premiebijdragen werkgevers	69,7	66,1
Periodieke premiebijdragen werknemers TNP	0,8	0,6
	70,5	66,7

Het fonds verzekert een collectieve pensioenregeling met vaste werkgeverspremie (CDC-regeling). Deze vaste werkgeverspremie is vastgelegd in de cao's van AkzoNobel respectievelijk Nouryon en bedraagt 22,1% van de som van de pensioengrondslagen.

De totale pensioenpremie wordt jaarlijks berekend op basis van de afspraken in de betreffende uitvoeringsovereenkomst:

- ▶ De uitvoeringsovereenkomst tussen AkzoNobel en het fonds is afgesloten voor de periode 1 januari 2021 tot en met 31 december 2023. De totale pensioenpremie in 2021 is bepaald op 29,8% van de pensioengrondslag. De deelnemersbijdrage is gelijk aan het verschil tussen de totale pensioenpremie en de vaste werkgeverspremie, ofwel 7,7% van de pensioengrondslag.
- ▶ De uitvoeringsovereenkomst tussen Nouryon en het fonds is afgesloten voor de periode 1 januari 2021 tot en met 31 december 2023. De totale pensioenpremie in 2021 is bepaald op 29,8% van de pensioengrondslag. De deelnemersbijdrage is gelijk aan het verschil tussen de totale pensioenpremie en de vaste werkgeverspremie, ofwel 6,3% van de pensioengrondslag.
Per 1 juli 2021 is Nobian afgesplitst van Nouryon. Nobian heeft een uitvoeringsovereenkomst met het fonds afgesloten voor de periode 1 juli 2021 tot en met 31 december 2023.
Per 1 oktober 2021 is Salt Specialties afgesplitst van Nobian. Salt Specialties heeft een uitvoeringsovereenkomst met het fonds afgesloten voor de periode 1 oktober 2021 tot en met 31 december 2023.
In 2021 zijn de totale pensioenpremie en deelnemersbijdrage voor Nobian en Salt Specialties gelijk aan die van Nouryon. Vanaf 2022 worden de premiepercentages vastgesteld op basis van de eigen deelnemersbestanden van Nobian en Salt Specialties.

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2021	2020
Kostendekkende premie	113,0	98,0
Gedempte kostendekkende premie	68,1	49,0
Feitelijke premie	70,5	66,7

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2021	2020
Jaarlijkse inkoop	97,0	82,7
Solvabiliteitsopslag	16,0	14,3
Uitvoeringskosten	-	1,0
	113,0	98,0

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premie is als volgt:

	2021	2020
Jaarlijkse inkoop	39,0	29,5
Solvabiliteitsopslag	6,8	5,1
Uitvoeringskosten	-	1,0
Koopsom voorwaardelijke toeslagen	20,3	13,4
	68,1	49,0

12. Premiebijdragen voor risico deelnemers

	2021	2020
Periodieke premies	9,9	9,4

13. Beleggingsresultaten voor risico fonds

2021	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	11,0	67,3	-1,3	77,0
Aandelen	33,0	325,0	-3,1	354,9
Vastrentende waarden	40,5	-52,4	-0,8	-12,7
Derivaten	1,9	-67,8	-0,1	-66,0
Overige beleggingen	0,7	16,8	-7,7	9,8
Securities lending	0,9	-	-	0,9
	88,0	288,9	-13,0	363,9
2020	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	8,3	-43,9	-1,2	-36,8
Aandelen	28,1	11,4	-4,8	34,7
Vastrentende waarden	47,1	40,9	-1,0	87,0
Derivaten	-0,1	175,5	-0,1	175,3
Overige beleggingen	-0,9	4,1	-5,7	-2,5
Securities lending	0,8	-	-	0,8
	83,3	188	-12,8	258,5

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan uit beheervergoedingen en performancegerelateerde vergoedingen.

De overige vermogensbeheerkosten omvatten de kosten voor fiduciair beheer, bewaarloon, advieskosten vermogensbeheer en overige kosten.

Het aandeel van het fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 13,6 mln (2020: € 9,1 mln).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. De geschatte transactiekosten in 2021 bedroegen € 9,8 mln (2020: € 12,4 mln). Uitgedrukt als percentage van het totaal gemiddeld vermogen komt dit neer op 0,17% (2020: 0,22%).

De totale kosten vermogensbeheer (inclusief transactiekosten) bedragen € 36,4 mln (2020: € 34,2 mln). Dit is 0,61% (2020: 0,62%) van het gemiddeld belegd vermogen. De kosten vermogensbeheer (exclusief transactiekosten) bedragen € 26,6 mln (2020: € 21,9 mln.) Dit is 0,45% (2020: 0,40%) van het gemiddeld belegd vermogen.

14. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

	2021	2020
Aandelen	20,3	1,0
Vastrentende waarden	-0,7	2,4
Derivaten	-1,3	-
	18,3	3,4

Dit betreft de netto beleggingsresultaten na aftrek van de kosten die in de beleggingsfondsen zijn ingebouwd.

15. Pensioenuitkeringen

	2021	2020
Ouderdomspensioen	145,0	146,4
Partnerpensioen	52,5	53,2
Wezenpensioen	0,2	0,3
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1,4	1,3
Afkopen	1,4	1,6
	200,5	202,8

De toeslagverlening van de uitkeringen per 1 januari 2022, zoals vastgesteld door het bestuur bedraagt 0,0% (2021: 0,0%).

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 503,24 (2020: € 497,27) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66). Deze bedragen zijn uiteraard niet in miljoenen.

16. Pensioenuitvoeringskosten

	2021	2020
Administratiekosten	3,2	3,8
Administratiekosten (bestuursbureau)	1,0	1,0
Controle- en advieskosten	0,2	0,3
Bestuurskosten	0,3	0,4
Overige kosten	0,4	0,4
Kosten toeberekend aan vermogensbeheer	-0,8	-0,9
	4,3	5,0

Specificatie van de accountantskosten begrepen in de controle- en advieskosten, betrekking hebbend op het betreffende boekjaar:

Honoraria onafhankelijke accountant

2021	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
Controle van de jaarrekening	0,1	-	0,1
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	0,1	-	0,1

2020	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
Controle van de jaarrekening	0,1	-	0,1
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	0,1	-	0,1

Deze controlewerkzaamheden zijn zowel in 2021 als in 2020 uitgevoerd door Deloitte Accountants B.V.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het fonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Bezoldiging Personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden zijn uitbesteed aan Achmea Pensioenservices. Met de medewerkers van het bestuursbureau zijn individuele dienstverleningsovereenkomsten gesloten. De bestuurders ontvangen een vacatievergoeding en een vergoeding voor reiskosten. De vacatievergoeding bedraagt € 0,20 mln (2020: € 0,19 mln). Voor bestuursleden die in dienst zijn van een van de werkgevers wordt deze vergoeding aan de betreffende werkgevers betaald.

Leden van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht ontvangen een vooraf vastgestelde vergoeding. Voor leden van het verantwoordingsorgaan die in dienst zijn van een van de werkgevers wordt deze vergoeding aan de betreffende werkgevers betaald.

17. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2021	2020
- Pensioenopbouw	95,2	81,3
- Rentetoevoeging	-29,2	-16,8
- Pensioenuitkeringen en afkopen	-200,7	-203,4
- Uitvoeringskosten	-2,6	-2,6
- Saldo overdrachten van rechten	-7,1	-0,3
- Wijziging marktrente*	-327,4	560,5
- Wijziging actuariële uitgangspunten	-	-116,9
- Overige wijzigingen	0,8	22,2
	-471,0	324,0

* Inclusief de mutatie op basis van UFR stap 1 (48 mln)

- Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

- Toeslagen

Het fonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de CAO. De toeslag heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslag bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Het fonds streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. In 2021 en 2020 zijn geen toeslagen toegekend.

- Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is opgerent met $-/-0,533\%$ (2020: $-/-0,324\%$), zijnde de éénjaarsrente per 31 december 2020.

- Pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

- Uitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

- Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

Onder toelichting 20 is de wijziging uit hoofde van overdracht van rechten voor risico fonds opgenomen.

- Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de door DNB gepubliceerde actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente. Stap 1 van de UFR aanpassing valt hier ook onder.

- Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

- Kostenopslag

De opslag voor toekomstige excassokosten bedraagt $2,2\%$ (2020: $2,2\%$) van de netto technische voorzieningen.

18. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Een nadere specificatie van deze mutatie is opgenomen onder toelichting 9.

19. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	2021	2020
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	0,8	0,5

Voor een toelichting op de mutatie wordt verwezen naar de toelichting op de het herverzekeringsdeel van de technische voorziening (toelichting 3).

20. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2021	2020
Inkomende waardeoverdrachten	-0,4	-0,6
Inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	-1,3	-0,6
Uitgaande waardeoverdrachten	3,6	1,0
Uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	5,0	0,1
	6,9	-0,1

Deelnemers hebben de mogelijkheid om bij ontslag de contante waarde van de pensioenaanspraken naar een andere pensioenuitvoerder (pensioenfonds/verzekeraar) over te dragen. In het kader van deze mogelijkheden heeft het fonds dan ook te maken met inkomende en uitgaande geldstromen. Daarnaast worden binnen het fonds, als gevolg van ontslag of overlijden van een deelnemer, kapitalen (DC-regeling) aangewend voor inkoop van pensioenaanspraken (DB-regeling). De feitelijke financiële geldstromen zijn in bovenstaande tabel weergegeven; de aanwending van kapitalen heeft geen financiële geldstroom tot gevolg.

Het fonds heeft € 1,8 mln. aan inkomende waardeoverdrachten ontvangen (2020: € 1,2 mln.), waarvan € 1,7 mln. voor risico fonds. Aan de pensioenverplichtingen dient voor deze deelnemers een bedrag van € 1,5 mln. te worden toegevoegd (2020: € 1,2 mln.). Per saldo een resultaat van € 0,2 mln. (2020: € 0,0 mln.). Voor uitgaande waardeoverdrachten heeft het fonds € 8,6 mln. betaald (2020: € 1,1 mln.). Uit de pensioenverplichtingen is voor deze deelnemers een bedrag van € 8,6 mln. vrijgevallen (2020: € 1,5 mln.). Per saldo een resultaat in 2021 van € 0,0 mln. (2020: € 0,4 mln.).

In 2021 is € 12,1 mln. (2020: € 22,1 mln.) vanuit de kapitalen (DC-regeling) aangewend voor inkoop van pensioenaanspraken (DB-regeling). Rekening houdende met de voor 2021 geldende inkoop tarieven, dient voor deze deelnemers een bedrag van € 17,0 mln. aan de pensioenverplichtingen te worden toegevoegd (2020: € 27,2 mln.). Per saldo een verlies op uitruil DC- en DB-regeling van € -4,9 mln. (2020: € -5,1 mln.).

Het resultaat op waardeoverdrachten wordt voornamelijk bepaald door de verschillen in grondslagen die voor de berekeningen van de waardeoverdrachten worden gehanteerd. Voor de inkomende en uitgaande waardeoverdrachten worden een standaardtarief en fondsgrondslagen gebruikt.

21. Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers

	2021	2020
Inkomende waardeoverdrachten	-0,1	-0,1
Uitgaande waardeoverdrachten	1,1	-
	1,0	-0,1

22. Herverzekeringen

	2021	2020
Uitkeringen	-0,2	-0,2

23. Overige lasten

	2021	2020
Rentelasten achtergestelde lening	3,5	3,5

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming saldo van baten en lasten

Volgens artikel D3.3.1. van de ABTN wordt door het fonds een algemene reserve aangehouden. Deze is bedoeld voor het opvangen van niet gekwantificeerde risico's, zoals algemene bedrijfsrisico's en kostenrisico's, als buffer voor beleggingsrisico's en als bron voor mogelijke toekomstige indexaties. Het saldo van baten en lasten wordt via de resultaatbestemming en na aftrek van het saldo van de mutaties in bestemde reserves, toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserves, al naar gelang de uitkomst.

Het resultaat over het verslagjaar is geheel gemuteerd in de algemene reserve.

ACTUARIËLE ANALYSE

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2021 en 2020 blijken uit het volgende overzicht:

	2021	2020
Resultaat op beleggingen	393,1	275,3
Resultaat op mutatie TV door wijziging rentetermijnstructuur	327,1	-560,0
Resultaat op premie	-27,4	-16,9
Resultaat op waardeoverdrachten	0,2	0,4
Resultaat op kosten	1,4	0,3
Resultaat op uitkeringen	-0,3	0,1
Resultaat op kansen	11,8	-0,6
Resultaat op overige oorzaken	-3,5	-3,5
Resultaat wijziging actuariële grondslagen	-	116,7
Resultaat	702,4	-188,2

Bespreking Resultaat

Resultaat op beleggingen

Het behaalde directe en indirecte beleggingsrendement in 2021 was hoger dan de benodigde interest voor de verplichtingen (gelijk aan de 1-jaars rente uit de rentetermijnstructuur per 31 december 2020: $-/-0,533\%$). Daardoor ontstond een positief resultaat op beleggingsopbrengsten van € 393,1 mln.

Resultaat op mutatie TV door wijziging rentetermijnstructuur

Ultimo 2021 heeft de omrekening plaatsgevonden van de technische voorziening op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2020, één jaar forward, naar de rentetermijnstructuur per 31 december 2021. De aanpassing van de ultimate forward rate (UFR) primo 2021 maakt hier onderdeel van uit.

De gemiddelde rekenrente is met 0,37%-punten gestegen (ultimo 2021: 0,53%, ultimo 2020, 1 jaar forward: 0,16%). De hogere rente leverde een positief resultaat op van € 327,1 mln. op, door onttrekking van dit bedrag aan de technische voorziening.

Resultaat op premie

Het resultaat op bijdragen is het verschil tussen enerzijds de in het boekjaar van de werkgever en werknemers ontvangen bijdragen en anderzijds het benodigde bedrag voor de reglementaire pensioenopbouw en de door het fonds van de werkgever overgenomen uitkeringsverplichtingen in verband met CAO afspraken.

In 2021 bedroeg de werkgeversbijdrage 28,5% van de grondslagsom waarover (middelloon) pensioen wordt opgebouwd.

In 2021 werd € 70,5 mln. aan werkgevers en werknemersbijdragen ontvangen voor reglementaire pensioeninkoop in de middelloonregeling.

Resultaat op waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdrachten bedraagt € 0,2 mln. positief (2020: € 0,4 mln.). Op waardeoverdrachten wordt een resultaat behaald, omdat de overdrachtssom op wettelijk voorgeschreven grondslagen dient te worden vastgesteld. Deze grondslagen wijken af van de grondslagen waarop de technische voorziening is gebaseerd.

Resultaat op kosten

Het resultaat op kosten bedraagt € 1,4 mln. positief. De vrijval aan kosten uit premie en uitkeringen (€ 7,5 mln.), is hoger dan de som van de feitelijke kosten (€ 4,3 mln.) en de aan de technische voorziening toe te voegen kosten (€ 1,8 mln.).

Resultaat op kansen

Het resultaat op kansen wordt gevormd door het positieve resultaat op sterfte (€ 14,3 mln.), het resultaat op arbeidsongeschiktheid (€ 4,2 mln.) en het negatieve resultaat op overige mutaties (€ 6,7 mln.).

Resultaat op overige oorzaken

Het resultaat op andere oorzaken bestaat uit de rente op de achtergestelde lening van € 100 mln. en bedraagt € 3,5 mln. negatief.

Ondertekening

Arnhem, 17 mei 2022

Stichting Pensioenfonds APF

Het bestuur

Han Jalink
(voorzitter)

Aldert Boonen

Dick Luijckx
(plaatsvervangend voorzitter/secretaris)

Gerrit-Willem Gramser

Bart Kaster
(penningmeester)

Donald Schut

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds APF te Arnhem is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds APF, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 46.400.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 2.900.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- ▶ toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- ▶ het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- ▶ de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- ▶ het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds APF is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 17 mei 2022

drs. Gerry Koning AAG FRM
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds APF

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Pensioenfonds APF te Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds APF op 31 december 2021 en van het saldo van baten en lasten over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2021.
2. De staat van baten en lasten over 2021.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds APF zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

INFORMATIE TER ONDERSTEUNING VAN ONS OORDEEL

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 58.000.000. De materialiteit is gebaseerd op circa 1% van het pensioenvermogen. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 2.900.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controle-aanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de stichting en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

► **Doorbreking van de interne beheersmaatregelen.**

Wij hebben in onze controle werkzaamheden uitgevoerd op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen waaronder het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden op boekingen en andere aanpassingen die hebben plaatsgevonden bij het opstellen van de jaarrekening.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur en het bestuursbureau.

Uit het geheel van onze werkzaamheden volgden geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controle-aanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op de stichting door inlichtingen in te winnen bij het bestuursbureau, het lezen van notulen van het bestuur en het beoordelen van correspondentie met de toezichthouders. Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, de volgende wet- en regelgeving overwogen: naleving van de Pensioenwet en regelgeving voor financiële verslaggeving, de vereisten in het kader van Titel 9 van Boek 2 BW (waaronder RJ 610) aangemerkt als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten. Daarnaast is Stichting Pensioenfonds APF onderworpen aan overige wet- en regelgeving waarvan de gevolgen van niet naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken.

Controle-aanpak continuïteit

Onze verantwoordelijkheden hebben, evenals de verantwoordelijkheden van het Bestuur van het pensioenfonds, betrekking op de continuïteitsveronderstelling die wordt beschreven in het hoofdstuk “Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening” hieronder. Bij het vervullen van onze verantwoordelijkheden hebben we werkzaamheden uitgevoerd waaronder het evalueren van de beoordeling door het bestuur van het vermogen van de stichting om haar continuïteit te handhaven en het overwegen van de impact van financiële, operationele en andere omstandigheden, alsmede de solvabiliteitspositie van de stichting. Op basis van deze procedures hebben we geen rapporteerbare bevindingen met betrekking tot het vermogen van de stichting om haar continuïteit te handhaven. Voorts merken wij op dat op grond van artikel 134 van de Pensioenwet het bestuur de pensioenaanspraken kan korten indien voldaan wordt aan de voorwaarden zoals gesteld in dat artikel, hetgeen een inherente ondersteuning van de continuïteit vormt.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving van het kernpunt

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Stichting Pensioenfonds APF is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleids-beslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de dekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of Stichting Pensioenfonds APF voldoende buffers heeft.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat de toelichting met betrekking tot de dekkingsgraad, (minimaal) vereist eigen vermogen en herstelplan niet conform wet- en regelgeving is opgenomen in de jaarrekening.

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- ▶ Door controle van de balans de samenstellende delen van de dekkingsgraad gecontroleerd;
- ▶ Kennis genomen van de rapportages en de werkzaamheden van de certificerend actuaaris;
- ▶ Kennis genomen van de in de jaarrekening gepresenteerde cijfermatige toelichting en getoetst of deze in overeenstemming is met het actuariële rapport;
- ▶ Wij hebben kennisgenomen van de door de certificerend actuaaris uitgevoerde plausibiliteitstoets op de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen van de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve.
- ▶ Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht.

Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.

Onze observatie bij dit kernpunt:

Wij achten de vaststelling van de actuele dekkingsgraad, de beleidsdekkingsgraad en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2021 aanvaardbaar. Wij hebben geen significante bevindingen te rapporteren.

Beschrijving van het kernpunt

Waardering van beleggingen welke gewaardeerd zijn op basis van waarderingmodellen en technieken

De beleggingen zijn een significante post op de balans van Stichting Pensioenfonds APF. Deze beleggingen dienen volgens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.

Voor een groot deel van de beleggingen is de marktwaarde te toetsen aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten. Illiquide beleggingen zijn beleggingen die worden gewaardeerd op basis van waarderingmodellen en technieken. Het met behulp van deze modellen bepalen van de marktwaarde is complex en bevat subjectieve elementen die bij de berekening worden gehanteerd. Hierdoor neemt de waarderingonzekerheid inherent toe bij beleggingen zonder genoteerde marktprijzen en hangt dit samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens.

In de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva geeft Stichting Pensioenfonds APF inzicht in de gehanteerde waarderingmethoden van de beleggingen. Een beschrijving van deze modellen en technieken is weergegeven in noot 1. Uit deze toelichting blijkt dat voor circa 75% van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering is gebaseerd op directe marktnoteringen, voor circa 1% van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering is gebaseerd op afgeleide marktnoteringen en voor circa 24% op basis van waarderingmodellen en – technieken.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat illiquide beleggingen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- ▶ De opzet, het bestaan en de werking van de beheersingsmaatregelen rondom waardering van beleggingen beoordeeld;
- ▶ Vastgesteld of de in de grondslagen voor waardering van activa en passiva beschreven modellen en technieken geschikt zijn om, binnen de geldende wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen;
- ▶ Getoetst of de toepassing van deze modellen en technieken bij het bepalen van de marktwaarde overeenkomstig de beschreven uitgangspunten heeft plaatsgevonden;
- ▶ Vastgesteld dat de waarderinggrondslagen en waarderingonzekerheid van de beleggingen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

Onze observatie bij dit kernpunt:

Wij achten de waardering van de illiquide beleggingen en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2021 aanvaardbaar. Wij hebben geen significante bevindingen te rapporteren.

Beschrijving van het kernpunt

Gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen

De technische voorziening, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds, betreft de belangrijkste verplichting in de balans van het pensioenfonds en vormt één van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele dekkingsgraad en de beleids-dekkingsgraad. De technische voorziening wordt, conform de vereisten van de Pensioenwet, gewaardeerd op marktwaarde. Deze marktwaarde wordt berekend op basis van actuariële grondslagen en schattings-elementen en is dan ook gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattings-elementen. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet.

Stichting Pensioenfonds APF heeft in de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva de grondslagen voor de waardering van de technische voorziening toegelicht. In noot 8 is een verdere detaillering van de technische voorziening gegeven.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat actuariële grondslagen met betrekking tot de fonds specifieke ervaringssterfte en kostenopslag niet juist worden toegepast en toegelicht en/of dat actuariële berekeningen onjuist zijn.

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- ▶ De certificerend actuaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak en attentiepunten;
- ▶ De redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderinggrondslagen getoetst en besproken met de certificerend actuaris;
- ▶ De rapportage van de certificerend actuaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken;
- ▶ Controlewerkzaamheden uitgevoerd op de pensioenaanspraken van de deelnemers om de gehanteerde administratieve basisgegevens te toetsen;
- ▶ Vastgesteld dat de waarderinggrondslagen van de technische voorzieningen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

Onze observatie bij dit kernpunt:

Wij achten de waardering van de technische voorzieningen en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2021 aanvaardbaar. Wij hebben geen significante bevindingen te rapporteren.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- ▶ Het bestuursverslag.
- ▶ De kerncijfers.
- ▶ Verslagen verantwoordingsorgaan en raad van toezicht.
- ▶ De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- ▶ Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- ▶ Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- ▶ Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- ▶ Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- ▶ Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- ▶ Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 17 mei 2022
Deloitte Accountants B.V.

Was getekend
mr. drs. J. Penon RA

Paraaf voor identificatiedoeleinden:

BIJLAGEN

Verloopstaat deelnemers

	2021		2020	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		5.151		5.390
Nieuwe toetredingen	497		405	
Revalidering	-36		-35	
Ingang pensioen	-		-3	
Overlijden	-16		-9	
Ontslag met premievrije aanspraak	-485		-595	
Andere oorzaken	-9		-2	
		-49		-239
Stand einde boekjaar		5.102		5.151
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		10.304		10.456
Ingang pensioen	-678		-717	
Revalidering	36		35	
Overlijden	-43		-37	
Ontslag met premievrije aanspraak	485		595	
Waardeoverdrachten	-922		-27	
Afkopen	-		-4	
Andere oorzaken	5		3	
		-1.117		-152
Stand einde boekjaar		9.187		10.304
Pensioentrekenden				
Stand vorig boekjaar		16.676		16.996
Ingegaan ouderdompensioen	678		720	
Ingegaan partnerpensioen	448		385	
Overlijden	-1.087		-1.055	
Afkoop	-283		-355	
Andere oorzaken	-37		-15	
		-281		-320
Stand einde boekjaar		16.395		16.676
		30.684		32.131

De aantallen onder 'Andere oorzaken' in het verloop zijn mutaties die niet onder de andere (eenduidige) mutatiesoorten kunnen worden verval. Het betreft o.a. de mutaties ontslag zonder premievrije aanspraak, verval rechten (met terugwerkende kracht), opvoer deelnemers en verschuivingen en/of correcties in de groepen 'deelnemers' en 'gewezen deelnemers'.

Begrippenlijst

ABTN (actuariële en bedrijfstechnische nota)

De ABTN is een 'bedrijfsplan', waarin integraal inzicht wordt gegeven in het functioneren van het pensioenfonds. Naast gegevens over de bedrijfsvoering bevat deze nota informatie over het door het pensioenfonds gevoerde premie- en beleggingsbeleid.

Achmea Investment Management (Achmea IM/AIM)

De uitvoering van het vermogensbeheer is uitbesteed aan Achmea Investment Management.

Achmea Pensioenservices (Achmea PS/APS)

De operationele uitvoering van de pensioenadministratie en de communicatie is uitbesteed aan Achmea Pensioenservices.

ALM (Asset Liability Management)

Het integrale beheer van beleggingen en verplichtingen met als doel de beleggingen optimaal op de verplichtingen af te stemmen. Een ALM-studie kijkt naar een horizon van 5 tot 15 jaar.

Assets (assetmix/assetallocatie)

De opdeling van een beleggingsportefeuille in beleggingscategorieën, zoals vastrentende waarden en de zakelijke waarden aandelen en onroerend goed.

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De toezichthouder op het gedrag van en de informatieverstrekking door alle partijen op de financiële markten in Nederland.

Benchmark

Een ijkpunt waartegen ontwikkelingen in en van een beleggingsportefeuille worden afgezet. Hiervoor wordt een maatgevende index gekozen.

Beschikbare premieregeling (BP-regeling)

De werkgever doet met de BP-regeling een premietoezegging en draagt een premie af aan Pensioenfonds APF. Dit houdt in dat van te voren niet bekend is hoeveel pensioen de premie uiteindelijk oplevert. De deelnemer loopt dus risico op de beleggingen, maar profiteert ook wanneer er rendement wordt behaald.

CDC-regeling (collective defined contribution)

AkzoNobel Nederland en Nouryon hebben voor alle werknemers in Nederland een pensioenregeling afgesloten. De CDC-regeling betreft een basisregeling van een collectieve middelloonregeling tot maximaal een opbouwgrens jaarsalaris. Kern van onze CDC-regeling is dat AkzoNobel en Nouryon alleen verantwoordelijk zijn voor het betalen van hun vaste werkgeverspremie. De pensioenaanspraken en -rechten, zoals vermeld in pensioenreglement en op pensioenopgaven, zijn daarmee voorwaardelijk. Het pensioenfonds moet beschikken over voldoende financiële middelen. De werkgevers staan garant voor het betalen van de vaste werkgeverspremie. Als er sprake is van een dekkings- dan wel reservetekort van Pensioenfonds APF, dan storten de werkgevers niet bij.

Compliance officer

Een onafhankelijk toezichthouder, die (actief) toetst of de gedragscode en/of wettelijke regelingen met betrekking tot de koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties worden nageleefd. De compliance officer heeft een signalerende en corrigerende functie.

De Nederlandsche Bank (DNB)

Externe toezichthouder vanuit de materiële en financiële invalshoek.

Custodian

Een bank die verantwoordelijk is voor het bewaren en administreren van effecten, zoals aandelen en obligaties.

Derivaten

Een financieel instrument waarvan de waarde wordt afgeleid van een onderliggende waarde zoals aandelen, valuta en dergelijke.

Duration

Een maatstaf voor rentegevoeligheid en/of een gewogen gemiddelde looptijd van de contante waarde van verschillende kasstromen.

Eigenrisicobeoordeling (ERB)

Een uitgebreide evaluatie van de materiële risico's die de strategie van het fonds in gevaar kunnen brengen. De ERB is vastgelegd in een ERB-rapportage en heeft als doel inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie van Pensioenfonds APF, de materiële risico's die het fonds kunnen bedreigen, de mogelijke consequenties hiervan voor de pensioenen van de deelnemers en voor het pensioenfonds zelf.

Financieel Toetsingskader (FTK)

Het toezichtregime dat van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen. Het toezichtregime is ook verankerd in de Pensioenwet.

IBNR (voorziening - incurred but not reported)

De IBNR is een voorziening voor de voor balansdatum ontstane schaden of verplichtingen tot uitkering die nog niet zijn gemeld.

Nieuw pensioenstelsel (NPS)

Nieuw Pensioenstelsel, zoals bedoeld in de Wet Toekomst Pensioen. Hierin worden twee contractsoorten mogelijk: de flexibele premieregeling (FPR) en de solidaire premieregeling (SPR).

Opbouwgrensbedrag

Salarisniveau tot waar opgebouwd wordt volgens het middelloonsysteem en vanaf waar het pensioenopbouw volgens het beschikbare premiesysteem wordt toegezegd.

Passief beheer

Een beleggingsmethode waarbij geprobeerd wordt de opbrengst- en risicokarakteristieken van een bepaalde index of markt te repliceren.

Governance

Dit gaat over besturen en beheersen, over verantwoordelijkheid en zeggenschap en over verantwoording en toezicht. Integriteit en transparantie spelen hierbij een grote rol.

Performance

De beleggingsresultaten op basis van total returns die een vermogensbeheerder heeft behaald over een door hem gedurende een bepaalde tijd beheerde portefeuille. Deze prestatie wordt veelal vergeleken met die van de markt.

Prognosetafels

Prognosetafels zijn 'overlevingstafels'. Die houden expliciet rekening houden met een voorzienbare trend in overlevingskansen. Deze trend heeft onder andere te maken met ontwikkelingen in de medische wetenschap, verandering van voedingspatronen en wijzigende leefomstandigheden. Het voorspellen van de trend gebeurt met hulp van ontwikkelingen in het verleden en van voorspellingen van diverse experts. In een prognosetafel is de overlevingskans in een bepaald jaar afhankelijk van het geslacht, de leeftijd en het berekeningsjaar.

SLA (service level agreement)

De SLA is een service level agreement: een overeenkomst waarin de reikwijdte en het niveau van de dienstverlening van de beleggings- of uitvoeringsorganisatie is vastgelegd.

Uitbesteding

Het op structurele basis laten leveren van diensten, goederen of faciliteiten die deel uitmaken van de bedrijfsprocessen die met de uitvoering van de pensioenregeling samenhangen of daaraan ondersteuning verlenen.

Volatiliteit

Maatstaf voor de beweeglijkheid van de financiële markten.

WTP

In de Wet Toekomst Pensioenen wordt het nieuwe pensioenstelsel wettelijk verankerd.

WVP

Wet Verbeterde Premieregeling: een van de keuze-opties in het nieuwe pensioenstelsel.

Stichting Pensioenfonds APF

013 462 33 12

apf.pensioenservices@achmea.nl

www.pensioenfondsapf.nl